सत्यमेव जयते

पुणे जिल्हा
विकासाची वाटचाल
१९७४-७५ ते १९८३-८४

पुणे जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ, पुणे.

जिल्हाधिकारी कार्यालय
पुणे ४११००१

प्रास्ताविक

विकासाच्या योजनेचा आराखडा नियोजनबध्द असावा हे तत्त्व सर्वमान्य आहे. योजनेचा आराखडा तयार करताना जिल्हा हा घटक धरुन नियोजन करण्याच्या विचाराला गेल्या दहा वर्षापासून सतत चालना मिळत गेलेली आहे. त्यास अनुसरुन जिल्हा नियोजन व विकास मंडळे सन १९७४-७५ पासून अस्तित्वात आलेली आहेत. धोरणात्मक कार्यक्रमाची आखणी करणे, व प्रस्तावित योजनांना शासनाची मान्यता मिळविणेसाठी पाठपुरावा करणे व योजनेची फलश्रुती मिळविणे हया कामात जिल्हा नियोजन व विकास मंडळे यशस्वी झालेली आहेत.

विकासाच्या प्रगतीचे चित्र एकत्रित सादृश स्वरुपात अवलोकन करता यावे यासाठी "विकासाची वाटचाल" ही पुस्तिका तयार करण्यात आलेली आहे. जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या स्थापनेपासून विविध क्षेत्रात झालेल्या प्रगतीची माहिती या पुस्तिकेत सादर करण्यास मला आनंद होत आहे.

जिल्हा नियोजन मंडळाच्या सदस्यांना त्याचप्रमाणे नियोजनाच्या प्रक्रियेमध्ये सहभागी होणा-या अभ्यासकांना ही पुस्तिका उपयुक्त ठरेल अशी खात्री वाटते.

ही पुस्तिका तयार करण्यात श्री. विठ्ठलराव शिंदे, जिल्हा नियोजन अधिकारी व त्यांच्या सहका-यांनी अत्यंत चिकाटीपूर्वक परिश्रम करुन ही पुस्तिका तयार केलेली आहे त्याचाही उल्लेख करणे जरुर आहे.

पुणे
२२ मार्च १९८५
[वर्ष प्रतिपदा]

[आनंद भडकमकर]
जिल्हाधिकारी तथा सचिव,
जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ, पुणे

अनुक्रमणिका

अनुक्रमांक		विषय	पृष्ठ क्रमांक
१	प्रकरण–१	जिल्हा नियोजन	१
२	प्रकरण–२	कृषि व संलग्न सेवा	
		शेती	२०
३		लघुपाटबंधारे	२५
४		फलोत्पादन	३३
५		पशुसंवर्धन	३८
६		दुग्धव्यवसाय विकास	४३
७		मत्स्य व्यवसाय/मृदसंधारण	४५
८		आयाकत विकास/जलप्रदाय-क्षेत्र विकास/वने	४६
९		सामाजिक वनीकरण	४७
१०		एकात्मिक ग्रामीण विकास	५०
११		राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	५६
१२	प्रकरण–३	सहकार	५८
१३	प्रकरण–४	जल व विद्युत विकास-	
		जलविकास	६१
१४		विद्युत विकास	६२
१५	प्रकरण–५	वाहतूक व दळणवळण	६८
१६	प्रकरण–६	समाज व सामूहिक सेवा	
		सामान्य शिक्षण	९२
१७		तांत्रिक शिक्षण	९७
१८		आरोग्य सेवा	१०३
१९		स्वच्छता व पाणीपुरवठा	१०९
२०		गृहनिर्माण	११४
२१		रोजगार हमी योजना	११९
२२		मागासवर्ग कल्याण	१२१
२३		पोषण कार्यक्रम	१२६

अनुक्रमणिका

तक्ता क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
अ	जिल्ह्यातील बिगर आदिवासी योजनांवर १९७४–७५ पासून झालेला खर्च	८
ब	आदिवासी उपयोजनेवर १९७४–७५ पासून झालेला खर्च	१६
१	तेलबिया विकास कार्यक्रमाखाली झालेला वर्षनिहाय खर्च	२२
२	कडधान्य विकास कार्यक्रमाखाली झालेला खर्च व वास्तव साध्य	२३
३	पुणे जिल्ह्यात विशेष घटक योजनेखाली झालेला खर्च व लाभार्थी	२४
४	३१–३–७४ पूर्वी झालेल्या को. प. बंधारे व लघुपाटबंधारे यांची माहिती	२७
५	१–४–७४ ते ३१–३–८४ अखेर पूर्ण झालेले को. प. व ल. पा. तलाव	२८
६	१९८४–८५ पासून सुरु असलेली व प्रगतीपथावर असलेली कामे	३०
६–अ	१–४–७४ ते ३१–३–८४ अखेर स्थानिक क्षेत्रात झालेल्या पाझर तलावांची माहिती	३२
७	जिल्ह्यातील रोपवाटिकांमधील उत्पादन करण्यांत आलेली कलमे व रोपे दाखविणारा तक्ता	३६
८	फलोत्पादन विकास कार्यक्रमाची प्रगती	३७
९	पशुवैद्यकीय दवाखाने व उपचार केंद्रे	४०
१०	मेंढीपालन कार्यक्रमाखालील लाभार्थी	४२
११	विविध योजनांव्दारे दुग्धव्यवसाय विकास कार्यक्रमावर झालेला खर्च व साध्य	४४
१२	सामाजिक वनीकरण कार्यक्रमावरील खर्च व साध्य	४९
१३	एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमांतर्गत दिलेले कर्ज व अनुदान	५१
१४	एकात्मिक ग्रामीण विकास योजनानिहाय लाभार्थी	५५
१५	राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार योजना–मंजूर कामे	५७
१६	ग्रामीण विद्युतीकरणाची तालुकानिहाय प्रगती	६४
१७	१९८४–८५ ग्रामीण विद्युतीकरणाचा आराखडा	६५
१८	पंपाचे विद्युतीकरणाची तालुकानिहाय प्रगती	६६

तक्ता क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
१९	१९८४-८५ शेतीपंपांना वीज कनेक्शन देण्याचा कार्यक्रम	६७
२०	किमान गरजा कार्यक्रम सोडून जिल्हा रस्ते	६९
२१	किमान गरजा कार्यक्रमातील जिल्हा रस्ते	७२
२२	किमान गरजा कार्यक्रम- ग्रामीण रस्ते	७५
२३	डोंगराळ तालुक्यात घेतलेले साकव	८५
२४	डोंगरी भागातील रस्ते	८७
२५	अतिरिक्त तरतुदीतील कामे	८८
२६	पुणे जिल्ह्यात विविध पातळीवर शिक्षण घेत असलेले विद्यार्थी	९४
२७	तालुकानिहाय अनुदानावर बांधलेल्या प्राथमिक शाळांच्या इमारतींची संख्या	९५
२८	१९७४-७५ ते १९८४-८५ अखेर उघडलेल्या जादा तुकडया	९६
२९	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थात शिकविल्या जाणाऱ्या व्यवसायांची यादी व प्रवेश क्षमता.	१००
३०	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पध्दतीखाली प्रशिक्षित झालेल्या कामगारांची माहिती	१०२
३१	डिसेंबर १९८४ अखेर अस्तित्वात असलेली प्राथमिक आरोग्य केंद्रे व उपकेंद्रे	१०६
३२	वर्ष व तालुकानिहाय अस्तित्वात असलेली प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	१०६
३३	आरोग्य सेवा- विविध योजनांवर झालेला खर्च	१०७
३४	कुटुंब कल्याण कार्यक्रम-१९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर शस्त्रक्रिया उद्दिष्ट व साध्य	१०८
३५	कठिण गावात विविध उपायाव्दारे केलेला पाणीपुरवठा	१११
३६	नळपाणी पुरवठा योजनेव्दारे पाणीपुरवठा केलेली गावे व त्यावरील खर्च (एकदर्श व तालुकवार).	११२
३७	स्वच्छता व पाणीपुरवठा- विविध योजनांवर केलेला वर्षावार खर्च	११३
३८	१९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर बांधण्यांत आलेली घरकुले [१९७२ व १९७९ च्या गणनेनुसार]	११५
३९	१९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर बांधलेल्या घरकुलांची संख्या व त्यावरील खर्च	११६

—३

तक्ता क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
४०	१९८३ च्या गणनेनुसार पात्र बेघार, भूमिहीन शेतमजूरांची संख्या	११७
४१	पुणे महानगरपालिका हद्दीतील गलिच्छ [illegible] वस्त्यांची संख्या व त्यावरील सुधारणेचा खर्च	११८
४२	रोजगार हमी योजनेवर १९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर झालेला खर्च, चालू कामे व सरासरी रोजगार मिळालेल्या व्यक्ती	१२०
४३	अस्तित्वात असलेल्या आश्रमशाळांतील विद्यार्थी व शिक्षक संख्या	१२२
४४	१९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर आश्रमशाळा इमारत बांधकामावर केलेला खर्च	१२४
४५	शासकीय वसतीगृहात असलेल्या विद्यार्थ्यांची मंजूर क्षमता व प्रत्यक्ष संख्या	१२५
४६	आदिवासी क्षेत्रात एकात्मिक बालविकास योजना सुरु झाल्यापासून वर्षवार खर्च व लाभधारकांची माहिती	१२७
४७	शहरातील गलिच्छ वस्त्यातील पोषण कार्यक्रमावरील खर्च व लाभार्थी	१२७

प्रकरण - १

१.१ जिल्हा नियोजन

स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर आर्थिक व सामाजिक विकास करणे हे उद्दिष्ट धरून, नियोजनाद्वारे विकास कार्यक्रमाची आंखणी करून त्याची वाटचाल अखंड चालू ठेवण्यात आली. द्वितीय पंचवार्षिक योजनेच्या अखेरीस विकासाचा बाबतीत राज्यातील सर्व भागांत/प्रदेशात समतोल विकास होत नसल्याचे आढळून आले. यावर उपाययोजना म्हणून महाराष्ट्र शासनाने तिस-या पंचवार्षिक योजनेपासून सन १९६१-१९७९ या कालावधीमध्ये समतोल प्रादेशिक विकासाचे धोरण अवलंबिले. प्रादेशिक विकासाच्या नियोजनाद्वारे काही मर्यादांमुळे समतोल विकास होऊ शकत नाही ही गोष्ट पुढे निदर्शनास आली. राज्यपातळीवरून ठरविण्यात आलेले विकासाच्या कार्यक्रमाचे अग्रक्रम व प्राथम्य हे प्रत्येक भागाच्या विकासाच्या दृष्टीने इष्ट होत नाहीत हे पटले. प्रत्येक भागाचा विकास त्या त्या भागाच्या खास परिस्थितीनुसार व जनमताचा विचार घेऊनच करण्याची गरज पुढे येऊ लागली. त्यामुळे जिल्हास्तरावर नियोजनाची आवश्यकता भासू लागली. २० ऑक्टोबर १९७२ रोजी प्रत्येक जिल्ह्यात एक जिल्हा नियोजन मंडळ स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला. नियोजनासाठी जिल्हा हा पायाभूत घटक मानावा आणि प्रत्येक जिल्ह्या-साठी दीर्घ दृष्टीने यथार्थदर्शी योजना तयार करावी असे ठरविण्यात आले. जिल्ह्या जिल्ह्यामधील, तसेच एकाच जिल्ह्याच्या अंतर्गत वेगवेगळ्या भागामध्ये विकासाच्या बाबतीत जो असमतोल आढळतो तो अधिकात अधिक प्रमाणात क्रमशः दूर करण्यास जिल्हा नियोजनाची मदत होईल असे वाटले. आज उपलब्ध असलेले व भविष्यात निर्माण होणारे मनुष्यबळ आणि इतर प्रकारची साधन संपत्ती यांच्या आधारे सर्वांगिण विकासाचे अंतिम ध्येय गाठणे शक्य होईल. ५व्या पंचवार्षिक योजनेच्या आरंभी सन १९७४-७५ मध्ये जिल्हापातळी नियोजनाची प्रत्यक्षात अंमलबजावणी सुरु झाली. जिल्हा नियोजन मंडळांना "जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ"असे नामाभिधान दिले. जिल्हा नियोजनाची दोन उद्दिष्टे सांगितली गेली. १] जिल्ह्याच्या नैसर्गिक व इतर प्रकारच्या साधन संपत्तीचा पूर्ण विकास करणे [२] प्रत्येक जिल्ह्याच्या विविध भागा-मध्ये काही ठराविक सामाजिक व आर्थिक सुविधांच्या विकासामध्ये समानता आणणे.

जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाचे कार्य :-

जिल्हा योजनेचा पंचवार्षिक /वार्षिक आराखडा तयार करणे, शासन पातळीवर वार्षिक आराखडा मंजूर करून घेणे, मंजूर जिल्हा योजनेच्या अंमल बजावणीवर नियंत्रण व देखरेख ठेवणे आणि अंमलबजावणी करणा-या

वेगवेगळ्या यंत्रणामध्ये जिल्ह्याच्या पातळीवर समन्वय घडवून आणणे ही जिल्हा नियोजन विकास मंडळाची कार्ये होत. जिल्ह्यातील लोकनियुक्त प्रतिनिधींचे उदा. खासदार, आमदार आणि नागरी व ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे प्रतिनिधी मिळून हे मंडळ बनविण्यात आले आहे. जिल्ह्याचे पालकमंत्री हे मंडळाचे अध्यक्ष असतात. जिल्हाधिकारी हे मंडळाचे सदस्य सचिव आहेत. जिल्हा नियोजन विकास मंडळाची रचना सोबतच्या तक्त्यात दर्शविली आहे.

विशेष कार्यकारी समितीची रचना

पुणे जिल्ह्यामध्ये जुन्नर, आंबेगाव व खेड या तालुक्यातील १४८ गावांचा समावेश असलेल्या क्षेत्राकरिता आदिवासी उपयोजना सन १९७५ सालापासूनअ अंमलात आहे. आदिवासी उपयोजनेच्या कामकाजासाठी विशेष कार्यकारी समिती नियुक्त करण्यात आली आहे. या समितीची रचनाही सोबतचे तक्त्यात दाखविली आहे.

जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ

क्रमांक	नांव	हुद्दा
१]	जिल्ह्याचे संपर्क मंत्री	अध्यक्ष
२]	इतर मंत्री/राज्यमंत्री/उपमंत्री	अतिरिक्त अध्यक्ष किंवा उपाध्यक्ष
३]	विभागीय आयुक्त	उपाध्यक्ष
४]	लोकसभा/विधानसभेवर जिल्ह्यातून निवडून आलेले सदस्य	सदस्य
५]	राज्यसभा विधान परिषदेवर निवडून आलेले व जिल्ह्यात राहणारे सदस्य	सदस्य
६]	अध्यक्ष, जिल्हा परिषद	सदस्य
७]	महापौर, महानगरपालिका, पुणे	सदस्य
८]	जिल्ह्यातील "अ" वर्गीय नगरपालिकांचे नगराध्यक्षापैकी जिल्हा नियोजन मंडळाच्या अध्यक्षांनी नियुक्त केलेला एक नगराध्यक्ष	सदस्य
९]	जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या अध्यक्षांनी नियुक्त केलेला "ब" वर्गीय नगरपरिषदांच्या नगराध्याक्षापैकी एक नगराध्यक्ष	सदस्य
१०]	जिल्ह्यातील "क" वर्गीय नगरपालिकांच्या नगराध्यक्षापैकी जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या अध्यक्षांनी नियुक्त केलेले एक नगराध्यक्ष	सदस्य

क्रमांक	नांव	हुद्दा
११]	अध्यक्ष, जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक	सदस्य
१२]	महाराष्ट्र राज्य सहकारी भू-विकास बँकेच्या संचालक मंडळावर जिल्ह्याचे प्रतिनिधीत्व असणारे संचालक	सदस्य
१३]	अग्रणी बँकेचे [बँक ऑफ महाराष्ट्र] प्रादेशिक व्यवस्थापक	सदस्य
१४]	प्रादेशिक विकास मंडळाचे प्रतिनिधी[पुणे जिल्ह्यातील पश्चिम महाराष्ट्र विकास महामंडळ]	सदस्य
१५]	शासनाने नियुक्त केलेले १३ अशासकीय सदस्य[यापैकी मागासवर्गीय लोकसंख्या १० टक्के. पर्यंत असेल तर अनु.जाती, नवबौध्द विमुक्त जाती वा भटक्या जमाती यांच्यापैकी एक सदस्य व जर लोकसंख्या १० टक्केपेक्षा अधिक असेल तर २ सदस्य]	सदस्य
१६]	अध्यक्ष, जिल्हा समिती, महाराष्ट्र राज्य खादी व ग्रामोद्योग मंडळ	सदस्य
१७]	अधिक्षक, पोस्ट ऑफिसेस	सदस्य
१८]	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
१९]	जिल्हाधिकारी	सदस्य सचिव

बिगर आदिवासी क्षेत्रातील कामकाज पाहाण्यासाठी एक कार्यकारी समिती नियुक्त केली असून तिची रचना खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	नांव	हुद्दा
१]	जिल्हा संपर्क मंत्री	अध्यक्ष
२]	इतर मंत्री/राज्यमंत्री/उपमंत्री	अतिरिक्त अध्यक्ष किंवा उपाध्यक्ष
३]	विभागीय आयुक्त	उपाध्यक्ष
४]	अध्यक्ष, जिल्हा परिषद	सदस्य
५]	जिल्ह्यातून लोकसभेवर व विधानसभेवर निवडून आलेले सर्व सदस्य	सदस्य
६]	जिल्ह्यामध्ये वास्तव्य असलेल्या राज्य सभेवरील व विधानपरिषदेवरील सर्व सदस्य	सदस्य
७]	जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या अध्यक्षांनी नियुक्त केलेले जिल्ह्यातील महानगरपरिषदा/नगरपरिषदांचे प्रतिनिधी	सदस्य
८]	जिल्हाधिकारी	सदस्य
९]	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
१०]	चेअरमन, जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक	सदस्य
११]	जिल्ह्यातील मागासवर्गीय लोकसंख्या १० टक्के पर्यंत असेल तर अनु.जाती, नवबौध्द, विमुक्त जाती वा भटक्या जमाती यांच्यापैकी एक सदस्य व जर लोकसंख्या १० टक्केपेक्षा अधिक असेल तर दोन सदस्य	सदस्य
१२]	जिल्हा नियोजन अधिकारी	सदस्य

विशेष कार्यकारी समिती [आदिवासी उपयोजना]

अ.क्र.	नांव	हुद्दा
१]	जिल्ह्याचे पालकमंत्री	अध्यक्ष
२]	विभागीय आयुक्त	अतिरिक्त अध्यक्ष
३]	जिल्ह्यातील इतर मंत्री	उपाध्यक्ष
४]	अपर आयुक्त [आदिवासी विकास]	उपाध्यक्ष
५]	जिल्ह्यातील सर्व आदिवासी खासदार/ आमदार.	सदस्य
६]	संबंधित तालुक्याच्या पंचायत समित्यांचे सभापती [जुन्नर, आंबेगाव, खेड]	सदस्य
७]	अध्यक्ष, जिल्हा परिषद	सदस्य
८]	जिल्हा परिषदेच्या समाज कल्याण समितीचे सभापती	सदस्य
९]	जिल्हाधिकारी	सचिव
१०]	मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद	सदस्य
११]	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प	सदस्य
१२]	शासनाने नियुक्त केलेले दोन अशासकीय सदस्य	सदस्य

समित्यांच्या सभा

जिल्हा नियोजन विकास मंडळाची बैठक वर्षातून किमान दोन वेळा भरावी आणि कार्यकारी/विशेष कार्यकारी समितीची सभा महिन्यात किमान एकदा तरी घ्यावी असे शासनाचे आदेश आहेत. कार्यकारी-समितीच्या मासीक बैठकीमध्ये मासिक प्रगती अहवालावर चर्चा करून कमी खर्चाची कारणे शोधून काढून, त्यावर उपाययोजना सूचविण्यात येते व विकास कार्यक्रम अधिक गतीमान करता येतो. २० कलमी कार्यक्रम, अनूसूचित जाती व नवबौध्दाकरिता असलेल्या विशेष घटक योजना [Special Componant Plan] यांचाही आढावा घेण्यात येतो. जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या वार्षिक सभेमध्ये प्रामुख्याने अडचणींचा व धोरणात्मक बाबींचा विचार होउन त्यावर तोडगा शोधण्यात येतो. धोरणात्मक स्वरूपाचे ठराव करून शासनास पाठविण्यात येतात. अशारितिने जिल्ह्याचे खास प्रश्न व अडचणी शासनाच्या निदर्शनास आणून देणे शक्य होते. तसेच या सभेमध्ये जिल्हा योजनेस मंजूरी देण्यात येते. या सभेच्या वेळी तालुका पंचायत समितीच्या सभापतींनाही निमंत्रीत केले जाते. सभापतींना बोलाविण्याचा हेतू हा की, वार्षिक आराखडा तयार करतां..

तालुक्यातील अडीअडचणींचा विचार व्हावा. सर्व साधारण सभा ऑक्टोबरमध्ये घेण्यात येते. मंडळाची दुसरी सभा एप्रीलमध्ये घेण्यात येते. या सभेमध्ये योजनेच्या वार्षिक वास्तव साध्य व खर्चासंबंधी चर्चा घडवून, पुढील वर्षीच्या अंमलबजावणी करिता विधायक सुचना देण्यात येतात.

<u>पुनर्विनियोजनाचे अधिकार-</u>

जिल्हावार आर्थिक तरतूद कमीजास्त प्रमाणात वाटण्याचे काम विधानसभेच्या मंजूरीच्या अधिन राहून सर्वसाधारणपणे विभागप्रमुख किंवा नियंत्रक अधिकारी करीत असतात. त्यामुळे जिल्ह्याच्या वार्षिक योजनेच्या एकूण तरतुदीमध्ये कमीजास्त फरक पडत असे. त्यामुळे काही जिल्ह्यात काही रक्कम, काही योजनांवर अखर्चित राहत असल्याने जिल्ह्याच्या विकास कार्यक्रमावर परिणाम होत असे. म्हणून शासनाने जिल्हा योजनेच्या आराखड्यातील शिल्लक रकमेचे पुर्नविनियोजनाचे काही अधिकार जिल्हा नियोजन विकास मंडळास दिलेले आहेत.

<u>योजनांची विभागणी-</u>

५ व्या पंचवार्षिक योजनेपासून योजनांची विभागणी १] राज्यपातळीवरील २] जिल्हा पातळीवरील योजना अशा दोन गटात करण्यात आली. राज्य शासन द्वारा योजनेवर जो एकूण नियोजित खर्च होणार होता. त्यापैकी ६० टक्के खर्च, जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या मार्फत व्हावा, तेवढया भागाची जबाबदारी जिल्हा नियोजन व विकास मंडळावर सोपवावी अशी कल्पना होती. त्यावेळी मोठे पाटबंधारे आणि उद्योग धंदासाठीची सामूहीक उत्तेजन योजना या दोन योजना जिल्हा पातळीवरील योजनांमध्ये समाविष्ठ केल्या होत्या पण नंतर १९७६-७७ पासून या दोन योजनांचे वर्गीकरण राज्य पातळीवरील योजनांमध्ये करण्यात आले. राज्याच्या योजनेमधील "जिल्हा पातळीवरील योजनांचा भाग ४० टक्के ठेवण्यात आला." ज्या योजनांचा समावेश जिल्हा योजनांमध्ये केलेला आहे यापैकी काही योजनांचे नियोजन आणि त्यासाठी निधीची तरतूद यांची व्यवस्था राज्य पातळीवर करणे आवश्यक ठरते. योजनांतर्गत नवीन योजना सुरु केल्या जातात उदा. फलोद्यान विकास किंवा केंद्र पुरस्कृत योजना किंवा ज्या भागीदारीच्या तत्वावर स्विकारल्या जातात किंवा जिल्ह्याच्या वाट्याला जो निधी आलेला असतो त्यापेक्षा अधिक मोठया प्रमाणावर पैशाची तरतूद करण्या करावयाला हव्या अशा स्थानिक योजना. अशा योजनांसाठी राज्य पातळीवरील संचित निधी योजना [स्टेट पूल] मधून वार्षिक तरतूद करण्यात येते.

राज्यासाठी योजनेच्या अंतर्गत जी एकूण तरतूद असते त्यापैकी ४० टक्के रक्कम जिल्हा पातळीवरील योजनांसाठी ठेवली जाते. याच ४० टक्के रक्कमेमधून राज्य पातळीवरील संचित निधी [स्टेटपूल] योजनेसाठी लागणारी रक्कम वजा करून उरलेली रक्कम पुढील सूत्राप्रमाणे जिल्ह्यामध्ये वाटून दिली जाते.

		वेगवेगळ्या बाबीचे महत्त्व दर्शविणारी टक्केवारी सुधारित सूत्र
१]	लोकसंख्या	६०
२]	मागासवर्गीयांची लोकसंख्या [अनु. जाती/अनु. जमाती, नवबौध्द]	५
३]	नागरी लोकसंख्या	५
४]	शेतकीसंबंध मागासलपणा	५
५]	दळणवळण संबंधी मागासलेपणा	५
६]	जलसिंचनासंबंधी मागासलेपणा	४
७]	औद्योगिक मागासलेपणा	५
८]	किनारपट्टीवरील जिल्हे	१५
९]	अवर्षणप्रवण क्षेत्रे	३
१०]	वनक्षेत्र	१५
११]	विशेष समित्यांसाठी राज्यपातळीवर राखीव	५
		१००

जिल्हावार वाटावयाची वार्षिक योजनेतील एकूण तरतूद वर उल्लेखिलेल्या ११ घटकांमध्ये सूत्रानुसार दिलेल्या टक्केवारीत विभागली जाते. नंतर प्रत्येक घटकाला दिलेली तरतूदीची रक्कम त्या घटकाच्या संदर्भातील गमकानुसार जिल्हानिहाय वाटून दिली जाते.

वार्षिक योजनांच्या तरतूदीची कमाल मर्यादा जिल्ह्यांना सूचित केल्यानंतर जिल्ह्याची वार्षिक योजना वनिविण्यास आणि ती मध्ये कोणत्या योजनेंचा समावेश करावा हे ठरविण्यास जिल्ह्यांना मोकळीक असते. विविध प्रशासकीय विभागांनी घालून दिलेले क्षेत्रसंबंध मार्गदर्शक तत्वे, नियोजन विभागाने घालून दिलेली सर्वसाधारण मार्गदर्शक तत्वे आणि राज्य शासनाने घालून दिलेली कमाल मर्यादा स्विकारून जिल्हा नियोजन विकास मंडळ वार्षिक योजनेचा आराखडा तयार करते. वार्षिक आराखड्यातील समाविष्ठ केलेल्या जिल्हा योजनांची अंतिम०

तरतूद राज्य पातळीवर प्रशासकीय प्रमुख व जिल्हा नियोजन विकास मंडळ यांच्या चर्चेतून कायम केली जाते. आराखडा कायम झाल्यावर त्याचा राज्याच्या वार्षिक योजनेत समावेश केला जातो. संबंधित व एकत्रित अनुदानाची मागणी विधान सभेला सादर केली जाते. विधानसभेने मंजूर केलेल्या तरतूदी प्रशासकीय प्रमुख आपाआपल्या खातेप्रमुखांना व त्याचप्रमाणे प्रादेशिक प्रमुख व जिल्हा पातळीवरील कार्यान्वित अधिकारी यांना एप्रीलच्या दूसऱ्या आठवड्यापर्यंत कळविण्यात येतात.

ज्या कामांना प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता मिळणे आवश्यक असते. अशा कामांबाबत जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ प्रशासकीय मान्यता त्वरीत मिळविण्याकरिता संबंधित विभाग प्रमुखांशी पाठपुरावा करण्यास मदत करते. यामुळे प्रस्तावित केलेल्या तरूतूदी त्या त्या वर्षात खर्च होण्यास अडचण येत नाही.

वरील विवेचनावरून जिल्हा नियोजन विकास मंडळीकडे जिल्हा पातळीवरील योजनांच्या तरतूदी व खर्च याची आखणी जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाकडे आहे. विकास कार्यक्रमामध्ये [Non-Plan] योजनाबाहय व प्लॅन खर्च [योजना अंतर्गत] या दोन्ही माध्यमातून खर्च होत असतो. जिल्हा नियोजन विकास मंडळाकडे योजना अंतर्गत [प्लॅन] तरतूदींचा आराखडा करण्याची जबाबदारी आहे. तरी योजना बाहय [Non-Plan] तरतूदी जिल्हा नियोजन विकास मंडळाच्या कक्षेच्या बाहेर असल्या तरी अशा खर्चाच्या तरतूदी व त्यासंबंधीचा कार्यक्रम जिल्हा नियोजन विकास मंडळास माहित असणे अत्यंत जरूरीचे आहे. यामुळे सर्वंगीण विकास होणेस मदत होईल.

जिल्हा नियोजन विकास मंडळ अस्तित्वात आल्यापासून प्रमख शीर्षनिहाय तरतूदी व खर्च दर्शविणारा तक्ता सोबत जोडला आहे.

बगर आदिवासीकरिता तक्ता "अ" व आदिवासी उपयोजनेची माहिती तक्ता "ब " मध्ये दिली आहे.

तक्ता "अ" [बिगर आदिवासी]

जिल्हा पातळीवर नियोजन सुरु झाल्यापासून पुणे जिल्ह्यात विविध योजनांवर झालेला शीर्ष/उपशीर्ष निहाय खर्च दर्शविणारा तक्ता

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७४-७५		१९७५-७६		१९७६-७७		१९७७-७८		१९७८-७९	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
[I]	**कृषि व संलग्न सेवा**										
	१] पीक संवर्धन	४.०५	२.८२	४.५०	३.७४	११.७१	९.३९	१०.१० [illegible]	७.४९	७.३५	५.५६
	२] फलोत्पादन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	३] जमीन सुधारणा	-	५	-	-	-	-	-	-	-	-
	४] लघुपाटबंधारे	५९.६२	४०.३२	३६.९०	३०.१७	७४.६६	६५.२१	६९.१४	६७.३८	७८.३१	७८.५०
	५] मृद् व जलसंधारण	३०.६६	३०.८३	२८.२७	३०.३८	३८.००	४०.८६	३८.२७	४४.१४	५७.४८	५०.२६
	६] जलप्रदाय क्षेत्र विकास	१२.३८	१२.३९	२३.४७	१९.१०	११.५०	१९.१४	३३.६३	२९.४०	३९.३६	३७.८७
	७] आयाकत विकास	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	८] पशुसंवर्धन	०.५२	०.५०	०.१२	१.५८	४.०८	२.६६	७.५८	६.५०	९.७४	१०.२५
	९] दुग्ध व्यवसाय	३.०८	२.१४	१५.०३	८.०५	३२.८२	२६.५४	३४.४८	३०.९९	२८.७६	२८.७३
	१०] मत्स्यव्यवसाय	०.३३	०.५४	०.४२	०.३७	०.८८	०.९१	२.६८	१.५४	०.६२	०.६२
	११] वने	१.२०	१.१७	३.६१	१.८८	१२.१८	१०.३७	११.७६	११.४२	१०.०६	९.५०
	१२] सामाजिक वनीकरण	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

तक्ता "अ" [पुढे चालू]

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७९-८० तरतूद	१९७९-८० खर्च	१९८०-८१ तरतूद	१९८०-८१ खर्च	१९८१-८२ तरतूद	१९८१-८२ खर्च	१९८२-८३ तरतूद	१९८२-८३ खर्च	१९८३-८४ तरतूद	१९८३-८४ खर्च
१३		१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
[I]	कृषि व संलग्न सेवा										
	१] पीक संवर्धन	११.६८	२.५१	९.८८	९.२७	३५.८०	३३.८५	५४.०२	५२.७९	२७.९९	२५.३३
	२] फलोत्पादन	–	–	–	–	–	–	८.५६	८.५२	२२.७०	२२.८२
	३] जमीन सुधारणा	–	–	०.९०	०.९०	०.८८	०.८४	०.५८	०.५८	०.५५	०.५५
	४] लघुपाटबंधारे	८९.३१	८८.१८	१३१.४४	१२९.९४	११२.५७	११४.८४	१२२.९१	१२४.००	१९२.२७	१८८.२४
	५] मृद व जलसंधारण	२८.७२	22.22	६.३२	६.३४	५.५९	७.३०	७.५२	७.४१	३७.९७	39.29
	६] जलप्रदाय क्षेत्र विकास	३५.०७	३३.९४	२७.८३	२७.७६	२७.७८	३०.०७	३१.६५	३३.०२	२५.००	२५.२५
	७] आयाकत विकास	–	–	–	–	–	–	४.०१	४.०१	२२.००	१८.४५
	८] पशुसंवर्धन	१०.२७	१०.३२	१०.९५	१०.७५	२३.७६	१९.४२	२५.२८	२३.६३	३४.९१	३३.५६
	९] दुग्धव्यवसाय	१७.२७	२५.३१	५.८९	५.७१	४.६३	४.७०	१०.८८	१०.०८	२४.७६	२४.३१
	१०] मत्स्यव्यवसाय	१.३०	०.७८	१.४२	१.४२	१.७२	१.७२	२.५८	२.६०	३.२५	३.२९
	११] वने	२१.८०	२१.२६	१६.०८	१५.७७	३५.२४	२८.६७	१२.१०	१०.७९	७.४५	७.३४
१२	१२] सामाजिक वनीकरण	–	–	–	–	–	–	२७.०५	२४.९१	२५.०७	२५.२९

तक्ता "अ" पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७४-७५ तरतूद	१९७४-७५ खर्च	१९७५-७६ तरतूद	१९७५-७६ खर्च	१९७६-७७ तरतूद	१९७६-७७ खर्च	१९७७-७८ तरतूद	१९७७-७८ खर्च	१९७८-७९ तरतूद	१९७८-७९ खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	१३] पणन, कोठारे व वखारी	०.५४	०.५४	०.२९	०.०४	१.५८	१.५०	१.००	१.००	३.०७	३.०७
	१४] सामूहिक विकास व पंचायती	६.९५	६.२३	१०.०२	७.९९	३.०२	२.३३	०.३७	०.२९	०.१४	०.१४
	१५] ग्रामीण विकासाठी विशेष कार्यक्रम										
	अ] एकात्मिक ग्रामीण विकास	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	ब] अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास	१२.४५	१४.२०	३२.४४	२१.१९	७१.५८	७१.८०	९०.७७	७३.५६	१८८.७०	१९४.७३
	क] राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	एकूण कृषि व संलग्न सेवा	१३१.३५	११२.६८	१५५.०४	१२४.४९	२७१.९७	२५०.३४	२९९.७८	२८३.९१	४२३.६०	४१९.२३
[ii]	सहकार	०.७४	५.२५	०.२२	०.०९	८.७२	७.६२	७७.२९	७७.२८	४२.०१	४२.०१
[iii]	जल व विद्युत विकास										
	अ] जल विकास	३३४.६१	२४१.२९	३३.००	७.३९	४.५०	४.३२	४.५८	४.५०	५.५७	५.७६
	ब] विद्युत विकास	३५.५०	५३.१४	५२.५०	५०.८०	१००.५०	१०९.३२	१६२.२६	१६२.२६	१८०.००	१८१.७८
	एकूण जल व विद्युत	३७०.११	२९४.४३	८५.५०	५८.१९	१०५.००	११३.६४	१६६.८४	१६७.५६	१८५.५७	१८७.५४

तक्ता "अ" पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७९-८० तरतूद	१९७९-८० खर्च	१९८०-८१ तरतूद	१९८०-८१ खर्च	१९८१-८२ तरतूद	१९८१-८२ खर्च	१९८२-८३ तरतूद	१९८२-८३ खर्च	१९८३-८४ तरतूद	१९८३-८४ खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१३]	पणन, कोठारे व वखारी	३.२७	३.२७	२.००	२.००	२.५०	२.५०	१.५०	१.५०	१.५०	१.५०
१४]	सामूहिक विकास व पंचायती	१७.८५	१७.८५	०.१०	०.१०	०.२०	०.१०	०.४०	०.४०	०.४०	०.४०
१५]	ग्रामीण विकासासाठी विशेष कार्यक्रम										
अ]	एकात्मिक ग्रामीण विकास	-	-	32.50	32.50	29.24	29.24	52.00	53.35	52.00	62.55
ब]	अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास	१६०.१०	१६०.६३	११२.४०	११२.९०	१०१.०४	९४.८०	५६.४०	५८.३५	४५.००	३९.३६
क]	राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	-	-	-	-	-	-	-	-	५६.५६	57.99
	एकूण कृषि व संलग्न सेवा	३९६.६४	३८२.८७	३५७.८१	३५५.३६	३८९.८६	368.06	४१७.४४	४१५.८४	५७८.५८	५६७.८५
[II]	सहकार	५.११	५.३५	२.४०	२.३९	२.२५	२.२५	१०५.१४	१०५.१५	८६.३५	८५.८२
[III]	जल व विद्युत विकास										
अ]	जल विकास	२६.८५	२६.८५	२९.२५	२४.१८	४८.८३	४८.१७	६०.०४	६०.२१	१२५.००	१२५.००
ब]	विद्युत विकास	२१७.७३	२२४.१४	२४२.५०	२५७.१९	२३७.५०	२३६.१२	३००.००	३२०.३१	३५२.००	३६१.१९
	एकूण जल व विद्युत विकास	२४४.५८	२५०.९९	२७१.७५	२८१.३७	२८६.३३	२८४.२९	३६०.०४	३८०.५२	४७७.००	४८६.१९

तक्ता "अ" पुढे चालू

अ. क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७४–७५ तरतूद	१९७४–७५ खर्च	१९७५–७६ तरतूद	१९७५–७६ खर्च	१९७६–७७ तरतूद	१९७६–७७ खर्च	१९७७–७८ तरतूद	१९७७–७८ खर्च	१९७८–७९ तरतूद	१९७८–७९ खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	उद्योग व खाणकाम	३७.८१	१६.८५	२१.०३	११.४२	५७.३०	५५.७३	२७.३३	१९.४३	३१.१७	३३.१०
	वाहतूक व दळणवळण	२९.४७	२१.७१	६५.६३	४९.७३	७५.९७	७४.१२	१८३.९४	१५३.७२	१५७.६५	१७३.०७
	<u>समाज व सामुहिक सेवा</u>										
	१] सामान्य शिक्षण	६६.४७	३९.३१	८८.०१	६१.५५	१०९.८५	९०.६३	१३३.७९	११९.०९	१६७.६३	१६५.७४
	२] कला व संस्कृति	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	३] तंत्रनिकेतने	२.०७	१.६३	१.७०	२.६५	५.०९	४.८४	५.४०	४.३९	९.६८	९.००
	४] वैद्यकिय शिक्षण ५] आरोग्य सेवा	४.४९	३.०८	४.३७	४.९०	२६.४९	२१.५८	२३.१२	२३.२६	२६.१०	२१.०५
	६] स्वच्छता व पाणी पुरवठा	२०.३२	३५.९९	८१.०३	६१.१३	१०९.१२	८३.४९	१५५.४९	१४९.२८	१६८.७६	१६१.००
	७] गृहनिर्माण	४.७७	२.४२	२.८१	६.३५	२८.७९	३०.९१	५०.१५	४२.६५	४१.०२	३१.५२
	८] नगरविकास	०.३५	–	४.४०	४.००	१.४८	१.४८	१४.१४	१४.१४	४९.३५	४९.३५
	९] कामगार व कामगार कल्याण	२.६३	१.०६	१.६५	१.२७	१५.९९	११.९९	२२.५०	१८.३७	२७.७५	२६.६७
	१०] माहिती व प्रसिध्दी	०.९०	०.६७	–	०.२९	२.६६	२.५०	०.८५	०.८५	२.९१	१.६६
	११] रोजगार हमी योजना	३५.००	१५.२१	७०.००	११९.८६	१००.००	१५१.१५	९२.९५	१७१.१७	७५.००	२२६.८४

तक्ता "अ" पुढे चालू (९३)

अ.कृ.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७९-८०		१९८०-८१		१९८१-८२		१९८२-८३		१९८३-८४	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
	उद्योग व खाणकाम	४९.९३	५०.८८	५३.६०	४७.४५	५७.६०	४५.०४	५३.३६	५१.०८	७०.९२	७१.४९
	वाहतूक व दळणवळण	१२८.६९	१२६.२६	११०.४७	१०१.२९	९५.३७	९६.५९	१२४.८८	१२४.६९	१८६.५६	१८६.०९
	समाज व सामुहीक सेवा										
१]	सामान्य शिक्षण	५८.०४	५३.१६	९०.०८	८७.६६	१००.४६	९६.५०	१६७.१८	१६४.८६	२५०.८९	२४२.४६
२]	कला व संस्कृति	०.३५	०.३५	०.५१	०.५१	०.७७	०.७७	१.४०	१.४०	१.६४	१.६४
३]	तंत्र शिक्षण	२६.५८	१४.७५	१२.६७	११.९२	१२.८५	११.८९	७.७७	७.७१	७.४७	७.०८
४]	वैद्यकिय शिक्षण	१८.०५	२६.०८	५१.४७	४१.११	३८.४८	३०.४१	६८.११	६३.१२	१०.६५	९.०२
५]	आरोग्य सेवा									१००.५७	९१.२०
६]	स्वच्छता व पाणीपुरवठा	१५५.३१	१४६.८१	१४६.५१	१४७.५४	२३७.६५	२५७.१७	२४६.६३	२०९.५५	३३९.८४	३१६.०९
७]	गृहनिर्माण	३०.२८	७३.२१	१४.२०	१४.२०	१४.६१	१४.६१	२६.५५	१५.२९	१८.५९	१६.७८
८]	नगरविकास	६२.००	१२.००	४५.८३	४५.८३	६५.२५	६५.२५	५०.०८	५७.७०	२४६.००	२३१.७०
९]	कामगार व कामगार कल्याण	२७.८८	२६.४८	२९.८४	२४.९०	५८.६२	६०.१७	३०.९७	४२.९८	४४.५१	४३.२७
१०]	माहिती व प्रसिध्दी	१.११	१.११	१.४०	१.४०	१.६७	१.६७	१.२३	१.२३	१.४०	१.४०
११]	रोजगार हमी योजना	९४.१३	३०९.०८	१२०.६५	२४४.५०	१००.००	२१९.९४	५१०.००	४५२.३७	७१४.००	७०३.०२

तक्ता "अ" पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७४-७५		१९७५-७६		१९७६-७७		१९७७-७८		१९७८-७९	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	१२] मागासवर्ग कल्याण	२६.१८	२४.८९	१७.८३	१०.०४	२०.५५	१५.७९	११.४८	१२.०९	३१.१२	२८.३०
	१३] समाज कल्याण	१.२७	०.३८	०.९९	०.५८	१.२४	०.९४	५.५१	४.७४	४.०२	४.९९
	१४] पोषण	५.९०	५.२२	३.२३	०.४२	४.०१	३.७७	६.७८	६.७२	७.५२	७.४९
	एकूण समाज व सामुहिक सेवा	१७०.३५	१२९.८६	२७६.०२	२७३.०४	४२५.२७	४१८.९९	५२२.१६	५६६.७५	६१०.८६	७३४.६१
	एकूण एकंदर	७४०.३३	५७९.७८	६०३.४४	५१६.९६	९४४.२३	९२०.४४	१२७७.३४	१२६८.६५	१५५०.८६	१५८९.५६

तक्ता अ पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष/उपशीर्ष	१९७९–८०		१९८०–८१		१९८१–८२		१९८२–८३		१९८३–८४	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	2	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
	१२] मागासवर्ग कल्याण	२३.५८	१८.९६	२०.४१	१९.३६	२६.४१	२८.७५	४४.०५	४३.६२	५४.७०	५३.२८
	१३] समाज कल्याण	१०.३२	३.२४	७.२८	५.६१	८.६७	७.५४	७.८९	७.७५	१३.९५	१३.९५
	१४] पोषण	४.१५	३.९७	७.००	६.९४	९.०४	९.४१	२१.७०	१९.४८	२६.७६	२६.७६
	एकूण समाज व सामूहीक सेवा	५११.७८	६८९.२६	५४७.८५	६५१.४९	६७४.४८	८०४.०८	११८४.४६	१०८७.०८	१८३०.९७	१७५७.६५
	एकूण एकंदर	१३२८.७३	१५०५.७१	१३४३.४८	१४३९.३५	१४९६.८९	१६००.३२	२९४५.३२	२१६४.३६	३२३०.३८	३१५५.०९

तक्ता "ब" [आदिवासी उपयोजना]

जिल्हा पातळीवर नियोजन सुरु झाल्यापासून पुणे जिल्ह्यात आदिवासी उपयोजनेवर झालेला शीर्ष/उपशीर्ष निहाय खर्च दर्शविणारा तक्ता

[रुपये लाखात]

अ.क्र.	शीर्ष	१९७५-७६		१९७६-७७		१९७७-७८		१९७८-७९	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
[१]	कृषि व संलग्न सेवा								
	१] पीकसंवर्धन	–	–	–	–	३.२८	२.९६	३.६६	२.४२
	२] फलोत्पादन	–	–	–	–	–	–	–	–
	३] लघुपाटबंधारे	४.०८	–	२.०८	–	३.००	१.७१	८.५०	५.०१
	४] मृद संधारण	४.५०	१.७१	५.००	३.३१	४.०७	४.०६	७.३३	७.०१
	५] पशुसंवर्धन	–	–	०.८४	०.८३	२.४९	१.४८	१.५६	१.१९
	६] दुग्ध व्यवसाय	–	–	–	–	२.७६	२.७२	१.७०	१.५६
	७] मत्स्यव्यवसाय	–	–	–	–	–	–	०.१९	०.१९
	८] वने	०.२६	०.०९	१.४१	१.४०	०.८४	१.१४	१.१४	१.१५
	९] सामाजिक वनीकरण	–	–	–	–	–	–	–	–
	१०] जमीन सुधारणा	–	–	–	–	–	–	–	–
	११] सामुहिक विकास	०.५०	–	०.८५	–	०.४४	०.४४	०.८३	०.७५
	एकूण कृषि संलग्न सेवा	९.३४	१.८०	१०.१८	५.५४	१४.१२	१२.४६	२४.९१	१९.२८

तक्ता " ब" पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष	१९७९-८०		१९८०-८१		१९८१-८२		१९८२-८३		१९८३-८४	
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च
१	२	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
[१]	कृषि व संलग्न सेवा										
	१] पीकस संवर्धन	३.३०	१.५२	२.५९	२.५१	५.३१	१.९४	४.१९	४.११	५.०५	४.९२
	२] फलोत्पादन	—	—	—	—	—	—	०.६१	०.६१	१.५१	१.५१
	३] लघु पाटबंधारे	७.३९	५.८४	१५.५५	१५.४९	१५.१२	१५.०९	१७.००	१७.१५	१९.२०	१९.५९
	४] मृद संधारण	१०.१६	१०.२१	३.४९	३.४९	७.८३	७.१४	४.९९	४.८३	३.९०	३.९४
	५] पशुसंवर्धन	२.५२	२.२६	२.३७	२.२५	५.७३	५.४९	२.८५	२.५७	३.७३	३.४८
	६] दुग्ध व्यवसाय	०.५३	०.५३	२.२६	१.९९	१.११	०.६५	२.००	२.००	०.३०	०.३०
	७] मत्स्यव्यवसाय	०.४७	०.४१	०.७९	०.८३	०.६८	०.६८	०.८६	०.८६	०.९५	०.९७
	८] वने	४.०८	३.१७	२.[illegible]	२.०३	४.६[illegible]	४.६५	५.६२	५.५६	२.३९	२.२९
	९] सामाजिक वनीकरण	—	—	—	—	—	—	२.९४	२.७७	३.२०	२.८८
	१०] जमीन सुधारणा	—	—	०.०२	०.०२	—	—	—	—	—	—
	११] सामुहिक विकास	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	एकूण कृषि व संलग्नसेवा	२८.४५	२३.९४	२९.०८	२८.६१	४०.४५	३५.६४	४१.०६	४०.४६	४०.२३	३९.८५

<u>तक्ता "ब" पुढे चालू</u>

अ.क्र.	शीर्ष	१९७५-७६ तरतूद	१९७५-७६ खर्च	१९७६-७७ तरतूद	१९७६-७७ खर्च	१९७७-७८ तरतूद	१९७७-७८ खर्च	१९७८-७९ तरतूद	१९७८-७९ खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
[२]	सहकार	–	–	४.८७	४.७४	१०.६८	१०.६८	६.७६	५.७६
[३]	विद्युत विकास	४.८०	०.१६	५.००	५.००	१२.००	११.७५	८.००	८.०८
[४]	उद्योग व खाणकाम	०.१०	–	०.११	–	०.२८	–	–	–
[५]	वाहतुक व दळणवळण	५.२०	७.०४	९.५०	१३.५९	१८.७२	१८.४०	२४.४५	२४.५७
[६]	समाज व सामुहिक विकास								
	१] सामान्यशिक्षण	०.९४	०.२६	१.८०	१.६४	४.२४	३.०६	८.८३	६.७७
	२] आरोग्य	०.०३	०.०३	२.१३	१.९२	६.६३	४.०७	५.४८	६.०२
	३] स्वच्छता व पाणी पुरवठा	१.५५	–	२.००	२.०४	०.७०	०.८१	४.९२	४.२४
	४] गृहनिर्माण	०.२०	–	०.२०	०.१२	–	–	१.५०	१.५०
	५] माहिती व प्रसिध्दी	–	–	०.१९	०.१५	०.१८	०.१८	०.१७	०.११
	६] कामगार कल्याण	–	–	–	–	३.९२	१.७७	६.२४	५.७०
	७] रोजगार हमी योजना	१.२०	३.४३	२.५०	१.२२	–	–	–	–
	८] मागासवर्ग कल्याण	२.८८	५.३३	८.०७	६.२५	१२.७७	१३.२७	७.७०	८.२०
	९] पोषण	०.१०	–	–	–	–	–	५.२०	४.२२
	१०] कला व संस्कृती	–	–	–	–	–	–	०.३०	०.२२
	एकूण समाज व सामूहिक सेवा	२६.३४	१७.०५	१९.२६	१३.१६	२८.४४	२३.१६	४०.३४	३६.९८
	एकूण एकदंर	४५.७८	२६.०५	४६.५५	३७.५१	८५.४०	७६.४५	१०३.४६	९४.६७

तक्ता "ब" पुढे चालू

अ.क्र.	शीर्ष	१९७९-८० तरतूद	१९७९-८० खर्च	१९८०-८१ तरतूद	१९८०-८१ खर्च	१९८१-८२ तरतूद	१९८१-८२ खर्च	१९८२-८३ तरतूद	१९८२-८३ खर्च	१९८३-८४ तरतूद	१९८३-८४ खर्च
१	२	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
[२]	सहकार	६.०३	६.०३	४.६०	४.६०	२.७३	२.७३	२.३८	२.३८	१.६३	१.६३
[३]	जल व विद्युतविकास	१४.९३	१४.९५	५.५०	५.५२	७.५०	७.६१	२०.००	२०.००	१२.००	१२.००
[४]	उद्योग व खाणकाम	०.२०	—	—	—	०.०६	—	०.०८	०.०८	—	—
[५]	वाहतुक व दळणवळण	१६.४५	१६.३४	१३.६८	१४.२८	९.३३	९.६९	९.६५	९.९१	२५.०७	२५.०४
[६]	समाज व सामुहिक सेवा										
	१] सामान्य शिक्षण	७.२९	६.५९	५.९७	५.[illegible]	७.६५	७.५४	७.६३	८.५१	१२.१९	११.६४
	२] आरोग्य	७.७५	५.३१	३.१८	३.०५	३.६८	२.६८	१.५२	१.३७	१.६६	०.७५
	३] स्वच्छता व पाणी पुरवठा	६.८७	३.४८	१४.९५	१४.८२	१३.५०	१३.७०	१४.५७	१४.९१	१५.७८	१६.५४
	४] गृहनिर्माण	१.६७	१.६९	१.४५	१.४५	१.४७	१.४७	2.33	२.३३	०.५८	०.५८
	५] माहिती व प्रसिध्दी	०.५५	०.५५	०.४३	०.४३	०.७५	०.७४	०.७०	०.७०	०.५७	०.५७
	६] कामगार कल्याण	०.०९	—	०.०४	०.०२	०.४१	०.३१	४.२०	३.९९	१.३२	१.६६
	७] रोजगार हमी योजना	—	—	—	—	१५.००	१२.५२	९.००	४.७२	१७.१९	१७.१९
	८] मागासवर्गकल्याण	११.३१	३.४८	५.३०	५.१०	७.१९	६.९४	१०.७३	१०.८०	१९.७४	१९.८७
	९] पोषण	३.९९	२.२६	३.१०	२.९१	५.५०	३.७०	४.४४	३.७२	३.५७	३.५७
एकूण	समाज व सामुहिक सेवा	३९.०२	२३.३६	१४.४२	३३.६५	५५.१५	४९.६०	[illegible]	५१.०५	७२.६०	७२.६७
	एकूण एकंदर	१०५.०७	८४.६२	८८.०७	८६.६६	११५.२२	१०५.२७	१२८.२८	१२३.८८	१५१.५३	१५२.१९

: पुणे जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ :
****

प्रकरण – २

२

कृषि व संलग्न सेवा

२.१

– शेती –

महाराष्ट्रातील बहुसंख्य लोकांच्या उपजिवीकेचे प्रमुख साधन शेती हेच आहे. १९८१ च्या जनगणनेनुसार पुणे जिल्ह्यामध्ये ग्रामीण लोकसंख्येचे प्रमाण ५७ टक्के आहे. ग्रामीण लोकसंख्येपैकी बहुतेकांची उपजिविका शेती-वरच चालते, त्यामुळे शेतीचा विकास करणे हा एक महत्वाचा घटक आहे. यासाठी पाणी पुरवठ्यांची सोय करणे, सुधारित बी-बीयाणांचा पुरवठा, खते व कीटकनाशके यांचा वापर अधिक करणे, सुधारित शेती औजारे उपलब्ध करून शेतक-यांनी सुधारित पध्दतीने शेती करावी ही प्रमुख उद्दिष्टे जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने ठरविली आहेत.

अधिक उत्पन्नासाठी खतांचा जाणीवपूर्वक वापर होणे गरजेचे आहे. त्याचप्रमाणे पिकांवर पडणारी कीड, रोग व उंदीर यामुळे होणा-या नुकसानीस पायबंद घालण्यासाठी कीटक नाशक औषधांचा वापर होणे महत्वाचे आहे. कीटक नाशकासाठी किंमतीच्या ५० टक्के अनुदान देण्यात येते व ही तरतूद जिल्हा नियोजन मंडळाने जाणीवपूर्वक केली आहे. सन ७६-७७ पासून ते ८३-८४ पर्यंत रु. ५.०० लाखपर्यंत अनुदान देण्यात आले आहे. सर्व-साधारणपणे दरवर्षी १५०० हेक्टरपर्यंत कीटकग्रस्त पीकांवर औषध फवारणी करण्यात आलेली आहे. तसेच मूषक नाशक द्रव्य सरासरी दरवर्षी १२००० हेक्टर क्षेत्राकरिता पुरविले जाते.

अन्नधान्य पिकांच्या वाढीमध्ये समतोल राखण्याकरिता विविध प्रकारची पिके शेतक-यांनी घ्यावीत म्हणून त्यांना प्रोत्साहन देण्यात येते. खाद्य तेलांच्या टंचाईवर उपाय म्हणून सघन तेलबिया विकास कार्यक्रम जिल्हा नियोजन मंडळाने सन ७८-७९ पासून हाती घेतला. हा कार्यक्रम केंद्र सरकारच्या मदतीने राबविण्यात येतो. या कार्यक्रमामध्ये सुधारित बियाणे व पीकसंरक्षण सामुग्री यासाठी अनुदान दिले जाते. आतापर्यंत रु. ३७ लाखांचे अनुदान देण्यात येऊन खाद्य तेलांच्या पिकाखालील क्षेत्र वाढविण्यात आले आहे. सघन तेलबिया बियाणे वाटप व त्या खालील क्षेत्र दर्शविणारी माहिती तक्ता क्रमांक १ मध्ये दिलेली आहे.

बागायती पिकांवरच शेतक-यांचे केंद्र लक्षीत न करता इतर पिकेही त्यांनी घ्यावीत या उद्देशाने डाळवर्गीय पिकेही अधिक प्रमाणात घेतली जाऊन त्यांच्या टंचाईस तोंड देता यावे म्हणून मध्यवर्ती सरकारच्या मदतीने

...२..

डाळीच्या पिकाकरिता सधन उत्पादन कार्यक्रम सन ७९-८० पासून जिल्हयात राबविण्यात येतो आहे. आतापर्यंत सुमारे रु. १० लाखांचे अनुदान शेतक-यांना देण्यात आले आहे. या कार्यक्रमामध्ये शेतक-यांना बियाणे, मिनिकिट चाचण्या, पीकसंरक्षण इ. वर अनुदान देण्यात येते. सरासरी दरवर्षी २०० क्विंटल सुधारित बियाण्यांचे वाटप करण्यात आले आहे व पिकसंरक्षणाकरिता १२००० रायझोबियम पाकिटे वाटण्यात आली. कडधान्य विकास कार्यक्रमाखालील प्रगती दर्शविणारा तक्ता क्रमांक २ सोबत जोडला आहे.

मागासवर्गीय व नवबौध्द शेतक-यांना दारिद्र्य रेषेच्या वर आणण्यासाठी जिल्हयात सन १९८२-८३ पासून अेक विशेष घटक योजना राबविली जात आहे. जिल्हयातील सर्व तालुक्यात ही योजना राबविली जाते. प्रत्येक तालुक्यातील ७० अनु. जाती/नवबौध्द शेतक-यांची निवड करण्यात आली असून जिल्हयात असे ९१० शेतकरी निवडयात आले आहेत. या शेतक-यांना विविध बाबीवर उदा. जमीन सुधारणा रु. ४५०० पर्यंत, निविष्ठा रु. २१५० पर्यंत, बैलजोडी, औजारे पुरवठा रु. ३०००/- पर्यंत, बागायती क्षेत्र वाढ करणे, यावर रु. ६०००/- पर्यंत अशा बाबीवर परंतु एकूण रु. ९६५० पर्यंत चार ते पांच वर्षाच्या कालावधीत शेतक-यांना अनुदान देण्यात येते. एवढीच तरतूद केंद्र शासनाकडून होते. विशेष घटक योजनेखालील प्रगती दर्शविणारी माहिती तक्ता क्रमांक ३ मध्ये दर्शविली आहे.

वरील सर्व योजनाना केंद्र सहाय्य मिळत असल्याने या योजनांचा जास्तीत जास्त प्रचार करून शेतक-यांना फायदा मिळवून देण्याकरिता व अधिकाधिक क्षेत्र भूईमूग व डाळीच्या पिकाखाली आणण्याकरिता जिल्हा नियोजन मंडळाने या कार्यक्रमाकरिता संपूर्ण रकमा मंजूर करून हे कार्यक्रम जिल्हयात यशस्वीरित्या अंमलात आणले.

तक्ता क्रमांक १

पुणे जिल्ह्यात सघन तेलबिया विकास कार्यक्रमाखाली वर्षनिहाय झालेला खर्च व वास्तव साध्ये दर्शविणारा तक्ता

योजना	बाब	परिमाण	वर्ष						एकूण
			७८-७९	७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	
१] सघन तेलबिया विकास कार्यक्रम	१] खर्च	[रु. लाख]	०.१९	०.४८	०.१३	१४.३६	१५.६९	६.०७	३६.८३
	२] पिकाखालील क्षेत्र	[हेक्टर]	३७,४००	३६,९००	३९,२००	४०,८००	३१,२००	७८,८२३	२,६४,३३३
	३] बियाणे वाटप	क्विंटल	–	–	६.००	४७५.००	५७६.००	८३३.००	१८९०.००

तक्ता क्रमांक २

पुणे जिल्ह्यात कडधान्य विकास कार्यक्रमाखाली झालेला वर्षनिहाय खर्च व वास्तव साध्ये दर्शविणारा तक्ता.

योजना	बाब	परिमाण	वर्ष					
			७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	एकूण
२] कडधान्ये विकास कार्यक्रम	१] खर्च	[रु. लाख]	०.०५	०.१०	४.६५	१.१६	३.२७	9.23,
	२] पिकाखालील क्षेत्र	[हेक्टर]	७१,०००	८७,८००	८६,८००	६३,४००	४५०.००	3,57,002
	३] बियाणे वाटप	[क्विंटल]	४२.००	५३.००	३३.००	१०१.००	३२९.००	558.00

तक्ता क्रमांक ३

पुणे जिल्ह्यात विशेष घटक योजनेखाली वर्षनिहाय देण्यात आलेले अनुदान व लाभार्थी दर्शविणारा तक्ता

अ. नं.	तपशील	लाभार्थी संख्या		खर्च रक्कम रुपये[लाख]	
		१९८२-८३	१९८३-८४	१९८२-८३	१९८३-८४
१]	जमिन सुधारणा	२१८	३८९	४.६४	१.२३
२]	सुधारित औजारे व बैलजोडी	२००	२८४	४.६४	४.८२
३]	निविष्ठा संच	५६८	७३८	३.१०	४.८३
४]	लघु सिंचन	१२४	१६९	५.८७	७.३४
	एकूण	५६८	७३८	१८.२५	१८.२२

३.२ लघु पाटबंधारे

पारंपारिक पध्दतीने शेती करण्याऐवजी शेती लाभदायक ठरण्याकरिता सिंचनाची उपलब्धता वाढविणे, पाण्याचा वापर करून उत्पन्नात वाढ करणे याकरिता जिल्हा नियोजन मंडळाने लघु पाटबंधारे योजनेस प्राधान्य देऊन मंडळ अस्तित्वात आल्यापासून सुमारे ७ कोटी रुपयाची तरतूद उपलब्ध करून दिली दिनांक ३१.३.१८७४ पूर्वी जिल्ह्यात पूर्ण असलेल्या लघु पाटबंधारे याविषयी माहिती तक्ता क्र.४ मध्ये दिली आहे. जिल्हा नियोजन मंडळाच्या स्थापने-पासून ३१.३.१९८४ पर्यंत जिल्ह्यात राज्यक्षेत्रात ४० कोल्हापूर पध्दतीचे बंधारे व १३ लघु पाटबंधाऱ्यांची कामे जिल्ह्यातील विविध तालुक्यात पूर्ण करण्यात आले असून त्याखाली सुमारे १६००० हैक्टर क्षेत्र ओलीताखाली आले आहे. सोबत माहितीचा तक्ता जोडला आहे.(तक्ता क्र.५)सिंचन विकासामध्ये मध्यम पाट-बंधारे प्रकल्प व लघु पाटबंधारे योजना जिल्हा पातळीवरे कार्यान्वित करता येतात. मोठे प्रकल्प राज्य पातळीवर घेतले जातात. मध्यम पाटबंधारे या योजनेखाली नाझरे प्रकल्प पूर्ण झाला असून कासारसाई व कीडिवळे प्रकल्प पूर्ण-त्वाच्या मार्गावर आहेत.

लघु पाटबंधाऱ्यांची कामे ही सर्वसाधारणपणे विविध तालुक्यात वाहत असलेल्या नद्या, मोठे ओढे इत्यादिवर घेण्यात येतात. सामान्यपणे १०० हेक्टर भीज क्षेत्राच्या आतील कामे स्थानिक क्षेत्रात व त्यापेक्षा जास्त भीज क्षेत्र असलेली कामे राज्य क्षेत्रात घेण्यात येतात.

शेतीला पाणी पुरवठयाचे महत्व ओळखून जिल्हा नियोजन मंडळाने लघु पाटबंधाऱ्याची कामे जलद्गतीने पूर्ण करण्यासाठी खास प्रयत्न करून दौंड येथे दुसरा विभाग उघडयात यश मिळवलेले आहे. तालुक्यातील विकासात समतोल राखून प्रत्येक तालुक्यात १ किंवा २ कामे मंजूर करून ती वेळेवर पूर्ण करण्या-करिता जिल्हा नियोजन मंडळाने खास प्रयत्न केले आहेत. जिल्ह्यात आता लघु पाटबंधाऱ्यांच्या कामासाठी दोन विभाग असून सर्वेक्षणाचे काम करण्या-करिता स्वतंत्र यंत्रणा आहे. पुढील पाच वर्षात कोल्हापूर पध्दत/लघु पाटबंधारे कामे करण्याचा आराखडा तयार आहे. त्यातील विविध तालुक्यातील ३६ कामाना प्रशासकीय मंजूरी असून त्याखाली अंदाजे २० हजार हेक्टर क्षेत्र ओलीताखाली येईल तक्ता क्र. ६ मध्ये माहिती दर्शविली आहे.

याशिवाय खास उल्लेख करावा अशी बाब म्हणजे स्थानिक गरजावर आधारित कार्यक्रम पूर्ण करण्याकरिता जिल्ह्याला १९८४-८५ साठी २ कोटी रू. अतिरिक्त तरतूद उपलब्ध झाली त्यातून रू. ४९.६९ लाखाची ६ कोल्हापूर पधदत बंधाऱ्याची कामे मंजूर करून घेतली. साधारणपणे या कार्यक्रमाखाली

रु. ३ लाखाच्या आतील कामे घ्यावीत असे शासनाचे धोरण होते. परंतु जिल्हा नियोजन मंडळाने रु. ३ लाखापेक्षा जास्त तरतूदीची असणारी कोल्हापूर पध्दत बंधा-यांची कामे शासनाकडून मंजूर करवून आणली ही कामे मार्च ८५ पूर्वी पूर्ण करावयाची आहेत.

१०० हेक्टर भीज क्षेत्राच्या आतील कामे जिल्हा परिषद यंत्रणेमार्फत केली जातात यामध्ये प्रामुख्याने लघु पाटबंधारे तलाव, पाझर तलाव व खरीप बंधारे यांचा समावेश आहे. नियोजन मंडळाच्या स्थापनेपासून गेल्या दहा वर्षात १४७ सांडवे[पाझरतलाव] ९४ पाझर तलाव, ४७ बंधारे पूर्ण झाले आहेत व त्याखाली ८७१४ हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली आले आहे [तक्ता क्रमांक ६ अ मध्ये माहिती दिली आहे.] आता पाझर तलावाची कामे रोजगार हमी योजनेतून घ्यावीत असे शासनाचे धोरण आहे.

अल्प भूधारकांच्या जमिनीवर विहिरी खणणेबाबत पथदर्शी योजना

दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमाखाली अल्प भूधारकाच्या खाजगी जमिनीवर सरकारी खर्चाने विहिरी खणून देण्याची पथदर्शी योजना सप्टेंबर १९८२ पासून सुरु आहे. ज्या अल्प भूधारकाकडे ३ हेक्टरपर्यंत जमीन आहे. किंवा ज्याचा वार्षिक शेतसारा रु. ३/- किंवा त्याहून कमी आहे अशा शेतक-यांसाठी ही योजना आहे. योजनेच्या लाभधारकांची निवड गट विकास अधिकारी व तहसीलदार या दोघानी मिळून करावयाची आहे. व त्यास जिल्हाधिकारी यांचे-कडून मंजूरी घ्यावयाची आहे.

विहीरीसाठी अंदाजे खर्च रु. २० हजार गृहित धरण्यात आला आहे. त्यामध्ये विहिर खोदाई व बांधकाम रु. १५ हजार आणि रु. ५ हजार पंपींग मशिनसाठी खर्च द्यावयाचा आहे.

विहिरीला पाणी लागण्याची शक्यता असल्याबद्दल भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा यांचेकडून दाखला मिळालेनंतर छोटे पाटबंधारे विभागाकडून संबंधित अल्प भूधारक शेतक-यांचे विहिरीचे अंदाजपत्रक तयार करण्यात येते व मंजूरीनंतर रु. १५०००/- चार हप्त्यात देण्यात येतात.

दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमांतर्गत पुणे जिल्ह्यासाठी विहिरीचे उद्दिष्ट ठरविणेत आलेले आहे. पैकी सन १९८२-८३ व ८३-८४ सालासाठी अनुक्रमें २६१ व २१८ अशा एकूण ४७९ विहिरी घेण्यात आलेल्या आहेत. पैकी २७६ विहिरी पूर्ण झालेल्या आहेत[सोबतचा तक्ता पहावा] व २०३ विहिरी प्रगती पंथावर आहेत. ८४-८५ मध्ये २८० विहिरींचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे व १५२ विहिरीना मंजूरी देण्यात आलेली आहे. [सोबत तक्ता ६ अ मध्ये माहिती दिली आहे.]

तक्ता क्रमांक ४

पुणे जिल्ह्यात ३१-३-७४ पूर्वी पूर्ण झालेल्या कोल्हापूर पध्दती बंधारे व लघु पाटबंधारे तलाव यांची सिंचन क्षमतेसह तालुका निहाय माहिती

शिरुर		दौंड		इंदापूर		बारामती		पुरंदर		वेल्हा		एकूण	
को.प/ल.पा	सिंचन क्षमता	को.प/ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प. ल.पा	सिंचन क्षमता
१	२(हे)	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
को.प.		को.प.		को.प.		को.प.		को.प.	को.प.	को.प.		को.प.	
–		हातवळण	१९७	–		–		–		–		१	१९७
ल.पा.		ल.पा.		ल.पा.		ल.पा.		ल.पा.		ल.पा		ल.पा.	
१] आलेगाव	४९६	१]खामगाव	५८७	१)मदनवाडी	६८५	१]निर्गूडाळ	४४८	१] पिसर्वे	८१	१]आंबवणे	३८१	२१	११९५१
२] निमगाव म्हाळूंगी	४३१	२] भाटोबा	११००	२] भादलवाडी	८०९	२]जळगाव सुपे	५३	२] गराडे	३७०				
३] निमगाव भोगी	१६२	३] वरवंड	१२१५	३]पोंदेवाडी	६२३	३] वाकी	३३०	३] आंबोडी	२८३				
		४]जिरेगाव	१७८	४] पळसदेव	५५९	४] बोरकरवाडी	१५८						
			३०७९	५] शेटफळ	१९४५								
				६] घागरगाव	१५८								
एकूण ३	११८९	५	३२७६	६	४७७९	४	९८९	३	७३४	१	३८१	२२	११३४८

तक्ता क्रमांक ५

पुणे जिल्हयात १-४-७४ ते ३१-३-८४ अखेर पूर्ण झालेल्या कोल्हापूर पध्दतीचे बंधारे व लघु पाटबंधारे तलाव यांची सिंचन क्षमतेसह तालुकानिहाय माहिती.

हवेली		खेड		आंबेगाव		जुन्नर		शिरुर		दौंड		इंदापूर	
को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता (हे.)	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प. ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
को.प.	को.प.	को.प.		को.प.		को.प.		को.प.	133	को.प.		को.प.	
१] देहू	५४७	१] तुळापूर-मरकळ	२१३	१]पिंपळगाव-[illegible]	२२२	–		१]मोटेवाडी		१]मळद	२२७	१]जांब	८३५
२] सांगवी सांडस	८२०	२] धानोरे	३५७	२]अवसरी	१६३			२]दहिवडी	१२५			ल.पा.	
		३]पिंपरी	२२५					३]धामारी	१५५			१]बाळा पुडीनाला	१०३
	११६७	४] शेळ पिंपळगांव	४०३		३८५			४]कोळगाव-डाळस	१३६			२] तरंग-वाडी	१६२
				ल.पा.					५४९			३] वरकुटे	१६९
ल.पा.		५]भिवेगाव	१२०	–	–	ल.पा.		ल.पा.		ल.पा.		४] वरगळी नाला	१०९
1) आंबेगाव 228		६]भोमाळे	२९५			1) येणेरे	358	–	–	–	–		५४३
		७]राजगुरु गाडा	२१७			2) [illegible]	303						
			१८३०										
		ल.पा.											
		१]वाफगांव	३१२										
एकूण ३	१६५१	८	४१४२	२	३८५	2	६८१	४	५४९	१	२२७	५	१३७८

नकाशा ५ — पुढे चालू

बारामती		पुरंधर		भोर		वेल्हे		मुळशी		मावळ		एकूण एकंदर	
को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प. ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प. ल.पा	सिंचन क्षमता हे.
को.प.		को.प.		को.प.		को.प.		को.प.		को.प.			
१]तरडोली	१२९	१]. माहूर	४२५	१]वडगांव	१८४	१]कोंडीवले	३३७	१] वाकड	८१	१] [illegible]	१२५	को.प.	
२]बु-हाणपूर	२३४	२] पिंगोरी	१४०	२]बेनोडी	१६०	२]मार्गासनी	२९८	२] नांदे	२४६	२] वेबेडोह	९७६	४०	१२००९
३]सोनगांव — गोतेवस्ती	५१०	३] पिलन-वाडी	३९४	३]मोहरी	२५५		---	३] लवळे	४८२	३] कडदे	१०८	ल.पा.	
				४]नांदगांव	२७३		६३५	४]शेरे	१३१	४] गोदूंबे	९६	१३	३६१७
४]शिरवळी	४९३		९५९		----			५] दारवली मुगवडे	४२०	५] धोंडिवळे	३१९		
	----		----		८७२	ल.पा.			----		----		
	१३६६					—	—				१६२४		
				ल.पा.					१३६०				
ल.पा.		ल.पा.		१]नारायगांव देगांव	१६४					ल.पा.			
—	—	—	—					ल.पा.		—	—		
								१] रिहे	१८०				
								२] लवार्डे	४८३				
								३] भूगांव	५१६				
								४] उरावडे	४५४				

									१६३३				
एकूण ४	१३६६	३	९५९	५	१०३६	२	६३५	९	२९९३	५	१६२४	५३	१५६२६

तक्ता क्रमांक ६

~~काम सुरु असून~~ व

१९८४-८५ पासून , प्रगतीपथावर असलेल्या कामाची तालुकानिहाय माहिती, संभाव्य सिंचन क्षमता

खेड को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता है.	आंबेगाव को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता है.	जुन्नर को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता	शिरुर को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता	दौंड को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता	इंदापूर को.प./ल.पा	सिंचन क्षमता
को.प.	—	को.प.		को.प.		को.प.		को.प.		को.प.	
		१] चासनारोडी	३८४	१] पारुंडे	१७०	१] शिवतकार म्हाळुंगे	१५२८	१] पाटेठाण	८९६	१] चिखली	४९[illegible]
ल.पा.		२] पारगांव	८३६	२] हिवरे	२८९	२] निमगांव दुुदे	६८३	] पाटेठाण	१०४८	२] वालचंदनगर	४०[illegible]
१] काळूस	७२२	३] वळती	४०६	६] ओतूर	२६१	३] कवठे [धाकटे]	१०४८		१९४४		८९[illegible]
२] भोसे	४००		१६२६		७२०		३५२९	ल.पा.			
३] निघोजे	६१३	ल.पा.		ल.पा.		ल.पा.	—	—	—		
४] दोंदे	८४५	१] गोहे बु।।	१६४	१] उच्छिल	६९४						
५] वरुडे	१६४		----	२] बल्लाळ-वाडी	१००९						
६] निघोजे	११७		----	३] ओतूर - [वाघदरा]	१४०						
	२८६१				१८४३						
एकूण ६	२८६९	४	१७९०	९	२५६३	३	३५२९	१	१९४४	२	८९३

नकाशा क्र. ६ (39) पुढे चालू

बारामती		हवेली		भोर		मावळ		मुळशी		()कु
को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ल.पा.	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ल.पा	सिंचन क्षमता हे.	को.प./ल.पा	सिंचन क्षमता हे.	को.प. / ल.प. / सिंचन क्षमता हे
को.प.										
१] पी-लीळे	७३७	को.प.	–	को.प.		को.प.		को.प.		
२] मुरुम	६७७	ल.पा.		१]आंबेघर	२२६	१] राजपुरी अंमूल	४२१	१] कोळवण	११३	
३] लाटे	४३५	१) नांदोशी	३१२					२] हिंजवडे	७१९	
४] सोनगांव	१४१	२) लोणी	१२४			२]भोईर	२७९		८३२	
							६५८			
स्व. पा. —	—			स्व. पा.	—	ल.पा.		स्व. पा.	—	
						१]जाधववाडी	१६६०			
४	१९९०	२	४३६	१	२२६	३	२३१८	२	८३२	३४ / १९३८

तक्ता क्रमांक ६ अ

पुणे जिल्हयात १.४.७४ ते ३१.३.८४ अखेर ... स्थानिक क्षेत्रात पूर्ण झालेल्या पाझर तलाव, बंधारे यांची तालुकानिहाय माहिती.

अ.नं.	तालुका	कामाचे नांव [एम.आय.एन-६] पाझर तलाव	सिंचन क्षमता [हे]	बंधारे	सिंचन क्षमता [हे]	दारिद्र्य रेषेखालील शेतक-यांना शेतात खोदलेल्या विहिरींची संख्या १९८२-८३	१९८३-८४	मंजूर १९८४-८५	शेरा
१.	हवेली	१८	८५३	३	१४९	२८	२६	१३	[x]. बारामती तहसीलमध्यें "कासा" योजनेखाली पाझर तलावांचे काम करण्यात आले व तांडवे बांधण्याचे काम छोटे पाटबंधारे विभाग जिल्हा परिषदेकडे होते.
२.	खेड	३	२३०	२	३०	२८	१९	१३	
३.	आंबेगाव	६	२४२	९	२५८	२८	१९	२७	
४.	जुन्नर	३	११०	९	२५८	२६	२५	१०	
५.	शिरुर	४	८४	३	८१	२८	२५	२४	
६ॻ	दौंड	३	२०१	१	२८	२८	१३	२८	
७.	इंदापूर	३४	४५१	२	७४	२७	२५	–	
८.	बारामती	१४७ [x.] [तांडवे]	४४१०	१	२८	२९	२५	२१	
९.	पुरंदर	२०	७४०	६	७५	२९	२२	३	
१०.	भोर	–	–	४	१००	–	–	–	
११.	वेल्हे	–	–	२	३००	–	–	–	
१२.	मुळशी	३	१९३	१	२०	२१	२०	१३	
१३.	मावळ	–	–	४	६९	–	–	–	
	एकूण	९४ / १४७	७५९४	४७	1200	262	219	152	

– फलोत्पादन –

फलोत्पादन विकास योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट म्हणजे अल्प व सिमांतक शेतकऱ्यांना फलोत्पादनातून अधिक उत्पादन मिळवून त्यांचे उत्पन्नांत वाढ करून त्यांना दारिद्रय रेषेच्या वर आणणे व त्यांची आर्थिक परिस्तिती सुधारावी हे होय. हे उद्दिष्ट समोर ठेवून महाराष्ट्र शासनाने फलोत्पादन विभाग स्वतंत्रपणे स्थापन केला. पुणे जिल्ह्यासाठी ही योजना सन १९८२–८३ पासून लागू करण्यांत आली.

फलोत्पादन विकासास जिल्ह्यात बराच वाव असल्यामुळे आणि जिल्ह्यातील निरनिराळ्या फळपिकाखालील क्षेत्र वाढविण्याचे दृष्टीने पुणे जिल्ह्यात फलोत्पादन विकासाच्या खालील योजना राबविण्यांत आल्या आहेत.

अ] अल्प व सिमांतक शेतकऱ्यांना फळपिक लागवडीसाठी भांडवली अनुदान

अल्प व सिमांतक शेतकऱ्यांना फळपिक लागवडीसाठी राष्ट्रीयकृत/भूविकास बँकाकडून कर्ज मिळवून देणे व त्यावर त्यांना हापूस आंब्यासाठी कर्जावर ५० टक्के अनुदान व आंबा [इतर सुधारित जात] नारळ, चिकू, पेरु, कागदी, लिंबू, मोसंबी, संत्रा, सिताफळ, व डाळिंब यासाठी ३३$\frac{1}{3}$ टक्के अनुदान देण्यात येते. बँकांनी दिलेल्या कर्जाचा बोजा कमी करणे हा अनुदानाचा उद्देश होय. अनुदान देण्यात येत असलेल्या फळझाडांचे सविस्तर कॅश फ्लो बँकांना त्यांच्या कर्ज धोरणांत मार्गदर्शन करण्याकरिता देण्यांत आले आहेत. ही कर्जे दिर्घ मुदतीची म्हणजे १५ वर्षाची असून कर्जफेड पिकांच्या फलधारणेच्या कालावधीप्रमाणे ५ ते ७ वर्षानंतर सुरु करण्यांत येते. या योजनेचा लाभ सन १९८२–८३ ते १९८४–८५ [डिसेंबर ८४] अखेर पर्यंत २७७ अल्पभूधारकांनी घेतला आहे. त्यांना एकूण रु. ५४०९४५ अनुदान देण्यांत आले व २०९.७४ हेक्टर क्षेत्र फळपिकाखाली आणण्यांत आले.

ब] घरकुलवासी शिवेवर राहणारे दुर्बल घटक, अनुसूचित जात व नवबौध्द फळरोपांचे मोफत वाटप :–

शासनातर्फे दुर्बल घटकांना घरकुल बांधून देण्यांत आली आहेत. अशा घरकुल वासीयांना व वेशीवर राहणाऱ्या अनुसूचित जातीच्या व नवबौध्द लाभधारकांना त्यांच्या घराभोवती लावण्यासाठी जास्तीत जास्त ५ फळझाडे मोफत देण्याची योजना राबविण्यांत आली आहे. याचा उद्देश दुर्बल घटकांच्या उत्पन्नांत थोडीशी भर पडावी असा आहे. सन १९८२–८३ ते १९८४–८५ [डिसेंबर १९८४] अखेरपर्यंत एकूण ६७२० घरकुल वासीय व वेशीवर राहणाऱ्या दुर्बल घटकांना ३२३९९ झाडे १,५३,२७७ रुपयांची वाटण्यांत आली.

क] गांवठी आंबा व बोर झाडाचे चांगल्या जातीत रुपांतर

या योजनेखाली गांवठी आंबा व झाडांवर = बगल कलम करून रान बोरीवर डोळे भरून सुधारलेल्या जातीमध्यें रुपांतर करण्यांत येते. बगल कलम करणे, व डोळे भरणे यासाठी शेतक-यांना प्रत्यक्ष येणा-या खर्चावर प्रत्येक आंबा व बोर झाडांसाठी अनुक्रमे रु. ३ व रु. १/- चे अनुदान देण्यांत येते. ही योजना सन १९८३-८४ पासून पुणे जिल्हयांत राबविण्यात आली. सन १९८३-८४ व १९८४-८५ मध्ये एकूण २४८ लाभधारकांच्या ४६७३ आंब्यावर बगल कलम करण्यांत आले. व १४६ लाभधारकांच्या २६४३ बोरीवर डोळे भरण्यांत आले.

ड] अपारंपारिक फळपिकांचे संवर्धन व विकास योजना

पारंपारिक पिकाशिवाय, अपारंपारिक फळपिके घेण्यासाठी अल्प व सिमांतक शेतक-यांना प्रोत्साहन मिळावे व व्यापारी तत्वावर त्याची लागवड व्हावी या हेतूने ही योजना पुणे जिल्हयांत राबविण्यांत आली. नारळ, आंबा, अंजीर, अॅव्होकाजे, फाळसा, पॅशनफ्रूट, वेलची, चेरी, स्ट्रॉबेरीज, रामफळ या पिकांचा अपारंपारिक फळपिके म्हणून समाविष्ट करण्यात आली आहेत. याची लागवड करणा-या अल्प भूधारकांस ५० टक्के अनुदानावर जास्तीत जास्त रु. ४०/- पर्यंतची रोपे पुरविली जातात व त्यांना लागवडी बद्दल योग्य ते मार्गदर्शन केले जाते. या योजनेखाली सन १९८२-८३ ते १९८४-८५ [डिसेंबर १९८४ अखेर] ४६१ लाभधारकांना ३४८० नारळ, आंबा अंजीर यांची रोपे वाटण्यांत आली.

ड] अल्प व सिमांतक शेतक-यांचे शेतावर फळपिक लागवडीचा ठोस कार्यक्रम.

ही योजना सन १९८४-८५ पासून नव्याने सुरु करण्यांत आली. या योजनेनुसार प्रत्येक तालुक्यातून ४०० अल्पभूधारकांची निवड करावयाची व प्रत्येकांस २५ रुपयळ आंबा व २५ इतर फळपिकांची रोपे [उदा. नारळ, चिंच, बोर, जांभूळ, फणस, लिंबू, पपई, कवठ इ.] मोफत पुरवावयाची व त्याच्या लागवडीपर्यंतचा सर्व खर्च शासनाने करावयाचा आहे. यानुसार पुणे जिल्हयात डिसेंबर १९८४ अखेर ५६२१ अल्प भूधारकांचे शेतावर १,२०,६९२ फळपिकांच्या रोपांचो लागवड करण्यात आली आहे. [तक्ता क्र. ८]

फ] रोपवाटिकेची स्थापना

रोपवाटिका स्थापनेचा मुख्य उद्देश म्हणजे जातीवंत, खात्रीशीर

व उत्कृष्ठ दर्जाची कलमे/रोपे रोपवाटिकेवर तयार करणे व ती फळबाग लागवड करणाऱ्या अल्प व सिमातंक शेतकऱ्यांना रास्त भावात उपलब्ध करून देणे हा होय. या उद्देशाानच पुणे जिल्ह्यात एक जिल्हा मध्यवर्ती रोपवाटिका राजगुरूनगर, क्षेत्र १० हेक्टर व तालुका रोपवाटिका शिरूर, बारामती जुन्नर, व भुकूम क्षेत्र प्रत्येकी ५.०० हेक्टर या स्थापन करण्यांत आल्या आहेत. या रोपवाटिकेवर एकूण ७००१ आंबा, [हापूस], आंबा [इतर सुधारित जाती] नारळ, चिकू, पेरू, कागदी लिंबू, मोसंबी, संत्रा, सिताफळ व डाळिंब या फळपिकांचे मातृवृक्षांची व १०५५ इतरं [चिंच, बोर, आवळा, फणस, जांभूळ, पपई] मातृवृक्षाची लागवड करण्यांत आली आहे. याशिवाय रोपवाटिकेवर पॉटींग शेड, स्टोअर शेड, अवजारांची खोली, इत्यादिचे बांधकामे चालू असून पाणी पुरवठयाच्या योजनाही उदा. पाईपलाईन, पंपघर सुरु आहेत. तक्ता क्र. ७ मध्ये फळनिहाय उत्पादित केलेल्या कलमांची माहिती दिली आहे.

ज] भाजीपाला प्रोत्साहन योजना [माडा पॉकेट]

ही योजना केंद्र पुरस्कृत आहे. राजगुरूनगर तालुक्यातील २२ गांवे फक्त माडा पॉकेट खाली येतात. या गावातील आदिवासी घटकांना त्यांच्या घराभोवती भाजीपाला लागवडीसाठी भाजीपाला बियाणांचे रू. २.७५ किंमतीचे पाकीट मोफत देण्यांत येते. त्यामुळे त्यांना भाजीपाल लागवडीची आवड निर्माण होईल. त्यापासून त्यांना ... मदतही होऊ शकेल हा होय. यानुसार सन १९८३-८४ मध्ये रू. १०,०००/- किंमतीचे भाजीपाला बियाणे २१०० आदिवासी कुटूंबाना वाटण्यात आले.

तक्ता नं. ७

पुणे जिल्ह्यातील रोपवाटिकामधील फळनिहाया उत्पादित करण्यात आलेली कलमे/रोपे

अ. नं.	फळरोप वाटिकेचे नांव	क्षेत्र हेक्टॅर	रोपवाटिकेवर उत्पादित केलेली कलमे/रोपे. १९८२-८३ ते १९८४-८५ डिसेंबर अखेर एकूण								
			आंबा हापूस	आंबा इतर	नारळ	चिकू	पेरु	का. लिंबू	सिताफळ	डाळींब	इतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१]	जिल्हा मध्यवर्ती फळरोप वाटिका राजगुरुनगर	१०.००	११५४	७५	१२१६२	३७६२	१९४१९	११४९५	६३३३	६४६९	४३७०८	१०४५७७
२]	तालुका रोपवाटिका शिरुर	४.००	–	–	२७००	–	१५३८	५७२७	९००	१७७०	३२२७७	५१९१२
३]	तालुका रोपवाटिका जुन्नर	४.००	१९६	–	–	–	–	४१७५	३५१५	–	१९११२	२६९९८
४]	तालुका रोपवाटिका बारामती	४.००	–	–	१०००	–	–	२८००	७५	२००	४५६१५	४९६२०
५]	तालुका रोपवाटिका भूकूम	४.००	–	–	–	–	–	४५३४	१४८४	–	४२८८०	४८८९८
	एकूण	२६.००	१३५०	७५	१५८६२	३७६२	२०९५७	२८७३१	१२३०७	८४३९	१९०५९२	२८२०७५

तक्ता नं. ८

पुणे जिल्हयातील फलोत्पादन विकास कार्यक्रमाची प्रगती दर्शविणारा तक्ता

अ.नं.	तालुक्याचे नांव	अल्प व सीमातंक शेतक-यांना भांडवली अनुदान			घरकुल व वेशीवर राहणारे अ.जा. व नवबुध्द		आंबा बगल कलम		बोरीचे डोळे भरणे		अपारंपरिक पिकाची लागवड		फलोत्पादनाचा शेजा कार्यक्रम		
		लाभधारक संख्या	क्षेत्र [हेक्टर]	अनुदान [रुपये	लाभधारक संख्या	वाटप केलेली रोपे	लाभधारक	झाडांची संख्या	लाभधारक	झाडांची संख्या	लाभधारक	कलमे/ रोपे	लाभधारक	रोपांची संख्या	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१.	हवेली	८	६.०६	१२११२	६५६	३२६५	१५	१७२	२२	२५०	२	१७	१९९	३८६२	
२.	राजगुरुनगर (खेड)	९	८.०७	२७९२५	५६३	२१६१	१०	७१	१८	६७	५	४५	२५७	६२९९	
३.	आंबेगाव	२१	११.८५	२२१३९	२३६	११८०	३१	१२०	४	६५	१२०	७९०	९६४	१३१२२	
४.	जुन्नर	१०४	८०.७९	२४९०५७	२८४	१३८५	१०	६३१	९	५२६	६९	४३५	४४५	११६५०	
५.	शिरुर	६७	५७.२४	११९८२१	८६३	४१५६	२५	३००	३२	७९७	५९	४२१	८३५	२०१३०	
६.	दौंड	२	१.२०	१९९२	७२४	३४२५	८	९०	७	१८५	२७	२२९	३८५	१२७९१	
७.	इंदापूर	११	६.९०	६१८४	८०९	३९८८	—	—	५	७८	१००	९००	५४१	१२९१२	
८.	बारामती	७	७.८७	६१८९	८७३	४०६५	—	—	—	—	३७	३३३	७०४	१७५९५	
९.	पुरंधर	३	१.३५	१५९९	४४२	३१९५	४	५४	३०	१९९	१९	१२४	३९९	८९२२	
१०.	भोर	८	३.००	७२०९	५३७	२६४०	३७	३९२	१	३	१	८	९६	९८८	
११.	वेल्हे	२२	१६.४०	५७७१३	२४९	१२४५	२४	१७०	—	—	२	१८	३२	७३०	
१२.	मुळशी	१५	८.७१	२८९९५	३४६	१७८०	७४	२४९३	९	३५६	२०	१६०	६६४	११०२१	
१३.	मावळ	—	—	—	२०४	९१४	—	—	९	११७	—	—	—	—	
	एकूण	२७७	२०९.७४	५४०९४५	६७२०	३२३९९	२४८	४६०३	१४६	२६४३	४६१	३४८०	५६२१	१२०६३२	

२.४ पशुसंवर्धन

शेती बरोबर शेतीस पूरक व्यवसायात शेतक-यांनी आर्थिक लक्ष घालणे जरुरीचे आहे. उत्तम पशुधन शेतक-यांच्या उत्पन्नात भर घालते त्याकरिता पशुवैद्यकिय सेवा पुरविणे, विदेशी/स्थानिक पशुपक्षांच्या अनुवंशात सुधारणा घडवून सुधारित जातीच्या पैदाशीची सोय उपलब्ध करणे, त्याची निगा राखणे अशा दृष्टीने जिल्हयात पशु विकासाचे कार्यक्रम राबविले जातात.

जिल्हा नियोजन मंडळाच्या स्थापनेपूर्वी जिल्हयात एकूण १० पशु वैद्यकिय दवाखाने व ४७ उपचार केंद्रे होती. मंडळाच्या स्थापनेनंतर आता दवाखाने २१ व उपचार केंद्रे २८ झाली आहेत. [तक्ता क्र. ९] शेतक-यांना पशुवैद्यकिय सेवा ८ ते १० कि.मी.च्या परिसरात उपलब्ध करुन देण्याकरिता जिल्हा नियोजन मंडळाने सन ८३-८४ मध्ये प्रत्येक तालुक्यात २ याप्रमाणे करुन घेतले व ८ मदत केंद्राचा २६ पशु उपचार केंद्र स्थापन/दर्जा वाढवून दवाखान्यात रुपांतर करण्यात आले.

सुधारित जातीच्या पैदाशीच्या सोयी उपलब्ध करुन देण्याकरिता कृत्रिम रेतन केंद्रे स्थापन करुन संकरित जातीच्या गायींच्या पैदाशीचा कार्यक्रम राबविला जात आहे. जिल्हयामध्ये ५५ कृत्रिम रेतन केंद्रे आहेत. व ८४-८५ साली ४० गोठवण उपकेंद्रे निर्माण करण्यात आली आहेत. या शिवाय पशु वैद्यकिय सेवा देणा-या संस्थेमध्ये कृत्रिम रेतनाची सोय उपलब्ध आहे.

समाजातील अति दुर्बल व पतहिन, अल्प/अत्यल्प शेतकरी व शेत मजूर यांच्या उत्पन्नात भर घालण्यासाठी अशा लाभधारकांना मेंढयाचे १ युनिट अनुदानावर देण्यात येते. अेका युनिटमध्ये २० मेंढया व १ नर असतो. रु. ४ ते ५ हजार कर्ज दिले जाते व योजनेतून अल्प भूधारकाना २५ टक्के किंवा रु. १००० व अत्यल्प भूधारक व शेतमजूर यांना ३३$\frac{1}{3}$ टक्के अथवा रु. १३३३ अनुदान दिले जाते. सन ७७-७८ पासून ही योजना सुरु झाली व आतापर्यंत २२२७ लाभधारकांना फायदा झाला. मेंढया खरेदीसाठी रु. ७८.२६ लाख कर्ज उपलब्ध दिले व शासनामार्फत रु. २३.६० हजार /अनुदान देण्यात आले. केंद्र शासनाची ५० टक्के मदत या योजनेस मिळते. [तक्ता क्रमांक १०]

दुग्ध उत्पादनास प्रोत्साहन मिळून शेतक-यांना पूरक व्यवसाय उपलब्ध व्हावा या हेतूने ८४-८५ पासून 'गोकुळग्राम योजना' जिल्हयात सुरु करण्यात आली आहे. या योजनेत प्रत्येक पंचायत समितीतील किमान १ खेडे दत्तक घेणेत येते व अशाना गोकुळ असे नांव देणेत आले आहे. दत्तक

खेडयातील शेतक-यांना पशुसंवर्धन व दुग्ध उत्पादन या विषयात मार्गदर्शन करून दुध उत्पादन वाढविणे शक्य होणार आहे. या योजनेपूर्व ग्रामीण कुटूंबाना वर्षभर लाभदायक रोजगार मिळून त्यामुळे त्यांचा आर्थिक फायदा होईल. सुरुवातीस जिल्हयातील आंबेगाव व दौंड तालुक्यात सुरु झाली असून पुढील वर्षी उरलेल्या सर्व तालुक्यात ही योजना राबविली जाणार आहे.

: जिल्हा पशुसंवर्धन विभाग – जिल्हा परिषद पुणे – पशुवैद्यकिय दवाखाने/उपचार केंद्रे.
जि. नि. कि. म. स्थापनेपूर्वीचे

अ.नं.	तालुका	१९७३–७४ पूर्वीचे दवाखाने	१९७३–७४ पूर्वीचे उपचार केंद्रे	एकूण	१९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर दवाखाने	१९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर उपचार केंद्रे	एकूण	एकूणएकंदर
१	हवेली	उरळीकांचन	खानापूर, लोणीकंद, मोशी.	४	खानापूर	खडकवाडी, पिंपरीसांडस,	३	६
२	खेड	राजगुरुनगर	चाकण, वाडा, आळंदी, पाईट	५	चाकण, डेहणे,	कुडे बु. आंबोली	४	८
३	आंबेगाव	मंचर	धामणी, आंबेगाव	३	धामणी, तळेघर, डिंभे	कुरवंडी, बामोंडी	५	७
४	जुन्नर	जुन्नर	ओतूर, बेल्हा, मढ, पिंपळवंडी, इंगळून, खामगाव, पिंपळगाव [illegible], जोगा, आपटाळे	९	बेल्हा, मढ, पिंपळवंडी, आपटाळे.	पारुंडे	५	१०
५	शिरुर	तळेगाव ढमढेरे	शिरुर, न्हावरा, मांडवगण फराटा, टाकळी हाजी, जांबूत, वडगाव रासाई.	७	शिरुर, न्हावरा.	पिंपरखेड, मुखई.	४	९
६	दौण्ड	केडगाव	दौण्ड, यवत, मलठण, पाटस, राहू	६	दौण्ड	गलांडवाडी, रावणगाव, वरवंड.	४	९
७	इंदापूर	इंदापूर	भिगवण, लासुर्णे बावडा	४	भिगवण, बावडा	पळसदेव, उध्दट, निमसाखर	५	९
८)	बारामती	—	सांगवी, लोणीभापकर, मुर्टी, सुपा	४	सांगवी, लोणीभा. काटेवाडी, शिर्सुफळ.	अंजनगाव, पारवडी	६	८

कृपया पान २ पहा..

(४१) नकाशा क्र. २ — पुढे चालू

अ.क्र.	तालुका	१९७३-७४ पूर्वीचे दवाखाने	उपचार केंद्रे	एकूण	१९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर दवाखाने	उपचार केंद्रे	एकूण	एकूणात
९)	पुरंधर	सासवड	गराडे, राजेवाडी, परिंचे.	४	परिंचे	नायगांव, गुळुंचे	३	६
१०)	भोर	भोर	हिर्डोशी, किकवी	३	किकवी	हातवे बु. निगुडघर	३	५
११)	वेल्हा	—	वेल्हा, पान्शेत	२	वेल्हा	पासली, सोंडेसरपाले, रांजणी	४	५
१२)	मुळशी	—	पौड, मुठा, वाकड	३	—	शेडाणी, भांबर्डे	२	५
१३)	मावळ	कामशेत	इंदूरी, वडेश्वर	३	—	जोवण, कार्ला	२	५
	एकूण :-	१०	४७	५७	२२	२८	५०	९०

टिप :- अधोरेखीत दवाखाने हे १९७४ पूर्वी जनावरांचे उपचार केंद्रे होती, त्यांचे दवाखान्यात रुपांतर करण्यात आलेले आहे.

तक्ता क्रमांक १०

जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ अस्तित्वात आल्यापासून मेंढीपालन कार्यक्रमाखाली लाभ मिळालेल्या लाभधारकांची तालुका निहाय यादी

अ. नं.	तालुका	(कार्यक्रमाचे नांव/ परिमाण संख्या	७७.७८	७८.७९	७९.८०	८०.८१	८१.८२	८२.८३	८३.८४	एकूण	अनुदान (कोटीत
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	१२	१३ रु.
१.	हवेली	विशेष पशुधन उत्पादन कार्यक्रम[मेंढीपालक] लाभार्थी संख्या	–	५५	८४	४१	३७	१३५	३८	३८०	३.००
२.	शिरूर	--"--	–	४१	८२	१३७	१०१	८०	२२	४६३	५.००
३.	दौंड	--"--	–	११	७५	१८	१४३	६७	१४	३२८	३.५०
४.	इंदापूर	--"--	–	१६	६१	४६	४५	३५	५	२०८	२.२५
५.	बारामती	--"--	१६	११४	७७	१३६	१२४	६६	२४	५५७	६.४५
६.	पुरंदर	--"--	–	३५	३९	९१	५४	४२	१६	२७७	३.००
७.	भोर	--"--	–	–	–	२	–	–	२	४	०.४०
	एकूण	[illegible] लाभार्थी संख्या	१६	२७२	४१८	४७१	५०४	४२५	१२१	२२२७	रु.२३.६०

२.५ दुग्ध व्यवसाय विकास

जनतेस सकस व चांगल्या प्रतीचे दुध रास्त दरात पुरविणे, शेतकऱ्याना जोडधंदा उपलब्ध करून देऊन त्यांची आर्थिक स्थिती सुधारणे ही दोन उद्दिष्टे लक्षांत घेऊन दुग्धव्यवसाय विकास कार्यक्रम राबविला जातो.

पुणे जिल्हयात प्रतिदिनी २.६८ लाख लिटर दुध संकलित केले जाते. त्या पैकी १,१४०.०० लिटर दुध मुंबईस पाठविले जाते. सहकारी संस्थामार्फत दुग्ध शाळा विकास संघटन करणे हे शासनाचे धोरण असून या सहकारी संस्थानी आपल्या सभासद उत्पादकाकडून दुध संकलित करण्याची जबाबदारी स्विकारलेली आहे.

दुधाचे संकलन प्रमाण कमी असल्याने संबंधित सहकारी संस्थास नोकर वर्गाच्या नेमणूकीमुळे नुकसान सोसावे लागते. हे नुकसान भरून काढण्यासाठी शासनाकडून सहकारी संस्थास ३ वर्षाच्या कालावधीमध्ये रू.२५००/- चे अनुदान दिले जाते. गेल्या दहा वर्षात २४८ संस्थाना रू.२.५२ लाखाचे अनुदान देण्यात आलेले आहे. तसेच दुग्ध सहकारी संस्थाना वाहतुकीसाठी अनुदान, दुध हंडे व यंत्रसामुग्री खरेदी करणे, दुग्ध विकासासाठी चांगल्या जातीची वासरे पुरविणे, उच्च पैदास क्षमेतेच्या पारडयांचा पुरवठा करणे, भाकड गाभण म्हशींचा पुरवठा करणे इत्यादि विविध योजना शासनाच्या अर्थ सहाय्याने राबविले जातात. [सोबत तक्ता क्रमांक ११ जोडला आहे.]

तक्ता क्रमांक ११

पुणे जिल्ह्यात विविध योजनाद्वारे दुग्ध व्यवसाय विकास कार्यक्रमात झालेले साध्ये व खर्च

[१.४.७४ ते ३१.३.८४]

[रुपये लाखात]

अ.क्र.	योजना	परिमा	हवेली	खेड	आंबेगाव	जुन्नर	शिरूर	दौंड	इंदापूर	बारामती	पुरंदर	भोर	वेल्हे	मुळशी	मावळ	[illegible]
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	[illegible]
१.	प्राथमिक दुग्ध संस्थाना	रू.लाख	१.९७	0.१८	0.१८	0.७९	–	–	–	0.0१		0.६५	–	–	–	३.
	वाहतुक अनुदान	संस्था संख्या	१	६	३	११	–	–	–	–	–	१	–	–	–	२.
२.	प्राथमिक दुग्ध संस्थाना	रू.लाख	0.१९	0.0८	0.२७	0.0६	0.२४	0.१५	0.३८	0.४६	0.१३	0.३५	0.0६	0.११	0.0४	२.
	व्यवस्थापकीय अनुदान	संस्था सं.	१२	८	२६	७	२५	१७	३७	५१	१४	३७	५	११	५	२
३.	दव्व पैदास क्षमतेच्या	रू.लाख	–	0.४९	0.३२	0.२९	0.0८	–	–	–	–	0.0८	–	0.१४	–	१
	१ वर्षीय पारडयांचा पुरवठा	पारडया	–	७९	४०	४५	१४	–	–	–	–	१२	–	२०	–	२
४.	पारडयासाठी खावटी अनुदान	रू.	–	0.७२	0.९२	0.६५	0.0७	–	0.११	–	–	0.0२	–	–	–	२.
५.	भाकड गाभण म्हशींचा पुरवठा	रू.	–	0.0६	0.११	0.१३	–	–	–	–	–	0.२२	–	0.७३	–	0.
		संख्या	–	८	१०	११	–	–	–	–	–	१६	–	४७	–	
६.	दुभती जनावरे खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य	रू.	–	–	0.२२	0.१६	–	–	–	–	–	0.१२	–	0.३८	–	0.
		संख्या	–	–	१५	११	–	–	–	–	–	८	–	१८	–	५

२.६. मत्स्यव्यवसाय

मत्स्योत्पादन वाढवून प्रथिनयुक्त अन्नाची वाढती गरज भागविणे आणि समाजाच्या दुर्बल घटकांत मोडणाऱ्या मच्छिमारांची आर्थिक, समाजिक उन्नती करणे हे मत्स्यव्यवसाय विकासाचे उद्दिष्ट आहे.

त्या दृष्टीने हडपसर ता. हवेली येथे मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राची स्थापना करण्यात आली. सन १९७२ पासून ते केंद्र सुरु आहे. हडपसर येथील मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रावर प्रतिवर्षी कटला, रोहू, मृगल, सिप्रीनस या जलदगतीने वाढणाऱ्या माशांच्या पिलांचे उत्पादन करून प्रतिवर्षी १ कोटी मत्स्यबीज निर्मितीचे लक्ष साध्य करून ही मत्स्यबीजे जिल्ह्यातील बारमाही पाटबंधारे तलावामध्ये साठवणूक करून मच्छिमारांना फायदा देण्यात येतो.

हडपसर येथील केंद्राच्या धर्तीवर पुढील पाच वर्षात आदिवासी विभागात माणिकडोह/येडगांव येथे मत्स्योत्पादन केंद्राचे बांधकाम करून तेथे सुधारित जातीचे मत्स्य पिल्ले निर्माण करून कुकडी प्रकल्पातील इतर जलाशयामध्ये सोडण्याची योजना आहे.

अधिक मत्स्योत्पादना बरोबरच मच्छिमार व्यवसायिकाना व्यावसायिक सोयी पुरविण्याच्या हेतूने त्यांना नौका खरेदी करणे, नायलॉन सूत खरेदी करणे त्यांच्या सहकारी संस्थाना आर्थिक सहाय्य करणे, अशा योजनासाठी आर्थिक सहाय्य दिले जाते.

२.७ मृदसंधारण

जमिनीची योग्य मशागत करणे व तिचा कमाल उपयोग करून घेणे या बाबी अनेक गोष्टीवर अवलंबून असतात. जमिनीची बांधबंदिस्ती, मजगीकरण वनारोपण करून जमिनीची धूप थांबविणे इत्यादी उपायाद्वारे जमिनीचा विकास साधला जातो. बांध, बंदिस्ती, मजगीकरण इत्यादि उपायाद्वारे जमिनीची धूप थांबून जमिनीत ओलावा टिकून राहण्यास मदत होते. तसेच नालाबंडिंगमुळे विहिरींना पाणी वाढते ही कामे बव्हंशी रोजगार हमी योजनेतून घेतली जातात. सन ७४ पासून आतापर्यंत पुणे जिल्ह्यात १७१९ हेक्टर सपाटीकरण, ५५६ हेक्टर मजगीकरण झालेले आहे व ३८३८ नाला बंडिंगची कामे पूर्ण झाली आहेत.

कोरडवाहू जमीन क्षेत्रात पाणवहाळ[काउंटेप] विकासाचा नवीन कार्यक्रम शासनाने हाती घेतला आहे. या कार्यक्रमात वनारोपण, समोच्च बंदिस्ती, जमिनीची प्रतवारी इत्यादि कामे केली जातात. आतापर्यंत पुणे जिल्ह्यात २०० गावे या योजनेखाली निवडण्यात आली असून तेथे हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या राबविला जात आहे.

२.८ आयाकट व जलप्रदाय क्षेत्रविकास

मोठ्या व मध्यम पाटबंधारे प्रकल्पाद्वारे निर्माण झालेल्या अथवा निर्माण होणाऱ्या ओलित क्षेत्राच्या उपयोगित वाढ करणे हा आयाकट विकासाचा भाग आहे. हे काम जलप्रदाय क्षेत्र विकास प्राधिकारण करते. जलप्रदाय क्षेत्राखाली येणाऱ्या क्षेत्रातील भूविकासाचे काम कृषि खात्यामार्फत केले जाते. व ते प्रामुख्याने रोजगार हमी योजनेतून केले जाते.

पुणे जिल्हयात पवना प्रकल्पासाठी घोड व पवना लाभक्षेत्र प्राधिकरण असून त्याखाली मावळ मुळशी व हवेली तालुक्यातील क्षेत्र येते. तसेच कुकडी प्रकल्पाखाली जुन्नर, शिरूर व आंबेगाव तालुक्यातील क्षेत्र येते. हे प्राधिकरण नगर येथे आहे. लाभक्षेत्रातील जमिनी समतल करणे, उपकालव्यांच्या वितरिकांच्या तोंडापासून शेतापर्यंत चाऱ्या घालणे ही कामे "कडा" योजनेत केली जातात. जलप्रदाय क्षेत्र विकास प्राधिकरणामार्फत शेतकऱ्यांना आवश्यक असणाऱ्या सर्वच सोयी एकत्रित मिळतात. सहकारी संस्था, बी, बीयाणे, खते इत्यादि पाणी इत्यादी शेतकऱ्यांना विनासायास उपलब्ध एकाच ठिकाणी उपलब्ध एकाच ठिकाणी उपलब्ध व्हावे या हेतूने प्राधिकारणाची निर्मिती करण्यात आली आहे. शेतकऱ्यांच्या उत्पादनाला बाजार पेठ उपलब्ध व्हावी व ती विनाविलंब व्हावी या हेतूने बाजार पेठा निर्माण करण्याचा उद्देश आहे. तसेच बाजारपेठेत उत्पादित माल त्वरित पोहोचविला जावा म्हणून प्राधिकरण कक्षेतील रस्त्यांचे कामही केले जाते. पवना लाभक्षेत्रात ८ रस्त्यांचे काम हाती घेण्यात आलेले आहे. एकूण लांबी ६३ कि.मी. असून त्यापैकी ४७ कि.मी. रस्त्यांचे काम पूर्ण करण्यात आलेले आहे. या कामावर आतापर्यंत रू.६८ लाख खर्च झालेली असून हे काम पूर्ण करण्यासाठी रु.५०.०० लाखची आवश्यकता आहे.

२.९ वने

जमिनीची धूप थांबविणे व वनसंपत्तीत वाढ करणे या राष्ट्रीय महत्वाच्या उद्देशाने वनविभागाच्या योजना राबविल्या जातात. निकृष्ठ असलेल्या वनक्षेत्रात मृदसंधारण करून त्यात लागवड करून जंगलाची वाढ करणे ही योजना प्रामुख्याने पुणे जिल्हयाच्या पश्चिमेच्या तालुक्यात राबविली जाते. छोट्या उद्योगधंद्याच्या उत्पादनास उपयुक्त ठरणाऱ्या हिरडा व घायपात या सारख्या वस्तूंच्या उत्पादनाचा विकास करण्याची योजना वनविभागामार्फत राबविली जाते. हिरडयाचा कातडी कातडी कमविणे व रंग तयार करण्याच्या उद्योगाकरिता उपयोग होतो. घायतापासून दोरखंड बनविण्यात येतात.

२.१० सामाजिक वनीकरण

लोकसंख्या वाढीमुळे शेतीसाठी जमिनीची मागणी वाढली आहे, त्यामुळे जंगलवाढीकरीता जादा जमिन उपलब्ध होणे अशक्य आहे. तथापी इमारती लाकूड, सरपण, जनावरांसाठी चारा, गवत आणि इतर औद्योगिक अथवा औषधी उत्पादनांचे बाबतीतील वनांचे महत्व अनन्य साधारण आहे. वेगवेगळ्या विकास योजनांपूर्व वनसंपत्तीवरील ताण ब-याच पटीने वाढला आहे. वाढलेल्या मागणी प्रमाणे सध्या अस्तित्वात असलेल्या वनातून पुरवठा करणे कठिण असल्यामुळे मागणी व पुरवठयामधील तफावत दिवसेंदिवस वाढत आहे. काही प्रमाणात ही तफावत भरुन काढण्यासाठी शासकीय वन जमिनीखेरीज उपलब्ध असलेल्या जमिनीवर वृक्ष लागवडीखालील क्षेत्र वाढविणे अपरिहार्य आहे.

सामाजिक वनीकरण म्हणजे समाजाने, समाजासाठी राबवणेचा वनीकरणाचा कार्यक्रम होय. यासाठी समाजातील सर्व स्तरावरील घटकांचे स्वयंभू सहकार्य अपेक्षित आहे.

मुख्यत: ग्रामीण भागात इंधनाची जनावरांच्या चा-यांची आणि किरकोळ इमारती लाकडाची गरज भागविण्याच्या दृष्टीने खाजगी क्षेत्रातही वृक्ष लागवड होणे गरजेचे आहे. शेतकरी वनोपजांच्या गरजाचे बाबतीत स्वावलंबी होण्याचे दृष्टीने आवश्यक ते वृक्ष लागवडीचे तांत्रिक ज्ञान पुरविणे, वृक्ष लागवडीसाठी उद्युक्त करणे, रोपे व खते विस्तारसेवा माध्यमातून पुरविणे हे सामाजिक वनीकरणाचे प्रमुख अंग आहे.

सन १९८३-८४ मध्ये पुणे जिल्हयात सामाजिक वनीकरण विभागातर्फे वृक्ष लागवडीचा कार्यक्रम हाती घेण्यात आला. त्यावर्षी २८.९९ लाख रोपांची लागवड करण्यांत आली. शैक्षणिक संस्था, सामाजिक संस्था, यांचे मदतीने हा कार्यक्रम राबविण्यात आला.

आर्थिक दृष्टया मागासलेल्या ग्रामीण जनतेच्या विशेषत: अनु.जाती व जमातीच्या मालकीच्या जमिनीवर फळझाडे लावून त्यांच्या आर्थिक उत्पन्नात भर टाकण्याच्या दृष्टीने ८५६ मागासवर्गीय कुटूंबाना फळझाडांची ४२८० रोपे विनामुल्य वाटण्यात आली.

शाळकरी मुलात वृक्षप्रेम वाढीस लागण्याचे दृष्टीने त्यांचेकडूनच वृक्ष लागवडीची योजना १९८१-८२ पासून सुरु करण्यात आली. ८३-८४ मध्ये ८५ शाळातील ८५०० विद्यार्थ्यांकडून १४८५४ रोपांची लागवड करण्यात आली.

ग्रामीण भागात सरपणाचे दुर्भिक्ष तीव्रतेने जाणवूं लागले आहे. त्यावर मात करण्याचे उद्देशाने भारत सरकारने ग्रामीण भागात जळाऊ लाकडाची लागवड ही ८०.८१ पासून सुरु केली. १९८३-८४ पासून पुणे जिल्हयात ही योजना राबविली जात असून १२२ हेक्टर क्षेत्र लागवडीखाली आणण्यात आले आहे. सामाजिक वनीकरण प्रकल्प यू.एस.आय.डी.च्या सहाय्याने राबविण्यात येत

आहे. येत्या ५ वर्षात जिल्ह्यात २०० ग्रामपंचायतीचे क्षेत्रात ३००० हेक्टर क्षेत्र लागवडीखाली आणण्याचा कार्यक्रम आहे. त्यास अनुसरून ८३-८४ मध्ये २० गावांची निवड करण्यात येऊन त्यात शेतक-यांना विनामुल्य रोपे पुरविणे, विस्तार सेवा, तांत्रिक मार्गदर्शन इत्यादि कार्यक्रम घेतलेले आहेत. सोबत सामाजिक वनीकरण राबविण्यात आलेल्या प्रमुख योजनांची तालुकानिहाय माहिती तक्ता क्रमांक १२ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्रमांक ११

सामाजिक वनीकरण योजनांतर्गत ३१ मार्च ८४ अखेर झालेले काम व प्रत्यक्ष खर्च

अ.क्र.	योजनेचे नांव	परिमाण	हवेली	खेड	आंबेगाव	जुन्नर	शिरुर	दौंड	इंदापुर	बारामती	पुरंदर	भोर	वेल्हा	मुळशी	मावळ	पुणे	एकूण
१.	रस्त्याचे कडेने झाडे लावणे	कि.मी. लागवड [क्षेत्र]	२४	–	–	–	–	७५	१८	–	७०	–	–	–	४६	१८	३३०
		खर्च [रु. लाख]	२.४९	–	–	–	–	८.३३	१०.९१	–	७.७६	–		–	४.९०	२.११	३६.४७
२.	सामाजिक वनीकरण प्रकल्प	वृक्ष लागवड [क्षेत्र हेक्टर	–	२५	११	३१	२३	–	२२	–	–	२८	३४	–	३७	–	२११
		खर्च रु. लाख	–	०.३५	०.१६	०.४४	०.३३	–	०.३१	–	–	०.४०	०.४८		०.५३		३.००
३.	शेतमजूरांकडून कॅनॉलचे बाजूने लागवड	लागवड क्षेत्र हेक्टर	–	–	–	–	–	६	३	–	–				–		९
		खर्च	–	–	–	–	–	०.०२	०.०७	–	–						०.०९
४.	ग्रामीण भागात जळाऊ लाकडासाठी लागवड.	लागवड क्षेत्र हेक्टर	१२	८	–	–	–	२०	४१	–	४०	–		–	–	–	१२२
		खर्च	०.१३	०.०९	–	–	–	०.२२	०.४५	–	०.४४	–		–	०.०१	–	१.३४

२.११ [अ] एकात्मिक ग्रामीण विकास

या कार्यक्रमाचे उद्दीष्ट ज्या कुटूंबाचे निव्वळ वार्षिक उत्पन्न रू. ३५००/- एवढे आहे, अशा दारिद्र्य रेषेखालील ग्रामीण कुटूंबाना उत्पादक व्यवसाय अगर उत्पन्न देणारे व्यवसाय उपलब्ध करून देणे हे आहे. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाखाली अल्प-भूधारक, सीमांतिक शेतकरी, शेत मजूर, बिगर शेतमजूर, ग्रामीण कारागीर अनुसूचीत जाती व जमाती यांच्या कुटूंबाचा समावेश होतो. हया कुटूंबाची प्राप्ती पातळी वाढविणे हे उद्दिष्ट आहे. या कार्यक्रमासाठी लागणाऱ्या कर्जाच्या पतपुरवठा करणे आणि हया कुटूंबाना सुरळीत सहाय्यिक सेवा मिळण्यासाठी पाठपुरावा करणे यासाठी उत्पादक कार्यक्रम राबविण्यात येतो.

एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प हा वैयक्तिक लाभधारकांसाठी कार्यक्रम आहे. त्यात खालील योजनांचा समावेश होतो.

१] शासकीय लघुसिंचन योजनेची कामे-विहिरी खोल करणे, तसेच जुन्या विहिरी, रहाट, डिझेल इंजिन पंपसंच, इले. मोटार इ.

२] पाणी न लागलेल्या विहिरीसाठी अर्थसहाय्य.

३] कृषि बियाणे/अवजारे/साठवणपात्रे शेती विषयक प्रात्यक्षिके.

४] भूविकास/मृदसंधारण

५] दुभत्या गुरांचे वितरण.

६] कालवडीच्या मिश्र पैदाशीसाठी विशेष योजना आणि कोंबडया, बकऱ्या, मेंढया व वराह आदि इतर पशुधन पैदास कार्यक्रम.

७] मेंढया, बकऱ्या, वराह, कोंबडया आदिंचे वितरण

८] शेतीचे बैल/बैलगाडया पुरविणे

९] फळबागायतीसाठी व्यक्तिगत शेतक-यांस जमीन सारखी करणे, खड्डा खणणे अवजारे यासाठी अर्थसाहाय्य देणे.

१०] जाळी व बोटी वगैरेसारख्या मत्स्यव्यवसाय कार्यक्रमाखाली अर्थसहाय्य देणे

११] ग्रामीण तरुण आणि कारागिर यांना ग्रामीण उद्योग सेवा, व व्यवहार याबद्दल प्रशिक्षण व मदत देणे.

प्रत्येक तालुक्यासाठी रू. ८.०० लाखाची तरतूद असून त्यातील ५० टक्के केंद्र शासनाचा भाग आहे.

योजना सुरु झाल्यापासून [१९८०-८१ ते ८३-८४] या योजनेचा ३० हजार लोकांना लाभ मिळाला असून त्यापैकी ६९३१ अनु.जाती, २४०८ अनु. जमाती यांचा समावेश आहे. एकूण अनुदान रू. ३.६१ कोटी देण्यात आलेले आहे. [सोबत तक्ता क्र. १३ व १४] मध्ये लाभार्थी व दिलेल्या अनुदानाची तालुकानिहाय माहिती दिली आहे.

तक्ता क्रमांक १३

एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाखाली लाभार्थींना दिलेले कर्ज व अनुदान दर्शविणारा तालुकानिहाय तक्ता

[रुपये लाखात]

अ.नं.	तालुका	वर्षे	लाभार्थी ऐकूण	पैकी अ. जमाती	पैकी अ. जमाती	अनुदान	कर्ज.
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	आंबेगाव	१९८०.८१	५९१	–	–	५.०१	–
		१९८१.८२	४१९	–	–	६.०६	–
		१९८२.८३	७२१	१२७	१०४	८.०५	१८.१२
		१९८३.८४	७२१	२११	११३	९.६९	२८.७९
२.	बारामती	१९८०.८१	२२७	–	–	५.०२	–
		१९८१.८२	६६३	–	–	७.७६	–
		१९८२.८३	७०६	२६६	१६	८.०५	२०.१२
		१९८३.८४	६४१	२४६	३२	८.५३	२९.१५
३.	भोर	१९८०.८१	१७३	–	–	३.६१	–
		१९८१.८२	१७८	–	–	६.९६	–
		१९८२.८३	६५८	११३	१८	८.०३	२०.७५
		१९८३.८४	६६२	१३०	४७	१०.१८	३०.३०

तक्ता १३ पुढे चालू.

१	२	३	४	५	६	७	८
४.	दौंड	१९८०.८१	३०५	–	–	५.००	–
		१९८१.८२	५६०	–	–	६.१३	–
		१९८२.८३	७५८	२५८	–	८.२८	२०.३७
		१९८३.८४	७५६	२५६	५२	९.५५	२६.४७
५.	हवेली	१९८०.८१	६५२	–	–	१०.००	–
		१९८१.८२	६०२	–	–	६.१२	–
		१९८२.८३	६६०	१४७	७०	८.१६	२०.५०
		१९८३.८४	८४५	२६१	५१	१२.२३	३७.०६
६.	इंदापूर	१९८०.८१	४३४	–	–	१०.००	–
		१९८१.८२	७८८	–	–	६.४७	–
		१९८२.८३	६०७	२५२	–	८.२६	२०.६२
		१९८३.८४	६९२	२६७	१५	९.३४	३१.७७
७.	जुन्नर	१९८०.८१	४२०	–	–	२.६३	–
		१९८१.८२	७१२	–	–	६.१०	–
		१९८२.८३	७२५	१३४	१७४	९.८९	२०.७०
		१९८३.८४	१०००	२२६	३१०	९.९५	३१.४७

नकला १३ पुढे चालू

१	२	३	४	५	६	७	८
८.	खेड	१९८०.८१	१९७	–	–	३.६७	–
		१९८१.८२	४४१	–	–	६.३०	–
		१९८२.८३	७७५	१३५	१८९	८.५८	१९.४५
		१९८३.८४	८३४	२२७	१४५	१०.३५	३१.१८
.	मावळ	१९८०.८१	२८६	–	–	१.३४	–
		१९८१.८२	६०६	–	–	५.५९	–
		१९८२.८३	७५८	२४३	८१	११.७१	२३.०३
		१९८३.८४	७५०	२१४	१५२	१०.२४	२७.५८
१०.	मुळशी	१९८०.८१	३३८	–	–	२.०३	–
		१९८१.८२	७४६	–	–	३.७४	–
		१९८२.८३	४०३	८१	२२	५.४४	१३.५७
		१९८३.८४	६६०	१५४	६४	९.०३	२६.०३
११.	पुरंधर	१९८०.८१	४०२	–	–	५.००	–
		१९८१.८२	१८२	–	–	४.२३	–
		१९८२.८३	७८७	१७२	६३	८.३१	१९.७७
		१९८३.८४	९८१	३३७	३३	९.२१	२५.६९

१	२	३	४	५	६	७	८
१२.	शिरुर	१९८०.८१	३७९	–	–	५.००	–
		१९८१.८२	४२४	–	–	६.६४	–
		१९८२.८३	७१६	१७६	६४	८.१७	२०.४२
		१९८३.८४	८७६	२८५	७१	९.३३	२५.२०
१३.	वेल्हे	१९८०.८१	५८	–	–	०.७४	–
		१९८१.८२	५२१	–	–	६.०४	–
		१९८२.८३	४९४	८०	३८	५.५८	१३.९२
		१९८३.८४	५७६	१३२	१६	७.८७	२१.४९
१४.	एकूण	१९८०.८१	४४५६	४७५	१४४	५०.०५	२६०.०७
		१९८१.८२	६८४२	१३३६	३२४	७७.८४	२०८.४८
		१९८२.८३	८७६८	२१७४	८३९	१०६.५१	२५१.३४
		१९८३.८४	९९९४	२९४६	११०१	१२५.५०	३७२.१९
	एकूण	३०,०६०	६९३१	२४०८	३६८.९०	१०९२.०८	

टीप : १९८०-८१ व ८१-८२ च्या वर्षामधील कर्ज पुरवठ्याचे तालुकानिहाय आकडे उपलब्ध झाले नाहीत.

तक्ता क्रमांक १४

योजनानिहाय लाभार्थी संख्या, जिल्हा पुणे

वर्ष	दुभती जनावरे	सिंचन/ लघु पाटबंधारे	ऑईल इंजिन इले. मोटार.	शेती सुधारणा	कुक्कुट पालन	इतर	ग्रामीण कारागिरांना मदत	सेवा व व्यापार	स्वयंरोजगार प्रशिक्षण
१९८०-८१	२१९४	९७६	-	९४	-	९३७	२५४	-	१८९
१९८१-८२	२३०५	११४४	-	१४८	-	१८४५	५५६	६४०	२०५
१९८२-८३	३३४२	४८१	९२	१७२	१४	२२५६	८५३	१४५८	६४४
१९८३-८४	२१०५	८८९८	१३५	९१	३२	२७५१	११७४	२२०८	४१७

टिप :- इतर या सदरात शेळ्या-मेंढ्या खरेदी, दुग्ध सहकारी संस्थाना अनुदान, बैलजोडी व बैलगाडी खरेदी इत्यादि योजनांचा समावेश आहे.

[ड] राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम –

ग्रामीण भागाच्या प्राथमिक गरजा भागविण्यासाठी ग्रामीण भागात जादा रोजगार निर्माण करणे व शाश्वत मालमत्ता निर्माण करणे, ग्रामीण भागातील लोकांचे जीवनमान उंचावणे. ग्रामीण भागातील अर्ध बेकारांना व बेकारांना [पुरुष व स्त्रिया] रोजगार पुरविणे ही उद्दिष्टे आहेत. हा कार्यक्रम जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेकडे कार्यान्वीत करण्याकरिता दिला आहे. या कार्यक्रमात ५० टक्के मदत केंद्र शासनाची मिळते.

ग्रामीण भागात कामे मंजूरीचे अधिकार पंचयात समितीस देण्यात आले आहेत. ग्रामपंचायतीने सुचविलेले काम समितीने १ महिन्यात मंजूरी न दिल्यास मंजूरीचे अधिकार जिल्हा ग्रामीण संस्थेस देण्यात आलेले आहेत. आता ग्रामपंचायतीस खाली दर्शविल्याप्रमाणे लोकसंख्येच्या प्रमाणात अनुदान मिळते.

अ. नं.	लोकसंख्या	उपलब्ध होणारे अनुदान	
१.	१ ते १०००	रु.	६०००
२.	१००१ ते २०००	रु.	६८३९
३.	२००१ ते ३५००	रु.	१०६२५
४.	३५०१ ते ५०००	रु.	१३०६१
५.	५००१ ते ७५००	रु.	१४३५७
६.	७५०१ ते १०,०००	रु.	१६०००
७.	१०००० चे वर	रु.	२१३३३

जिल्ह्यात एकूण ११५२ ग्रामपंचायती असून सर्व ग्रामपंचायतीची कामे मंजूर झालेली आहेत. जिल्ह्यात एकूण १७४७ कामे डिसेंबर ८४ अखेर मंजूर झाली असून ७४८ कामे पूर्ण झालेली आहेत. व ९५९ कामे प्रगतीपथावर आहेत. राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रमाखाली झालेल्या कामांची तालुकानिहाय माहिती तक्ता क्र. १५ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्रमांक १५

राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार योजना

तालुकानिहाय व वर्षनिहाय मंजूर कामे दर्शविणारा तक्ता

अ.नं.	तालुका	ग्रामपंचायत संख्या	मंजूर कामाची संख्या				डिसेंबर ८४ अखेर पूर्ण कामाची संख्या	प्रगतीपथावरील कामांची संख्या
			१९८२-८३	१९८३-८४	१९८४-८५	एकूण		
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१.	हवेली	११७	६९	४४	७८	१९१	७२	११९
२.	खेड	१३०	४१	८९	२२	१५२	५३	९९
३.	आंबेगाव	७४	४५	२९	३५	१०९	४१	६८
४.	जुन्नर	१२५	६९	५६	३०	१५५	७३	८२
५.	शिरुर	८२	४२	८३	६१	१८६	९६	९०
६.	दौंड	६६	४१	५२	३८	१३१	६२	६९
७.	इंदापूर	९०	६३	२७	५	९५	५०	४५
८.	बारामती	७०	६४	—	७०	१३४	४५	८९
९.	पुरंदर	७८	२२	५६	४७	१२५	५०	७५
१०.	भोर	११६	६८	४३	६९	१८०	५५	१२५
११.	वेल्हे	४९	४७	१	३४	८२	३३	४९
१२.	मुळशी	९१	७०	१४	१८	१०२	५७	४५
१३.	मावळ	६४	२१	४३	४१	१०५	६१	४४
	एकूण	११५२	६६२	५३७	५४८	१७४७	७४८	९९९

३.१

प्रकरण ३

सहकार

कृषि व औद्योगिक विकासाच्या वाटचालीमध्ये सहकाराचे महत्त्व अगण्य आहे. सहकारी चळवळीस शासनाने प्रथमपासूनच चालना दिलेली असून ती चळवळ यशस्वी व्हावी यासाठी आवश्यक त्या कायद्याची तरतूद शासनाने केलेली आहे.

सहकारी संस्थेच्या नोंदणीपासून तो अशा संस्था उर्जितावस्थेत आणणे साठी त्यांना विविध प्रकारे आर्थिक सहाय्य देते. खाजगी संस्थाबरोबर होणारी स्पर्धा टाळण्यासाठी त्याना संरक्षण हि दिले जाते.

पुणे जिल्ह्यात विविध योजना राबविल्या जातात. त्यातील प्रमुख अशा

१] विशेष घटक योजना.

अनु. जाती व नवबौध्द लोकांना ग्राहक संस्थेचे सभासद होणेसाठी व खावटीसाठी शासन कर्ज देते. त्यामुळे अशा लोकाना जीवनोपयोगी वस्तू रास्त भावात मिळू शकतात. तसेच त्यांना बिनव्याजी कर्जहि दिले जाते. त्यामुळे अनु. जाती व नवबौध्दाना आपले जीवनमानउंच उंचावण्यास मदत होते. आतापर्यंत २१६० सभासदाना रू. ५१२३ लाख रु. अर्थसहाय्य देण्यात आलेले आहे.

२] बलुतेदार संस्था :- ग्रामीण पातळीवरील कारागिराना कामे मिळवून देणे व त्यांच्या मालाला योग्य भाव मिळावा या हेतूने अशा संस्था स्थापण्यात आलेल्या आहेत. या संस्थाना त्यांची कर्ज उचलण्याची क्षमता वाढविणेसाठी भाग भांडवलाच्या स्वरूपात अर्थसहाय्य दिले जाते. ८३.८४ अखेर १३ बलुतेदार संस्थाना रू. १३.६५ लाख रू. चे अर्थसहाय्य देण्यात आले.

३] औद्योगिक सहकारी संस्था :- कमी भांडवलात भरपूर प्रमाणात फायदेशीर कामकाज सभासदाना मिळते. लघु उद्योग व हस्तव्यवसाय या संस्थामुळे उत्तेजन मिळते. सभासद कारागिरांच्या मालाची योग्य विक्री संस्थेमार्फत केली जाते. त्यामुळे दलालासारख्या मध्यस्थांना पायबंद बसून कारागिरास योग्य मोबदला मिळतो. सुमारे ६० औद्योगिक संस्थाना १९.४२ लाख रूपयाचे आर्थिक सहाय्य मार्च ८४ अखेर देण्यात आले आहे.

४] सहकारी साखर कारखाने :- पुणे जिल्ह्यात साखर कारखान्यांची निर्मिती व वाढ होण्यात सहकाराचा मोठा वाटा आहे. जिल्ह्यात एकूण ६ सहकारी साखर कारखाने आहेत. साखर कारखान्याच्या उभारणीच्या खर्चात वाढ झाल्यामुळे कर्ज व भागभांडवल यांचे प्रमाण ६०/४० असे सुधारण्यात आले. या आकृतिबंधानुसार सन ७४.७५ पासून जिल्ह्यात नव्याने उभारण्यात आलेल्या साखर कारखान्याना पुढील प्रमाणे सहाय्य करण्यात आले.

सहकारी साखर कारखाने यांना मिळालेल्या शासकीय भाग-भांडवल व कर्ज यांचा तपशील.

अ.नं.	तपशील	भीमा सहकारी साखर कारखाना मु.पाटस ता.दौंड	विघ्नहर सहकारी साखर कारखाना जुन्नर
१	२	३	४
[१]	भाग भांडवल		
	अ] शासनाचे भागभांडवल	१२३.५०	२०१.२५
	ब] राष्ट्रीय सहकारी विकास मंडळाचे सहाय्य	५३.५०	८३.७५
[२]	कर्ज		
	अ] ६० टक्के दीर्घ मुदतीचे कर्ज		
	भारतीय औद्योगिक वित्तीय व भारतीय औद्योगिक विकास बँक, इंडस्ट्रियल क्रेडिट अँड इन्व्हेस्टमेंट कार्पोरेशन	३५०.००	४४०.००

पुणे जिल्ह्यातील जुन्नर तालुक्यातील डोंगरी भागात नव्याने उभारण्यात आलेल्या सहकारी साखर कारखान्याच्या उभारणीचे गरजेनुसार शासनाचे भाग भांडवल उपलब्ध करून देण्याचे प्रयत्न जिल्हा नियोजन मंडळाने केले. भागभांडवलाच्या ४० टक्के पैकी १० टक्के भागभांडवल सभासदांचे असते. समाजाच्या सर्व थरातील कारखान्याचे सभासद असावेत म्हणून दुर्बल घटकांपैकी विशेषत: अनु.जाती व नवबौध्द शेतक-यांना कारखान्याचे भाग भांडवल खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य दिले जाते. तसेच आदिवासी शेतक-यांनाही कारखान्यांचे भाग विकत घेण्यासाठी अर्थसहाय्य देण्यात आलेले आहे.

सहकारी साखर कारखा-याचे भाग भांडवल खरेदीसाठी मागासवर्गीयांना मिळालेले अर्थसहाय्य [१.४.७४ ते ३१.३.८४ अखेर]

अ.नं.	योजनेचे नांव	लाभार्थी संख्या	आर्थिक सहाय्य रु.लाखांत
१	२	३	४
१]	अनु.जाती/नवबौध्द यांना भाग भांडवल खरेदीसाठी अर्थसहाय्य	१२७	१.२७
२]	आदिवासींना साखर कारखान्याचे भाग विकत घेण्यासाठी अर्थसहाय्य	३८	०.३८

पुणे जिल्ह्यात सन १९७४ ते १९८४ अखेर प्रामुख्याने १] पाणीपुरवठा संस्था [१५] २] दुग्ध विकास [१३९] ३] मच्छिमार [२१] ४] शेती प्रक्रिया [संस्था[१९] ५] शेती सहकारी संस्था [१५] ६] सहकारी पणन संस्था[१३] ७] ग्राहक संस्था [१००] ८] जीवनावश्यक वस्तूंचा पुरवठा करणाऱ्या संस्था [६७] ९] सूतगिरणी [१] १०] मजूर सहकारी संस्था[२३९] ११] बलुतेदार सहकारी संस्था[१३] १२] औद्योगिक सहकारी संस्था[१७] या संस्थाना आर्थिक सहाय्य दिले आहे.

आदीवासी क्षेत्रात ६ आदिवासी विकास सहकारी संस्था स्थापन करण्यात आलेल्या असून त्यांना ३३.४० लक्ष रू. इतके आर्थिक सहाय्य देण्यात आलेले आहे. त्यात प्रामुख्याने १] सात वर्षीय बिन व्याजी कर्ज [रू. ११.८४ लाख] २] पंधरा वर्षीय बिन व्याजी कर्ज [रू. ९.२४ लाख] ३] गोदाम, निवासस्थाने बांधणेसाठी [रू. ९.५४ लाख] या योजना आहेत. अशाप्रकारे जिल्ह्यात विविध योजनांवर १.४.७४ ते ३१.३.८४ अखेर एकूण रू. ५१५.७७ लाख खर्च झाला असून ६५७ सहकारी संस्थाना त्याचा लाभ मिळाला व १३,९१० सभासदाना अर्थसहाय्य देण्यात आले.

१९८४–८५ च्या पुढील पाच वर्षामध्ये २ पाणी पुरवठा सहकारी संस्था, १५ मच्छीमार सहकारी संस्था, १० कृषि उत्पन बाजार समित्या, ५ पणन संस्था ६० ग्राहक संस्था, १५० मजूर सहकारी संस्था, ७५ औद्योगिक सहकारी संस्था, १३ बलुतेदार सहकारी संस्था व १० हातमाग संस्थाना अर्थसहाय्य देण्यात येणार आहे.

प्रकरण-४ - जल व विद्युत विकास

जलविकास - मध्यम पाटबंधारे प्रकल्प

कृषि उद्योगाच्या विकासासाठी आवश्यक असणाऱ्या बाबींमध्ये "सिंचाई" ही अत्यंत महत्त्वाची बाब आहे. त्यामुळेच स्वातंत्र्यानंतरच्या कालावधीमध्ये प्रत्येक पंचवार्षिक योजनेमध्ये पाटबंधारे प्रकल्पांच्या योजनांना बरेच महत्त्व देण्यात आले. किंबहुना अद्यापही राज्य शासनाकडून राज्यस्तरावरी व जिल्हा नियोजन विकास मंडळाकडून जिल्हा स्तरावर छोट्या व मध्यम पाटबंधारे प्रकल्पांच्या योजनांसाठी भरपूर तरतूद सुचविली जाते.

मोठ्या पाटबंधारे प्रकल्पांची कामे ही राज्य स्तरीय योजना म्हणून वर्गीकृत करण्यात आलेल्या असल्याने मोठ्या प्रकल्पांसाठी राज्यस्तरीय निधीतून तरतूद करण्यात येते. तथापी रु. ५.०० कोटी किंमतीपर्यंतची मध्यम पाटबंधारे प्रकल्पांची कामे तसेच राज्य व स्थानिक क्षेत्रातील लघु पाटबंधाऱ्याच्या योजना या जिल्हा स्तरावरील योजना असून त्यांच्यासाठी जिल्हा स्तरावर तरतूद सुचविली जाते.

पुणे जिल्ह्यात वडिवळे व कासाळसाई या मध्यम पाटंधारे प्रकल्पांची कामे १९८०-८१ मध्ये हाती घेण्यात आली आहेत. नाझरे प्रकल्पाचे काम १९८०-८१ मध्ये पूर्ण करण्यात आले आहे. प्रकल्पनिहाय माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

१] नाझरे :- हा प्रकल्प पुणे जिल्ह्याच्या पुरंधर तालुक्यात असून त्यावर एकूण रू. १२७.२२ लक्ष इतका खर्च करण्यात आलेला आहे. या प्रकल्पामुळे पुरंधर तालुक्यातील २४६० हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली आलेले आहे. धरणातील पाण्याचा साठा ६३४.०० दश लक्ष घन फूट इतका असतो. धरणाच्या सुरक्षितेसाठी सहाय्यक विहिरी [रिलीफ वेल्स] बांधण्यात येणार आहेत. या प्रकल्पामुळे रानमळा[कोथळे] व घालेवाडी ही दोन गावे पाण्याखाली गेल्याने त्या दोन्ही गावांचे पुनर्वसित करण्यात आलेले असून पुनर्वसित गावात विहिरी, शाळा, समाजमंदिर, अंतर्गत रस्ते जोडरस्ते इत्यदि नागरी सुविधाही उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत.

२] वडिवळे ता. मावळ :- हा प्रकल्प पुणे जिल्ह्याच्या मावळ तालुक्यात हाती घेण्यात आला असून त्याचा अंदाजपत्रकी खर्च रू. ५१९.४८ लक्ष इतका आहे. हा प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर ३८८७ हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली येऊ शकेल. पाण्याचा साठा १२९८ दश लक्ष घन फूट होणार असून ११४७.६८ दश लक्ष घन फूट पाण्याचा नियोजित वापर केला जाणार आहे.

या प्रकल्पावर आतापर्यंत रु. ३०२.१८ लक्ष [३१.३.८५ पर्यंत] इतका खर्च झालेला असून नदीच्या पात्रातील गाभा भरावयाचे काम चालू असून भरावाचे काम

७० टक्के झाले आहे. पुनर्वसन व भूसंपादनाचे काम चालू आहे. हा प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर ३८८७ हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली येणार आहे. त्याचा लाभ मावळ तालुक्यातील १४ गावांना मिळणार आहे.

३] कासारसाई :- हा प्रकल्प मुळशी तालुक्यात हाती घेण्यात आलेला असून त्याचा अंदाजपत्रकी खर्च रु. २७०.०० लक्ष इतका होईल. प्रकल्प पूर्ण होण्यामुळे ३०३६ हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली येईल. मुळशी तालुक्यातील कासारसाई या गावाजवळील नाल्यावर हा पूल हाती घेण्यात आला आहे. प्रकल्पाचे काम ऑक्टो. ८१ मध्ये सुरु झाले असून आतापर्यंत त्यावर रु. ४०.३३ लक्ष खर्च झाला आहे. हा प्रकल्प १९८६ मध्ये पूर्ण होण्याचे अपेक्षित आहे. प्रकल्पातील पाण्याचा साठा १२.६२ दश लक्ष घनफूट असलेला असून पाण्याचा उपयुक्त साठा १२.६२ दश लक्ष घनफुट असेल. हे धरण मातीचे असून त्याची उंची २९.८९ मीटर व लांबी ११८२ मीटर असेल. प्रकल्पाचा लाभ मुळशी तालुक्यातील कासारसाई, नेरे, जांभे, मारुंजी, हिंजवडी व माण या सहा गावांना व मावळ तालुक्यातील चांदखेड व दारुंब्रे या दोन गावाना मिळणार आहे.

विद्युत विकास

शेती व औद्योगिक उत्पादन वाढविण्यासाठी तसेच सामाजिक व आर्थिक विकास साधण्यासाठी विद्युत क्षेत्राचे महत्त्व लक्षात घेवून जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने विद्युत विकास कार्यक्रमास अग्रक्रम दिला आहे.

विद्युत विकास कार्यक्रमात प्रामुख्याने ग्रामीण विद्युतीकरण, सर्वसामान्य विकास, हरिजन वस्त्यांचे विद्युतीकरण या योजना येतात.

अ] ग्रामीण विद्युतीकरण :- पुणे जिल्ह्यातील १५०३ गावांपैकी ६७० गांवांमध्ये मार्च १९७४ पर्यंत विद्युतीकरण करण्यात आले होते. व त्याचे शेकडा प्रमाण फक्त ४४ टक्के होते. ग्रामीण विद्युतीकरणाचा प्रत्येक तालुक्याचा अनुशेष [back log] लक्षात घेवून प्रत्येक तालुक्यातील ५ ते १० गावांचे विद्युतीकरण दरवर्षी करण्याचे धोरण ठरविण्यात आले. त्यामुळे ३१.३.८४ पर्यंत दौंड, बारामती, पुरंधर, शिरुर व पुणे शहर या तालुक्यातील १०० टक्के गावांचे विद्युतीकरण झाले आणि इंदापूर, जुन्नर, हवेली आंबेगाव, खेड व मावळ या तालुक्यांचे विद्युतीकरण ३१.३.८४ पर्यंत ८० ते ९९ टक्के इतके करण्यात आले.

१९८२-८३ या वर्षी पुणे जिल्ह्यातील १९७१ खानेसुमारीप्रमाणे असलेल्या गावांचे १०० टक्के विद्युतीकरण मार्च. १९८५ पर्यंत करण्याचे उद्दिष्ट पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करण्यात आला. तालुका व वर्षनिहाय विद्युतीकरण झालेली गावे दाखविणारा तक्ता सोबत जोडला आहे.

शेतीपंपास वीज कनेक्शन देणे या कार्यक्रमाखाली ३१.३.१९७४ पर्यंत जिल्ह्यात २०२७३ पंपांना कनेक्शने देण्यात आली होती. ३१.१२.८४ अखेर जिल्ह्यात एकूण ४५१८९ पंपांना गेल्या दहा वर्षात म्हणजे एप्रिल १९७४ ते डिसेंबर १९८४ या कालावधीत वीज कनेक्शने देण्यात आली. शेतीपंपाचे विद्युतीकरण हा २० कलमी कार्यक्रमाचा एक भाग असल्याने विशेष घटक योजनेखाली १८२ लाभार्थींना प्राधान्याने कनेक्शने देण्यात आली. "गरीबीविरुध्दच्या कार्यक्रमाखाली विहिरी बांधणे या योजनेखाली पूर्ण झालेल्या ३८ विहिरीवरील पंपांनाही प्राधान्याने कनेक्शने देण्यात आली.

शेतीपंपांप्रमाणेच पिण्याच्या नळपाणी पुरवठा योजनांनाही गेल्या तीन वर्षात प्राधान्याने वीज कनेक्शने देण्यात आली. त्यासाठी महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ व संबंधित कार्यान्वयन अधिका-यांमध्ये जिल्हा नियोजन विकास मंडळाने समन्वय साधला व तो कार्यक्रम यशस्वी केला. त्याचे श्रेय जिल्हा नियोजन विकास मंडळास दिल्यास वावगे होणार नाही. तालुकानिहाय व वर्षवार विद्युत पंप कनेक्शने दाखविणारा तक्ता सोबत जोडला आहे.

<u>हरिजन वस्त्यांचे विद्युतीकरण</u>

ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रमाखाली ज्या गावांचे विद्युतीकरण करण्यात आलेले आहे. अशा सर्व गावांतील हरिजन वस्त्यांचे विद्युतीकरण करण्यात आले आहे. तथापी हरिजन वस्त्यांचे पुन्हा सर्वेक्षण करण्याचे काम महाराष्ट्र वीज मंडळाने हाती घेतलेले असून त्याकरिता जिल्ह्यातील तहसिलदार व गटविकास अधिकारी यांचेकडून माहिती मागविण्यात आली आहे.

सर्वसामान्य विकास या योजनेखाली महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळामार्फत ट्रान्सफॉर्मर्स बसविणे, वाड्याचे विद्युतीकरण, रस्त्यावरील दिवे लावणे इत्यादि कामे केली जातात.

ग्रामीण विद्युतीकरणाचा तालुकवार प्रगति दाखविणारा तक्ता क्र. १६

अ. क्र.	तालुका	१९७१ च्या जनगणनेप्रमाणे पूर्वीची संख्या	३१-३-७४ पर्यंत विद्युतीकरण झालेली संख्या	टक्के	उरणाऱ्या गावांची संख्या	३१-३-७४ रोजी शिल्लक गावे	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८	७८-७९	७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	३१-३-८४ अखेर विद्युतीकरण झालेली गावे संख्या	टक्केवारी
१	बारामती	६४	४९	७६		१३	५	—	—	२	७	८			—	—	६४	१००
२	भोर	१६२	६०	३५		१२६	९	३	४	५	९	३	२१	१०	९	१५	१२९	८०
३	दौंड	६६	३८	५८		२८	४	१	२	३	१	२१	३	२	५	४	६६	१००
४	हवेली	११६	८६	७६		२८	८	—	३	२	२	२	४	३	३	१	११५	९९
५	आंबेगाव	१००	५४	५४		५२	३	—	४	३	८	४	६	१	४	१	८९	८९
६	इंदापूर	८६	४५	५२		३४	४	२	२	३	६	६	९	४	२	—	८३	९६
७	जुन्नर	१४१	६१	४३	२	७८	८	—	४	९	७	९	१४	७	१३	५	१३७	९७
८	खेड	१५८	६२	३९	४	९२	६	४	२	९	८	१०	३	४	११	१७	१३३	८४
९	मावळ	१७०	५६	३२		११४	१०	४	७	७	८	९	१२	१२	१६	९	१४०	८२
१०	मुळशी	१३०	३३	२५	७०	८०	११	१	४	६	१	३	१२	६	१०	२	९३	७१
११	पुरंदर	८१	४६	५७			६	—	—	—	२	३	१	२	५	४	८१	१००
१२	शिरूर	८०	४२	५२			६	२	—	२	१	२	३	१	५	५	८०	१००
१३	वेल्हे	१२१	११	९		९१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	५	५	१३	१६	१०	७६	६३
१४	पुणे शहर	४	४	१००			—	—	—	—	—	—					४	१००
	एकूण	१४०३	८६०	४४	५६	७७७	९६	१६	३०	४२	६४	३४	९३	६५	१०१	६६	१३७०	९८

तक्ता नं. १७

सन १९८४-८५ तालुकानिहाय ग्रामीण विद्युतीकरणाबाबतचा आराखडा [अंदाजे]

अ. क्र.	तालुका	१९८४-८५ गावे जिल्हा नियोजन विकास मंडळ	बिगर जि. नि. वि. मं.	एकूण	पंप जिल्हा नियोजन विकास मंडळ	बिगर जि. नि. वि. मं.	एकूण	रक्कम (रु. लाख) जिल्हा नियोजन विकास मंडळ	बिगर जि. नि. वि. मंड	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१]	हवेली	१	—	१	६०	२८०	३४०	१३.५	२३.५	३७
२]	मुळशी	१३	२	१५	६०	६०	१२०	३६.५	१३.०	४९.५
३]	शिरूर	—	—	—	६०	३४०	४००	१०.०	३०.५	४०.५
४]	भोर	२	१४	१६	६०	६०	१२०	१४.०	३७.५	५१.५
५]	वेल्हे	१	१५	१६	३०	४०	७०	८.०	२८.५	३६.५
६]	जुन्नर	—	२	२	८०	३००	३८०	१५.०	३४.०	४९.०
७]	आंबेगाव	२	—	२	६०	१४०	२००	१८.५	१५.०	३३.५
८]	खेड	३	१०	१३	७०	१३०	२००	१८.५	१९.०	३७.५
९]	मावळ	१३	२	१५	३०	९०	१२०	३२.०	२१.०	५३.०
१०]	बारामती	—	—	—	६०	१९०	२५०	१२.०	१८.०	३०.०
११]	इंदापूर	—	—	—	६०	२४०	३००	११.०	२०.०	३१.०
१२]	दौंड	—	—	—	६०	१९०	२५०	१०.०	२०.०	३०.०
१३]	पुरंधर	—	—	—	६०	१९०	२५०	११.०	२०.०	३१.०
१४]	पुणे जिल्हा									
	एकूण	३५	४५	८०	७००	२२५०	३०००	२०८.०	३००.०	५०८.०

तालुका निहाय व वर्षनिहाय पंपाचे विद्युतीकरणाचा नक्ता - नकाशा क्र. १८
[दिनांक १/४/७४ पासून ३१/३/८४ पर्यंत]

अ.क्र. तालुका	३१/३/७४ पर्यंत विद्युतीकरण झालेले पंप	विद्युतीकरण झालेले पंप										३१/३/८४ पर्यंत विद्युतीकरण झालेले पंप
		७४.७५	७५.७६	७६.७७	७७.७८	७८.७९	७९.८०	८०.८१	८१.८२	८२.८३	८३.८४	
१. आंबेगाव	१३१३	१४२	११४	११३	१०४	१७१	१९२	२९०	१६१	२६३	२४७	३०२०
२. बारामती	४१०६	२९०	७५	२८७	२१७	३८६	४११	४५२	३७५	५५८	३५५	७६०२
३. भोर	४१९	३६	१८	३१	४५	४६	४०	५४	५६	७३	७४	८८८
४. दौंड	९९२	१७२	१८	१०३	१३१	१८८	२७१	३१८	२३५	३६३	३३०	३१२५
५. हवेली	३२७३	२९०	१२९	२५६	३९९	३६५	३७३	४३८	५२२	६७८	४४६	५८६०
६. इंदापूर	२१५७	३९१	८३	११२	२०४	२७९	२७२	३८६	२६०	४६२	४७०	५८०६
७. जुन्नर	२६७८	३०९	१९६	१८३	३१९	३७६	४३४	५७३	३५१	४९६	४०२	६३१७
८. खेड	१००१	१३७	५२	६६	७८	११३	१३०	१८६	१०६	१५९	१९३	२२२१
९. मावळ	३१९	१६	११	१२	१६	३१	३३३	१२	२६	५६	५२	५८४
१०. मुळशी	[illegible]	२४	२२	१९	१५	३३	२४	५०	३८	३३	३४	३२५ + २२१
११. पुरंदर	२३४३	१०२	२०७	३२६	२४०	२००	१९०	२६८	१४२	३७६	२१४	४४०६
१२. शिरूर	१०२५	२८०	७१	७९	१३९	१६०	२३१	२८५	३२६	४४५	२८४	३३२५
१३. वेल्हे	३	२	–	–	–	–	–	१	२	१	४	१३
१४. पुणे शहर	३९४	२४	१६	२८	–	–	–	–	–	–	–	४६२
एकूण	२०२७३	२२०५	१०१२	१४१५	२७०७	२३४८	२६०१	३२२३	२६००	३९६३	३०३९	४४६८६

(६७)

शेतीपंपाना वीज कनेक्शन देण्याचा कार्यक्रम-

~~क्रम ९८~~

अ.क्र.	तालुका	१९८४ — ८५								
		बावाची संख्या			पंपाची संख्या			रक्कम (रु. लाख)		
		नियोजन मंडळ	इतर	एकूण	नियोजन मंडळ	इतर	एकूण	नियोजन मंडळ	इतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१]	बारामती	—	—	—	६०	१९०	२५०	१२.०	१८.०	३०.०
२]	भोर	२	१४	१६	६०	६०	१२०	१४.०	३७५	५१५
३]	दौंड	—	—	—	६०	१९०	२५०	१०.०	२०.०	३०.०
४]	हवेली	१	—	१	६०	२८०	३४०	१३.५	२३.५	३७.०
५]	आंबेगाव	२	—	२	६०	१४०	२००	१६.५	१५.०	३१.५
६]	इंदापूर	—	—	—	८०	२८०	३६०	२९.०	३०.०	३९.०
७]	जुन्नर	—	२	२	८०	३००	३८०	१५.०	३४.०	४९.०
८]	खेड	३	१०	१३	७०	१३०	२००	१८.५	१९.०	३७.५
९]	मावळ	१३	२	१५	३०	९०	१२०	३२.०	२१.०	५३.०
१०]	मुळशी	१३	२	१५	६०	६०	१२०	३६.५	१३.०	४९.५
११]	पुरंधर	—	—	—	६०	१९०	२५०	११.०	२०.०	३१.०
१२]	शिरुर	—	—	—	६०	३४०	४००	१०.०	३०.५	४०.५
१३]	वेल्हे	१	१५	१६	३०	४०	७०	८.०	२८.५	३६१५
	एकूण	३५	४५	८०	७५०	२२५०	३०००	२०८.०	३,००.०	५,०८.०

प्रकरण – ५ वाहतूक व दळणवळण

ग्रामीण जनतेंच्या सामाजिक व आर्थीक विकासासाठी असलेली मूलभूत गरज म्हणजे योग्य अशा दळणवळणाची. रस्तेविकास हा दळणवळणाचा मुख्ये भाग आहे ही बाब विचारात घेऊन जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने रस्ते विकासच्या कार्यक्रमाला सुरुवातीपासूनच अग्रक्रम दिलेला आहे. राष्ट्रीय महामार्ग व राज्य महामार्ग या राज्यस्तरावरील योजना आहेत. जिल्हा स्तरावर प्रमुख जिल्हा मार्ग इतर जिल्हा मार्ग तसेच ग्रामीण रस्ते या योजना आहेत.

जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या स्थापनेपासूनच १९६१–८१ या आधीच तयार करण्यात आलेल्या रस्ते विकासाच्या आराखडयातील योजनांची अमंलबजावणी चालू होती. १९७८ साली इतर जिल्हा मार्ग व खेडेगांवाना जोडणारे ग्रामीण मार्ग यांच्या बांधकामांचा एक धडक कार्यक्रम हाती घेण्यात आला. तथापी नंतरच्या कालावधीत या धडक कार्यक्रमाचा अंतर्भाव किमान गरजा कार्यक्रमात करण्यात आला किमान गरजा कार्यक्रमातंर्गत रस्त्यांच्या संदर्भातील उदिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत.

१] १५०० व त्याहून अधिक लोकसंख्या असलेली सर्व खेडी सन १९९० पूर्वी बारमाही खडीच्या रस्ताने जोडणे.

२] १०००ते १५०० यामधील लोकवस्तीयी ५० टक्के खेडी बारमाही खडीच्या रस्ताने १९९० पूर्वी जोडणे.

रस्तंयाचे वर्गीकरण प्रामुख्याने दोन प्रकारे करण्यात आलेले आहे. १] मुख्य रस्ते-यामध्ये राष्ट्रीय महामार्ग, राज्य माहामार्ग व प्रमुख्य जिल्हा मार्ग यांचा समावेश होतेो. २] इतर रस्ते :– यामध्ये इतर जिल्हा मार्ग व ग्रामीण मार्ग यांचा समावेश आहे.

वरील वर्गीकरणाबरोबरच रस्त्याचे उपप्रकार ठरविण्यासाठी पुढील बाबी विचारात घेण्यात येतात.

१] राष्ट्रीय महामार्ग :– १०० टक्के दुहेरी वाहतुक होण्याइतक्या रुंदीने, सिमेंट किंवा डांबरी पृष्ठभाग असलेले महत्वाचे सर्व पुलांच्या बांधकामासह.

२] राज्य माहामार्ग :– ५० टक्के दुहेरी वाहतुकीस योग्य, अशा रुंदीचे व ५० टक्के एकेरी वाहतुकीस योग्य असणारे, सिमेंट व डांबरी पृष्ठभाग असलेले व सर्व पुलांचे बांधकामासह.

वरील दोन प्रकारचे महामार्ग हे राज्यस्तरीय योजना असल्याने त्यांच्यासाठी राज्यस्तरावरुन तरतूद केली जाते.

३] प्रमुख जिल्हा मार्ग :– १०० टक्के एकेरी वाहतुकीस योग्य अशा रुंदीचे, ६० टक्के पृष्ठभाग असले डांबरी असलेले व ४० टक्के पृष्ठभाग खडीचा असलेला सर्व पुलांच्या बांधकामासह.

४] इतर जिल्हामार्ग :- १०० टक्के एकेरी वाहतुकीस योग्य अशा रुंदीचे, बारमाही वाहतुकीस योग्य अशा पुलांच्या बांधकामासह व कमी खर्चाच्या पृष्ठभागांसह.

५] ग्रामीण मार्ग :- एकेरी वाहतुकीस योग्य अशा रुंदीचे, कमी खर्चाच्या पृष्ठभागांचे, छोट्या पुलांसहीत असलेले मार्ग.

जिल्हा आराखड्यात किमान गरजांतर्गत जिल्हा रस्ते, किमान गरजा कार्यक्रमा बाहेरील जिल्हा रस्ते, किमान गरजांतर्गत ग्रामीण रस्ते [पूर्वीचे धडक कार्यक्रमा खालील] डोंगराळ भागामध्ये साकव, व डोंगराळ भागात रस्ते विकासाच्या विशेष कार्यक्रम या योजना आहेत.

जिल्हा रस्ते :- दळणवळणाची सोय अधिकाधिक गावांना मिळणे आवश्यक आहे, दळणवळणाचे गावे वाढविण्याच्या दृष्टीने प्रथमत: मोठ्या गावांना जोडणारे रस्ते विचारात घेण्यात आले व ह्या रस्त्यांवर किमान एकेरी वाहतुकीची तरी योग्य सोय होईल हे विचारात जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने पुढील रस्त्यांच्या कामांना मंजूरी देवून कामे पूर्ण होण्यासाठी निधी उपलब्ध करुन दिलेला आहे. त्याचप्रमाणे ही कामे मुदतीत पूर्ण व्हावीत म्हणून सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अधिका-यांबरोबर वारंवार चर्चा करण्यात आलेली आहे. जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने खालील कामांना मंजूरी दिलेली आहे.

१] सार्वजनिक बांधकाम पुणे विभाग

तक्ता क्र. २० [रुपये लाखात]

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	झालेला खर्च
१	२	३	४
जुन्नर	१] जुन्नर नाणेघर रस्ता	इतर जिल्हा रस्ता [२५.६ कि.मी]	१४.२३
	२] मढ पारगाव रस्ता	इतर जिल्हा रस्ता [९.३३ कि.मी. मो-या व १२ मो-या]	७.५२
	३] आपटाळे घाटघर रस्ता	५ कि.मी. रस्ता १२ मो-या	५.९३
	४] जुन्नर वडज, पारुंडे, गंगापूर रस्ता	३.२६ कि.मी. ८ मो-या	४.६७
	५] ओझर-ओतूर ब्राम्हणवाडा रस्त्यावर पुष्पावती व कुकडी नदीवर पूल बांधणे	२ पूल	२६.०७
	६] जुन्नर-मढ -जुन्नर ओतूर रस्ता जोडणे.	३ मो-या २ लहान पूल	३.०९
	७] जुन्नर घोडेगाव रस्त्यावर बस्ती सावरगाव येथे पूल बांधणे	१ पूल	११.७८

१	२	३	४
मावळ	१] कामशेत ते पवना धरणा-पर्यंतचा रस्ता	१३.९२ कि.मी.	८.९०
	२] टाकवे खंडड रस्तावर कोंडि-वडे येथे पूल व मो-या बांधणे	१ पूल २ लहान पूल २४ मो-या	१४.५३
	३] खडकाळे जाणे रस्तयावर इंद्रायणी नदीवर पूल बांधणे	१ पूल	१.९६
	४] वडेगाव उंब्रे रस्तयावर आंबो येथे इंद्रायणी नदीवर पूल बांधणे	१ पूल	१०.६३
खेड	१] खेड पाईट रस्ता सुधारणा	२०.४० कि.मी २४ मो-या	१४.७६
	२] वडगाव-चाकण-शिक्रापूर रस्त्यावर शेळ पिंपळगाव येथे भीमा नदीवर पूल बांधणे	१ पूल	११.५९
	३] पिंपळगाव-शिक्रापूर भागात वडेगाव चाकण शिक्रापूर रस्त्यावर मो-या बांधणे	१ पूल ७ मो-या	४.५९
हवेली	१] चिंचवड येथे रेल्वे पुलाचा जोड रस्ता बांधणे	०.६ कि.मी	१२.७२
आंबेगाव	१] जुन्नर घोडेगाव रस्त्यावर घोडेगाव येथे घोडनदीवर पूल बांधणे	१ पूल	१८.१५
	२] मंचर भिमाशंकर रस्त्याचे डांबरीकरण करणे	२२ कि.मी	३९.३५
	२] सार्वजनिक बांधकाम [पूर्व विभाग]		
दौंड	१] दौंड पाटस रस्त्याची सुधारणा करणे	१.५ किमी	१७.५४
	२] दौंड शिरापूर रस्त्यात खोरोडी गावाजवळ पूल	३ लहान पूल १ पूल	४.८९
इंदापूर	१] इंदापूर आकलूज रस्त्यावर जलनिस्सारणाची कामे	१ पूल	६.२७
	२] बारामती कळंब रस्ता कि.मी. १३/६०० ते २१/२००	७.६० कि.मी. मातीकाम खडीकरण	११.११
दौंड व बारामती	पाटस व बारामती रस्त्याची मो-यासह सुधारणा	१७ कि.मी. मातीकाम ३२ कि.मी. खडीकाम ४७ मो-या	२६.९८

१		३	४
इंदापूर	बारामती कळंब, बावडा नरसिंगपूर रस्ता भाग ९/६०० ते १३/६०० [सोनगाव ते कुरोली]	४ कि.मी. खडीकरण	५.१०
बारामती	निरा-सुपा मार्गावर मोरगाव मोरगाव येथे पूल	१ पूल	७.३१
शिरुर	१] तळेगाव ढमढेरे न्हावरा इनामगाव रस्ता	४ मो-या	३३.९६
	२] बेल्हा-पारेगाव रस्त्याच्या पाबळ ते शिक्रापूर रस्त्याचे, डांबरीकरण करणे	१८.४० कि.मी	३.८०
दौंड	१] दौंड-शिरापूर रस्ता मो-यासह बांधणे	१.५० कि.मी. १६ मो-या	३.२४
	२] पाटस सुपा मार्गावर मुठा उजवा कालव्यावर मैल क्र. ३ मध्ये पूल बांधणे	१ पूल	२.५८
	३] सार्वजनिक बांधकाम [दक्षिण] विभाग, पुणे		
भोर	१] करजावणे-कुसखिंड खेड शिवापूर रस्त्यावर पूल बांधणे	१ पूल	२.७६
	२] भोर-भागोडी रस्त्यावर दोन लहान पुलाचे बांधकाम	२ लहान पूल	३.२१
	३] भाटघर भुतोंडे रस्त्यावर मो-यांची कामे.	मोऱ्याची कामे	१०.५८
	४] भोर-आंबाडे-आंबाडखिंड रस्त्यावर नवा पूल	पूल	४.९२
	५] वाई-दहिवडी-मांढरदेव-आंबाडे रस्त्यावर भाग क्र. २ आंबडखिंड ते आंबाडे गावा-पर्यंत रस्त्याचे बांधकाम	जिल्हा रस्ता मो-यासह	२५.८८
वेल्हे	१] चेलाडी नसरापूर वेल्हे रस्त्याची सुधारणा करणे	०.० कि.मी ते ३०.०० सुधारणा	१३.१९
	२] कुसगाव कुरण खिंड रस्त्याचे बांधकाम	०/० ते ३/५००	५.८९
हवेली	१] आळंदी-तुळापूर रस्त्यावर पूल बांधणे	पूल	९.३०
	२] पुणे आळंदी रस्त्याचे रुंदीकरण करणे	रुंदीकरण व खडीकरण कि.मी. १६/१००	०.०४
मुळशी	१] मुठा वातेंडे रस्त्यावर पूल	१ पूल	२.९५
	२] बहुली मुठा वेगर रस्त्यावर मो-याचे बांधाकाम	४ लहान पूल	५.४४
	३] वातेंडे व सांभवे येथे पूल	१ पूल	११.८०

किमान गरजांचा रस्ते विकासाचा कार्यक्रम

१] जिल्हा रस्ते :- वाहतुकीच्या सोयीची किमान गरज भागविण्याच्या दृष्टीने काही किमान गरजांचा रस्ते विकासाचा कार्यक्रम राबविण्यात आलेला आहे. या कार्यक्रमामध्ये मोठ्या गावांना जोडणारे एकेरी वाहतुकीचे रस्ते बांधणे, १००० ते १५०० लोकवस्तीच्या खेड्यांना जोडणारे खडीचे रस्ते तयार करणे या हेतूने रस्ते विकासाचा एक आराखडा १९७८-७९ साली तयार करण्यात आला. त्यातील कामे पुढील वर्षात निधीच्या उपलब्धेनुसार हाती घेण्यात आली. त्यानंतर १९८२-८३ मध्ये नव्याने तयार करण्यात आलेल्या आराखड्यात तालुक्या तालुक्यातील वाहतूक विकासाच्या योजनातील असमतोल दूर करण्याच्याद दृष्टीने प्रयत्न करण्यात आले.

- तक्ता २९ -

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	खर्च
१	२	३	४
जिल्हा रस्ता-	सार्वजनिक बांधकाम दक्षिण विभाग		
हवेली	१] औंध रावेत रस्ता ते पश्चिमेकडील डायव्हर्शन यांना जोडणा-या रस्त्याची कामे		५.०२
	२] बहुली वेगरे रस्त्याचे आडवळणाचे बांधकाम	१ लहान पूल	२.६५
	३] शेलारवाडी देहू आळंदी रोडवर जलनिस्सारणाचे बांधकाम.	१० मो-या	७.८३
	४] औंध ताथवडे रावेत रस्त्याची सुधारणा	रस्ता सुधारणा	१५.१०
पुरंदर	१] सासवड वीर रस्त्याची सुधारणा	५ कि.मी सुधारणा	११.०४

सार्वजनिक बांधकाम पुणे विभागाकडे किमान गरजा कार्यक्रमाखालील जिल्हा रस्त्यांची कामे नाहीत.

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	खर्च
	जिल्हा परिषद बांधकाम विभाग पुणे		
बारामती	१] फलटण सांबवी बारामती	सिमेंट कॉंक्रीटिंग करणे	७.५९
इंदापूर	२] इंदापूर अकलूज वेळापूर रस्ता सुधारणा	खडीकरण	१०.९६
	३] इंदापूर बारामती निरा रस्ता सुधारणा	खडीकरण	२१.८८
बारामती	४] कळंब निमसाखर रस्ता	खडीकरण	१.३८
	५] सणसर कुरोली रस्ता	खडीकरण	१.२०
	६] बारामती बावडा नरसिंगपूर सेक्शन १	खडीकरण	१.८७
	७] अंथुगाव ते रानमोडकडी रस्ता [कळंब लासुर्णे रस्ता]	खडीकरण	१.४६
	८] भैरवाजी रस्त्यास जोडणारा जोडरस्ता	खडीकरण	२.१७

[illegible]

१	२	३	४
बारामती	९] सांगवी कंबळेश्वर को-हाळे रस्ता	खडीकरण	२.७३
	१०] लासुर्णे चिखली रस्ता	खडीकरण	१.७०
	११] कळंब ते अंथुर्णे रस्ता	खडीकरण	१.९०
पुरंधर	१२] पुणे ते लोणंद रस्ता	खडीकरण	७.९२
शिरूर	१३] कडु जोड रस्ता	खडीकरण	०.९४
—"—	१४] तुळापूर ते पुणे नगर रस्ता	खडीकरण	१.४९
खेड	१५] वडगाव चाकण रस्ता	खडीकरण	२.०५
	१६] पुणे आळंदी खेडरस्ता	—"—	३.५७
	१७] देहू तुळापूर कडू रस्ता	—"—	२.२४
मुळशी	१८] पुणे-पौड-मुळशी रस्ता	—"—	३.६४
	१९] पिरंगुट मुठा रस्ता	खडीकरण	०.३३
	२०] पुणे पौड रस्ता		१.२५
	२१] रामनाला पिरंगुट नाला कॉजवे	कॉजवे	१.१६
	२२] मारुती कासारवाडी चांदखेड आंदणे रस्ता	खडीकरण	४.६५
	२३] पुणे पौड मुळशी रस्ता	डांबरीकरण	०.९७
हवेली	२४] तुळापुर जोडरस्ता	खडीकरण	०.५४
	२५] डोणजे-खानापूर-खामगाव रस्ता	—"—	१.९७
भोर	२६] भोर भागोडी अंबाडखिंड	—"—	०.४७
	२७] भोर भागोडी अंबाडखिंड मो-या	मो-या करणे	०.४७
शिरूर	२८] कडू ते पुणे नगर रस्ता	खडीकरण	१.२४
जुन्नर	२९] नारायणगाव वोरी बेल्हे रस्ता	—"—	१.७०
	३०] जुन्नर-कुसूर रस्ता	—"—	०.५३
पुरंदर	३१] सासवड-सुपा रस्त्यावर मो-या	—"—	३.२१
इंदापूर	३२] इंदापूर बारामती रस्ता	डांबरीकरण	०.७६
	३३] लासुर्णे कुरोली रस्ता	खडीकरण	१.११
	३४] कळंब नीरा नदीवर पूल बांधणे	पूल	४.६२
	३५] उध्दट ते सणसर रस्ता	खडीकरण	१.२५
बारामती	३६] बारामती-भैरवली शिंगणापूर रस्ता	—"—	१.८०
	३७] मालेगाव शिरोली रस्ता	—"—	१.५८
	३८] माळेगाव शिरसणे रस्ता	—"—	१.५६
	३९] सणसर फॅक्टरी ते सोनगाव रस्ता	—"—	१.५५
	४०] बारामती कळंब बावडा [illegible]	—"—	६.३०

१	२	३	४
बारामती	४१] बारामती कऱ्हा वावडा नरसिंगपूर	खडीकरण	८.८९
	४२] बारामती मोरगाव जेजूरी रस्ता	खडीकरण	११.९८
	४३] बारामती मेरवली शिंगणापूर रस्ता	--"--	१.४४
हवेली	४४] डोणजे खानापूर खामगाव रस्ता	--"---	०.७१
	४५] ------"----	पुलाचे काम	१.२६
	४६] पुणे सिंहगड रस्ता	खडीकरण	१.९८
	४७] ----"----	डांबरीकरण	५.२१
भोर	४८] भोर भावोडी अंबाडखिंड रस्ता	सी.डी.कामे	१.११
	४९] भोंगवली जोड रस्ता	खडीकरण	०.८७
पुरंधर	५०] सासवड सुपा रस्ता	सी.डी.कामे	३.३१
	५१] जेजूरी कोळविहिरे रस्ता	खडीकरण	२.०८
	५२] जेजूरी कोथळे रस्ता	--"--	१.३०
	५३] नाझरे जोडरस्ता	--"--	०.४३
मुळशी	५४] माऱ्ली-कासारसाई रस्ता	मो-यांची कामे	५.७८
	५५] कासारसाई पुलाचे काम	पूल	२.४३
	५६] अकिडमी-वहूली-सेक्शन १	खडीकरण	४.४७
	५७] लवळे-नांदे-सूस पाषाण	--"--	७.४८
	५८] घोटवडे रस्ता	--"--	३.३९
खेंड	५९] देहू आळंदी तुळापूर रस्ता	मो-यांची कामे	९.९७
	६०] खरपुडी-निमगाव दावडी रस्ता	खडीकरण	६.२२
इंदापूर	६०] बोरी लासुर्णे रस्ता	--"--	१.४७
शिरुर	६१] दहिटणे-राहू रस्ता	खडीकरण	५.१६
	६२] केंदूर वडगाव याकण शिक्रापूर रस्ता	--"--	३.३६
	६३] वडगाव रासाई-मांडवगण फराटा तांदळी रस्ता	--"--	४.८६
वेल्हे	६४] करंजावणे कोळवडी रस्ता	--"--	१.७४
	६५] कोळवडी जोड रस्ता	--"--	०.४८
आंबेगाव	६६] साल घोडेगाव रस्ता	--"--	१.१७
	६७] मंचर भीमाशंकर रस्ता	--"--	१३.६१
जुन्नर	६८] बेल्हे साकोरे रस्ता	--"--	०.९१

४] ग्रामीण रस्ते अ] सार्वजनिक बांधकाम पुणे विभाग

- तक्ता क्र. २२ -

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	खर्च [रु. लाखात]
१	२	३	४
खेड	१] चास ते भिरजेवाडी	ग्रामीण रस्ता	१.२०
	२] टाकळकरवाडी ते खेड	--"--	०.१७
	३] तिनेवाडी जोडरस्ता	--"--	०.३४
	४] काळेवाडी जोड रस्ता	--"--	०.२१
	५] बुटेवाडी जोड रस्ता	--"--	०.२६
	६] पिंपरी जोडरस्ता	--"--	०.३५
	७] सागुर्डी वराळे रस्ता	--"-	०.४०
	८] महाळुंगे-वराळे रस्ता	--"--	०.४८
	९] निघोज जोड रस्ता	--"--	०.४८
	१०] कोटणे ते धामणी	--"--	०.३२
	११] सायगाव वेताळे साबुर्डी रस्ता	--"--	०.३२
	१२] गरगटवाडी जोडरस्ता	--"--	०.१५
	१३] पेठ ते सावंतवाडी	--"--	०.२६
	१४] वराळे जोडरस्ता	--"--	०.४३
	१५] दौंडे शानमळा	--"--	०.१६
	१६] तळावेडे सी.डी. वर्क	--"--	०.२२
	१७] रावडमळा ते चाकण	--"--	०.३१
	१८] मरकळ ते कोयाळी	--"--	०.३३
	१९] जवळके ते टाकळकरवाडी	--"--	०.२०
	२०] वराळे ते कणेरसर रस्ता	--"--	०.४२
	२१] खरपुडी जोडरस्ता	--"--	०.६२
	२२] वाफगाव-मांदळवाडी रस्ता	--"--	०.२४
	२३] आंबोली औंढे कुडे रस्ता	--"--	१.३०
	२४] नायफाड जोड रस्ता	--"--	०.२८
	२५] कोहिंडे-आंबोली जोडरस्ता	--"--	०.२०
	२६] कळमोडी-चिखलगाव रस्ता	--"--	०.२६
	२७] गोळेगाव जोडरस्ता	---"--	०.१८
	२८] राक्षेवाडी ते कडूस रस्ता	--"--	०.२६
	२९] दौंडकरवाडी-पिंपळगाव रस्ता	--"--	०.२४
	३०] वाकी-कडूस रस्ता	--"--	०.३२
	३१] खेड-तिन्हेवाडी रस्ता	--"--	१.५९
	३२] मरकळ ते कोयाळी रस्ता	--"--	१.२०
	३३] सांगुर्डी-जोडरस्ता	--"--	१.०७
	३४] टाकळकरवाडी-खेंड रस्ता	--"--	०.५२
	३५] वराळे ते करंजविहिरे रस्ता	--"--	१.४४
	३६] चांदूस ते कोरेगाव	--"--	०.९२
	३७] चाकण-आंबेठाण रस्ता	--"--	०.६६
	३८] चाकण-रोहकळ रस्ता	--"--	२.२७
	३९] धानोरे जोडरस्ता	--"--	०.८७
	४०]		

आगिल पृष्ठेवरुन चालू

१	२	३	४
खेड	गोळेगाव जोड रस्ता	ग्रामीण रस्ता	१.००
	४१] भाम-पिंपरी ते गोळेगाव रस्ता	--"--	१.१२
	४२] कान्हेवाडी जोडरस्ता	--"--	०.०८
	४३] कुरकुंडी जोड रस्ता	--"--	०.१६
	४४] आळंदी केळगाव रस्ता	--"--	०.०९
	४५] भालचंद्रनगर ते वाशुळी रस्ता	--"--	०.१७
	४६] वाशुली ते शिंदे रस्ता	०.३२	०.३१
	४७] सावरदरे जोड रस्ता	--"--	०.२४
	४८] कडूस ते गोळापूर रस्ता	--"--	१.१९
	<u>आदिवासी भागातील रस्ते</u>		
	१] नाफळ जोड रस्ता	--"--	२.०६
	२] डेहणे एकलहरे रस्ता	--"--	०.६७
	३] घोडवडी-काळूबाई रस्ता	--"--	०.४४
	४] डेहणे नायफाड रस्ता	--"--	१.२२
आंबेगाव	१] पेठ-कुरवंडी रस्ता	--"--	०.७०
	२] चास चिंचोडी रस्ता	--"--	०.९८
	३] मंचर सुलतानपूर रस्ता	०.--"--	०.९६
	४] मंचर-चिंचोडी-लांडेवाडी रस्ता	--"--	१.१९
	५] वडगाव काशिंबेग ते चिंचोडी देशमाडे रस्ता	--"--	०.८९
	६] मंचर ते वडगाव काशिंबेग रस्ता	--"--	०.३६
	७] घोडगाव ते पेठ पाबळ रस्ता	--"--	१.१०
	८] मंचर औसरी रस्ता	--"--	०.५२
	९] साकोरे ते महाळुंगे पडवळ रस्ता	--"--	०.३०
	१०] कळंब ते लौकी रस्ता	--"--	०.१५
	११] चास कडेवाडी-गाडेपट्टी	--"--	-
	१२] मंचर ते चांडोली व्हाया थोरातवाडी रस्ता	--"--	०.१४
	१३] <u>आदिवासी भागातील रस्ते</u>		
	१३] गोहे ते मंचर भीमाशंकर रस्त्यास जोडणारा रस्ता	--"--	१.५२
	१४] राजेवाडी ते मंचर भीमाशंकर रस्त्यास जोडणारा रस्ता	--"--	०.७६
	१५] पोखरी ते मंचर भीमाशंकर रस्त्यास जोडणारा रस्ता	--"--	०.४०
	१६] साल ते ढाकाळे रस्ता	--"--	१.६८
	१७] आमोंडी ते घोडनदी रस्ता	--"--	०.७२
	१८] पिंपळगाव-घोडा रस्ता	०.३०	०.३०
	१९] चिखली जांभोरी रस्ता	३.७३	३.७३

ग्रामीण रस्ते पुढे चालू

१	२	३	४
जुन्नर	१] लवाणवाडी ते राजुरी रस्ता	—"—	०.६९
	२] आळे ते वोरी रस्ता	—"—	१.१७
	३] आणे ते शिंदेवाडी रस्ता	—"—	०.४३
	४] आळे ते ज्ञानेश्वरवस्ती रस्ता	—"—	१.५९
	५] नारायणगाव हिवरे रस्ता	—"—	०.९६
	६] पिंपळगाव जोड रस्ता	—"—	०.१२
	७] नारायणगाव-पारगाव रस्ता	—"—	१.१५
	८] वडगाव कांदळी जोडरस्ता	—"—	०.४४
	९] वडगाव कांदळी ते पिंपळेवाडी रस्ता	—"—	०.६६
	१०] सुरकुळवाडी ते जळविणे रस्ता	—"—	०.८८
	११] वडगाव शहाणे ते जुन्नर नारायणगाव रस्ता	—"—	०.६२
	१२] उदापूर मांदारणे रस्ता	—"—	०.९१
	१३] बल्लाळवाडी ते आळे रस्ता	—"—	०.६१
	१४] वारूळवाडी ते गुंजाळवाडी रस्ता	—"—	१.६९
	१५] ओतूर ते ठाकूरवाडी रस्ता	—"—	०.६१
	१६] बेलसर ते काळे रस्ता	१.३१	१.३१
	१७] ओतूर ब्राह्मणवाडा रस्ता	—"—	१.३१
	१८] वेलसर ते इंगळूण	—"—	०.०७
	१९] उदापूर पिंपळगाव जोगा रस्ता	—"—	०.२०
	२०] वारूळवाडी-गुंजाळवाडी रस्ता	—"—	०.१०
	२१] नळवणे सुरकुलवाडी रस्ता	—"—	०.०५
	२२] कोळवडी ते आणे माळशेत रस्त्यास जोडणारा रस्ता	—"—	०.१०
	२३] मराळवाडी ते आणे माळशेत रस्त्यास जोडणारा रस्ता	—"—	०.१४
	२४] काळे ते दातखिलवाडी रस्ता	—"—	–
	<u>आदिवासी विभागाती रस्ते</u>		
	२५] आंबेगव्हाण रस्ता	—"—	०.७८
	२६] पिंपळगाव जोगा रस्ता	—"—	०.४८
	२७] ओतूर ते ठाकरवाडी रस्ता	—"—	०.५०
	२८] आंबेगव्हाण जोडरस्ता	—"—	०.५६
	२९] उच्छिल ते भिवडी रस्ता	—"—	०.५८
	३०] सोनावळे इंगळूण रस्ता	—"—	०.५२
	३१] पूर ते चावंड रस्ता	—"—	०.५०
	३२] पारुंडे ते गवारवाडी रस्ता	—"—	०.४८
	३३] वेलसर ते शिंदे रस्ता	—"—	०.६२
	३४] आपटाळे घाटकार रस्ता	—"—	१.६२

१	२	३	४
	३५] पूर -घावंड रस्ता	ग्रामीण	०.४८
	३६] शिंदे-सोनावळे-इंगळूण रस्ता	रस्ता	०.८८
	३७] सोनावळे ते इंगळूण रस्ता	—"—	१.४९
मावळ	१] नवलाख -उंबरे-करंजविहिरे रस्ता	—"—	०.९२
	२] परंडवाडी उर्से रस्ता	—"—	०.९२
	३] ब्राम्हणगोळी कोथुर्डी रस्ता	—"—	०.९७
	४] जेवेवन शिळिंब रस्ता	०.९५	०.९५
	५] खुजागाव औंढे रस्ता	—"—	०.९५
	६] कामशेट ते सांगीशे रस्ता	—"—	१.२५
	७] जाणे-नागोली-साई रस्ता	—"—	१.१५
	८] आंबी मंगरुळ निगडे रस्ता	—"—	०.९६
	९] भंडारा डोंगर रस्ता	—"—	०.४७
	१०] नवलाख उंबरे करंजविहिरे रस्ता	—"—	०.९५
	११] आंबी मंगरुळ रस्ता	—"—	१.३६
	१२] कुसगाव औंढे रस्ता	—"—	०.९२
	१३] परंडवाडी ते उर्से रस्ता	—"—	१.३८
	१४] बाहममोळी कोथुर्डी रस्ता	—"—	०.६९
	१५] नाणे-नाणोली साई रस्ता	—"—	०.९३
	१६] सोमाटणे-शिरगाव रस्ता	—"—	१.५५
	१७] सुधावाडी सदुंबरे रस्ता	—"—	१.१३
	१८] साटे जोडरस्ता	—"—	०.९७
	१९] मळवली-पाटण रस्ता	—"—	०.[illegible]
	२०] काळे ते काळे कॉलनी रस्ता	—"—	१.००
	२१] आंबी-मंगरुळ रस्ता	०.७०	०.७०
	२२] लोणावळा-भांगरवाडी रस्ता	—"—	१.७९
	२३] आंबी-नवलाख उंबरे रस्ता	—"—	- काम चालू
	२४] खुजगाव दुधिवरे रस्ता	—"—	०.२५
	२५] मळवली पाटण रस्ता	—"—	०.२०
	२६] गोवित्री-जांभवली रस्ता	—"—	०.२८
	२७] वासुली-सदुंबरे रस्ता	—"—	-
हवेली	१] दापोडी-पिंपळेगुरव रस्ता	—"—	१.५४
	२] कुडाळवाडी-चिखली रस्ता	—"—	१.६९
	ब] सार्वजनिक बांधकाम [पूर्व] विभाग		
बारामती	१] काटेवाडी-कन्हेरी रस्ता	—"—	०.४३
	२] मोरगाव-शोरेचीवाडी रस्ता	—"—	०.४४
	३] करंजे देवालय-सुपे रस्ता	—"—	०.८४
	४] वडगाव ते किंगरे पलांदे नाला रस्ता	—"—	०.८८
	५] इंडज गावासाठी जोडरस्ता	—"—	०.७७७
	६] बारामती - मेरवली रस्ता	—"—	१.६५

१	२	३	४
बारामती	७] भैरवली-निरा वागज रस्ता	ग्रामीण रस्ता	०.७९
	८] बारामती-गोजूबाबी रस्ता	—"—	०.७७
	९] पंदारे-सांगवी रस्ता	—"—	०.७२
	१०] तांदूळवाडी जोडरस्ता	—"—	०.८७
	११] शिरुर सांगवी रस्ता ते थोपटेवस्ती रस्ता	—"—	०.६२
	१२] बारामती गोजूबाबी रस्त्यावर खडीकरण	—"—	०.५०
	१३] कन्हेरी ते सोनगाव रस्त्याचे खडीकरण	—"—	१.१२
	१४] बारामती पाटस रस्ता ते वरांधपूर रस्ता	—"—	०.२०
	१५] सांगवी ते कांबळेश्वर रस्त्यावर २/२ ते ३/२ कि.मी. मध्ये खडी करण	—"—	०.५५
	१६] मेडज ते डाखळे रस्ता	—"—	१.११
	१७] दंडवडी ते हिंगणवाडी रस्ता	—"—	—
	१८] मेडळ ते बारामती पाटस रस्ता	—"—	—
	१९] कन्हेरी ते काटेवाडी रस्ता	—"—	—
	२०] मुरटी ते मोराळवाडी रस्ता	—"—	"
	२१] पिंपळे ते भिगवण बारामती रस्ता	—"—	—
	२२] निरगुडे ते शेटफळ रस्ता	—"—	—
	२३] जैनकवाडी ते खडकी रस्ता	—"—	—
	२४] कांबळेश्वर ते जेजूरी पूल रस्त्यावर फुरशी	—"—	—
दौंड	१] चिंचोली गावासाठी जोडरस्ता	ग्रा. रस्ता व मो-या	१.०२
	२] बोरीबेल मलटण ते काळेवाडी रस्ता	—"—	०.७७
	३] पाद्युर्डी ते खटलगाव रस्ता	—"—	०.४५
	४] खामगाव यादववाडी ते राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ९पर्यंत रस्ता	—"—	२.७२
	५] शिरुर निरा रस्ता ते बेदघाटी रस्ता	—"—	०.७५
	६] पारगाव ते नानगाव रस्ता	—"—	०.६८
	७] कुसेगाव पडवी ते निरा-शिरुर रस्ता खडीकरण	—"—	०.७३
	८] सोनगाव वायखोस ते नानवीज पर्यंत रस्ता	—"—	०.४९

१	२	३	४
	९] लडकतवाडी ते कासुर्डी फाटा रस्त्याचा भाग खामगाव फाटा ते लडकतवाडी	ग्रा. रस्ता	१. ३२
	१०] लडकतवाडी ते पिंपळगाव रस्ता	—"—	२. ६९
	११] कासुर्डी फाटा ते पिंपळगाव रस्ता	—"—	१. १४
	१२] केडगाव स्टेशन ते केडगाव रस्ता	—"—	—
	१३] पिंपळगाव ते पारगाव रस्ता	—"—	—
	१४] मलटण-चिंचोली रस्ता	—"—	—
	१५] लिंगोळी ते दौंड कुरकुंभ रस्ता	—"—	—
इंदापूर	१] रेडणी ते बेडा रस्ता	—"—	१. १७
	२] लकडीत ते निरगुडे रस्ता	—"—	१. ४५
	३] निनिमगाव ते बावडा	—"—	०. ८९
	४] सराटी ते खोरोची रस्ता	१. ९१	१. ९१
	५] शेळगाव गावासाठी जोडरस्ता	—"—	१. ३५
	६] भोडणी ते रेडा रस्त्याचे खडी करण कि. मी. ७/० ते ८/१००	—"—	०. ८८
	७] सांडस ते तावशी रस्त्यावर मोरी बांधणी	—"—	०. २२
	८] निमगाव केतकी ते काटे पडवी रस्ता कि. मी. ३/० ते ५/०	—"—	१. २७
	९] भवानीनगर ते लाकडी निरगुडे ते शेटफळ गडे रस्ता ९/० ते ११/००	—"—	०. ६७
	१०] निरगुडे ते शेटफळगडे	ग्रा. रस्ता	०. ८३
	११] बावडा ते मिठेवाडी रस्ता	—"—	—
	१२] बारामती कळंब बावडा ५ नरसिंगपूर रस्ता	—"—	—
शिरुर	१] कौठे ते कान्हूर रस्ता	—"—	०. ३६
	२] मांडवगण फराटा ते नाथुलस रस्ता	—"—	०. ७३
	३] तळेगांव ते विठ्ठलवाडी रस्ता	—"—	०. ९७
	४] रांजणगाव ते करंजावणे रस्ता	—"—	३. १७
	५] वडू ते आपटी रस्ता	—"—	०. ८९
	६] तळेगाव ढमढेरे ते धनवडे रस्ता	—"—	१. ६८
	७] पाबळ-शिक्रापूर रस्त्यावर मैल क्र. ३५/५ मध्ये जातेगाव नाल्यावर फरशी पूल	—"—	०. ६८
	८] जांबूतनाला ते पिंपळखेड रस्ता	—"—	०. ८६

१	२	३	४
	९] कवठे ते सविंदणे ते मंचर रस्ता	—"—	०.६३
	१०] निमगाव चव्हाण ते तळेगाव ढमढेरे रस्ता	—"—	०.८३
	११] सविंदणे ते लोणीशिव रस्ता	—"—	०.९७
	१२] कोरेगाव केंदूर ते वडूपर्यंत रस्ता	—"—	०.४४
	१३] तळेगाव-विठ्ठलवाडी रस्त्यावर विठ्ठलवाडीजवळ मोरी बांधणे	—"—	१.६९
	१४] निमगाव महाळुंगे ते तळेगाव ढमढेरे रस्ता	—"—	०.९३
	१५] वाकशर शिक्रापूर रस्ता ते कदंदी मारुती मंदीरापर्यंत रस्ता	—"—	–
	१६] आंदळगाव फाटा ते वडगावा रासाई ते मांडवगण फराटा रस्ता	—"—	–
	१७] शिक्रापूर ते कान्हूर मेसाई रस्ता	—"—	–
हवेली	१] पेरणे ते डोंगरगाव रस्ता	—"—	०.४८
	२] डोंगरगाव ते वडकेवाडी रस्ता	—"—	०.९७
	३] बुरकेवाडी ते पिंपळीसांडस रस्ता	—"—	०.३२
	४] बोखारी ते पुणे नगर रस्ता	—"—	१.४८
	५] लोहगाव ते वडगाव शिंदे रस्ता	—"—	२.१४
	६] पुणे नगर रस्ता ते बोखारी	—"—	१.१६
	७] वाघोली ते वाडेबोलाई रस्ता	—"—	–
	क] सार्वजनिक बांधकाम दक्षिण विभाग		
हवेली	१] येवलेवाडी जोडरस्ता	खडीकरण	०.४९
	२] महाडिक वस्ती ते वळती	—"—	२.५१
	३] विंझर जोडरस्ता	—"—	०.३०
पुरंधर	१] वाघापूर चौफुला ते गुरोळी जोडरस्ता	—"—	२.१७
	२] रणावरेवाडी ते रांझ गुळंचे रस्ता	—"—	२.३१
	३] कुंजीर स्थळ ते शिंदवणे फाटा रस्ता	—"—	१.३५
हवेली	१] मांगडेवाडी जोडरस्ता	—"—	१.२६
	२] होळेवस्ती ते उंडरी जोडरस्ता	—"—	०.८४
	३] आंबेगाव बु. ते आंबेगाव खु	—"—	४.०४
	४] हंडेवाडी ते होळकरवाडी	—"—	२.२३
वेल्हे	१] आंबवणे जोडरस्ता	—"—	०.४४
	२] सोंडे सरफळ ते वडगाव जोडरस्ता	—"—	२.१४
	३] खामगाव जोडरस्ता	—"—	०.४०
	४] करंजावणे सोंडे जोडरस्ता	—"—	०.७६

ग्रा. रस्ते पुढे चालू (८८)

१	२	३	४
वेल्हे	कोंडगाव जोडरस्ता	खडीकरण	०.९०
	६] हळंदेवाडी जोडरस्ता	—"—	०.३६
	७] घावर जोडरस्ता	—"—	०.८५
	८] तांभाड ते सोंडे जोडरस्ता	—"—	४.०१
	९] सुळे गावठाण ते तिडकेवाडी जोडरस्ता	—"—	०.५३
	१०] निगडे रस्त्याचे बांधकाम	—"—	
	११] ओसाडे रस्त्याचे बांधकाम	—"—	
	१२] अडवली जोडरस्ता	—"—	
	१३] माळवली जोडरस्ता	—"—	
	१४] लासीरगाव रस्ता	—"—	
	१५] चिरमोडी-गुंजवणी रस्ता	—"—	
	१६] वांजळे रस्ता	—"—	
	१७] गेवंडे रस्ता	—"—	
	१८] रांजणे रस्ता	—"—	
	१९] खामगाव आंबाडे रस्ता	—"—	
	२०] कुरण बु. रस्ता	—"—	
	२१] धानेप रस्ता	—"—	
	२२] वेगरेआळी रस्ता	—"—	
	२३] कोंढवळे खोपडेवाडी रस्ता	—"—	
	२४] भटटी कोदापूर रस्ता	—"—	
	२५] सोंडे सरफळ रस्ता	—"—	
	२६] तिडकेवाडी रुळे रस्ता	—"—	
	२७] निगडे रस्त्याचे बांधकाम	—"—	
	२८] ओसोडे रस्त्याचे बांधकाम	—"—	
	२९] वांजळवाडी रस्त्याचे बांधाकमम	—"—	
	३०] वांजळवाडी-कादवे रस्ता	—"—	
	३१] हळंददेवाडी-रुळे-तिडकेवाडी	—"—	
	३२] सोंडे कार्ला रस्ता	—"—	
	३३] मांगदरी निगडे रस्ता	—"—	
	३४] कोदवड रस्ता	—"—	
	३५] अडवली सुरवड रस्ता	—"—	
	३६] आस्कवडी मंजाई आसनी रस्ता ग्रा. रस्ता		
भोर	१] येवली जोडरस्ता	ग्रा. रस्ता	०.३२
	२] करंजावणे जोडरस्ता	—"—	०.३०
	३] मोहरी खु. जोडरस्ता	—"—	०.४९
	४] हातजोशी-रामोशीवाडी जोडरस्ता	—"—	०.९९
	५] पाले जोड रस्ता	—"—	१.५३
	६] सांगवी जोडरस्ता	—"—	०.५१
	७] बाजारवाडी ते मानकरवाडी जोडरस्ता	—"—	१.३०

ग्रा रस्ते पुढे चालू

१	२	३	४
भोर	८] सोनवडी जोडरस्ता	ग्रा. रस्ता	१.२५
	९] न-हे जोडरस्ता	—"—	१.१३
	१०] केळवडे जोडरस्ता	—"—	१.२३
	११] देगाव जोडरस्ता	—"—	
	१२] खडकी जोडरस्ता	—"—	
	१३] हातवे रस्ता	—"—	
	१४] करंजे रस्ता	—"—	
	१५] सणसवाडी रस्ता	—"—	
	१६] सांगवी रस्ता	—"—	
	१७] निगुडघर रस्ता	—"—	
	१८] नेरे वरोडी बस्ती रस्ता	—"—	
	१९] उत्रोली रस्ता	—"—	
	२०] पिसावरे रस्ता	—"—	
	२१] न-हे रस्ता	—"—	
	२२] शिवरे रस्ता	—"—	
	२३] आंबवडे जेधेवाडी रस्ता	—"—	
	२४] वडतुंबी जेधेवाडी रस्ता	—"—	
	२५] धांगवडी रस्ता तयार करणे	—"—	
	२६] बालवडी रस्ता तयार करणे	—"—	
	२७] भोलावडे रस्ता तयार करणे	—"—	
	२८] नारवी-चिखलवाडी रस्ता	—"—	
	२९] म्हाकोशी रस्ता तयार करणे	—"—	
	३०] देवघर रस्ता तयार करणे	—"—	
	३१] गोरड म्हशीवली रस्ता	—"—	
	३२] उत्रोली -कान्हेवाडी रस्ता	—"—	
	३३] वेलवडी-रामोशीवाडी रस्ता	—"—	
	३४] वाठार हिडस मावळ रस्ता	—"—	
	३५] नांदगाव रस्ता	—"—	
	३६] पांडे रस्ता तयार करणे	—"—	
	३७] न-हे रस्ता तयार करणे	—"—	
	३८] शिरवली रस्ता तयार करणे	—"—	
	३९] पोमर्डी रस्ता तयार करणे	—"—	
	४०] सावरदरे रस्ता तयार करणे	—"—	
	४१] वडगाव रस्ता तयार करणे	—"—	
	४२] गुणंद रस्ता तयार करणे	—"—	
	४३] राजापूर रस्ता तयार करणे	—"—	
पुरंधर	परिंचे-हरणी-वाल्हा रस्ता तयार करणे	—"—	
	२] शेंडकर पिंपरी माळशिरस रस्ता	—"—	
	३] दिवे सोनोरी रस्ता	—"—	
	४] कोळविहिरे राख रस्त्याचे बांधकाम	—"—	
	५] वीर नाल्यावरील कॉजवे	—"—	

१	२	३	४
पुरंधर	गुणंदफाटा तोंडल वीर रस्ता	ग्रा. रस्ता	
	७] पिंपरी माळशिरस रस्ता	—"—	
	८] दवतेवाडी रोडवर कॉजवे	—"—	
मुळशी	१] आकोले रस्ता	—"—	
	२] विठ्ठलवाडी रस्ता	—"—	
	३] नायगाव रस्ता	—"—	
	४] नांदगाव रस्ता	—"—	
	५] आमराळेवाडी रस्ता	—"—	
	६] आंबोली रस्ता	—"—	
	७] घोडवडे रस्ता	—"—	
	८] नाळेडेगे रस्ता	—"—	
	९] चोरगेवाडी रस्ता	—"—	
	१०] खेचारे रस्ता	—"—	
	११] बावधन रस्ता	—"—	
	१२] मुनावळे जांभे रस्ता	—"—	
	१३] टेमघर रस्ता	—"—	
	१४] खाटणेवाडी रस्ता	—"—	
	१५] खारीडे-म्हसोबावाडी रस्ता	—"—	
	१६] अटलवाडी रस्त्यावर मोरी	—"—	
	१७] काळभोर वाडी रस्ता	—"—	
	१८] मारणेवाडी रस्ता	—"—	
	१९] थेरगाव रस्त्यावर मोरी	—"—	
	२०] जुना मुंबई पुणे रस्ता ते वाकड रस्ता	—"—	
	२१] बाणेर म्हाळुंगे रस्ता	—"—	
	२२] पानवळे जांभे रस्ता	—"—	
	२३] अमराळेवाडी रस्त्यावर कॉजवे	—"—	
इंदापूर	१] भवानीगर ते लकडी रस्ता	—"—	
	२] वकीलवस्ती ते मोडे रस्ता	—"—	
	३] वालचंदनगर राणेगाव रस्ता	—"—	
	४] निमगाव केतकी वरकुटे रस्ता	—"—	
	५] काझड ते सणसर रस्ता	—"—	
	६] अमलपूर बंगला-मारणेवाडी रस्ता	—"—	
बारामती	बारामती मेरवली रस्ता	—"—	
	२] काटेवाडी कन्हेरी रस्ता	—"—	
	३] वडगाव निंबाळकर वाडी ते परांडेमळा	—"—	
	४] वडगाव क-हाळे रस्ता	—"—	
	५] भाकडेवाडी रस्ता	—"—	

ग्रा रस्ते पुढे चालू

१	२	३	४
बारामती	६] मोरगाव ते शेलारवाडी रस्ता	ग्रां. रस्ता	
	७] कांभखळाते सांगवी रस्ता	—"—	
	८] नीरा वागबाई रोडवर कॉजवे	—"—	
हवेली	१] साधुनाना वस्ती ते साडे सतरानळी रस्ता	—"—	
	२] मुळानवस्ती ते होळकरवाडी रस्ता	—"—	
	३] मुलानवस्ती ते महमंदवाडी रस्ता	—"—	
	४] खामगाव ते खानापूर रस्ता	—"—	

टीप :– सार्वजनिक बांधकाम दक्षिण विभागातर्फे ग्रामीण रस्त्यांच्या कार्यक्रमावर खालीलप्रमाणे खर्च करण्यात आला

१९७७–७८	रु. ३४.६९ लाख
१९७८–७९	रु. १९.९९ लाख
११९७९–८०	रु. १५.८७ लाख
१९८०–८१	रु. १५.५५ लाख
एकूण र	रु ८६.१० लाख

साकव :–

डोंगराळ भागात नद्या, नाले, ओढे, यामुळे पावसाळ्यात ब-याच गावांचे इतर भागांशी दळणवळण तुटते त्यामुळे अशा गांवातील शेतक-यांचे दुग्ध व्यवसाया-सारखे जोडधंद्े बंद पडतात. व शेतक-यांचे अतोनात नुकसान होते. त्याचप्रमाणे अशा शेतक-यांना नित्यापयोगी वस्तू, औषधोपचार, शेतीस आवश्यक असणारी सामग्री मिळणे याबाबतीत फारच अडचणी येतात. ही गोष्ट लक्षात घेऊन डोंगराळ भागातील नद्या, नाले, इ. चे सर्वेक्षण करून तालुकावार साकवांची यादी सार्वजनिक बांधकाम विभागा-मार्फत करण्यात आली.

तक्ता क्र. २३

तालुका	साकव ज्या ठिकाणी बांधला त्या गावांचे नांव	साकव बांधण्यास आलेला खर्च
भोर	१] पांगारी	२.२३
वेल्हे	१] चापेट	३.३१

१	२	३
वेल्हे	२] सोंडे कार्ला	२.०४
	३] आसकवडी	काम व्हावयाचे आहे.
	४] खामगाव	---"--
मुळशी	१] येडे	--"---
	२] रिहे	--"--
	३] चांदवणे	--"--
	ब] सार्वजनिक बांधकाम पुणे विभाग	
मावळ	१] सदुंबे सुधावाडी	२.४२
	२] सांभवडे	काम सुरु व्हावयाचे आहे.
	३] साळुंब्रे-सहुंजे	----"----
	४] टाकवे	----"----
	५] कुसगाव लोणावळा	----"----
	६] आढाले	---"---
आंबेगाव	१] गंगापूर	१.९०
	२] वडगांव काशिमबेग	-
जुन्नर	१] मांडवी[ओतूर]	२.५३
	२] डिंगोरे	३.५४
	३] इंगळूण	०.२०
	४] शिंदे	०.१९
	५] पिंपळगाव जोगा	०.१४
	६] अंजनावळे	०.०४
खेड	१] पाइट-शिोळे	०.५१

डोंगरी भागातील गावांमध्ये शेतीमालाची बारमाही वाहतूक राहणे साठी त्या भागातील रस्ते विकासाच्या योजनांना प्राधान्य देणे आवश्यक आहे. असे जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाच्या निदर्शनास आल्यानंतर डोंगरी भागातील रस्ते विकासासाठी स्वतंत्ररित्या मोठी तरतूद करण्याची शिफारस शासनाला करण्यात आली. त्यामुळे शासनाने सन १९८१-८२ पासून डोंगरी भागातील रस्ते विकासाची स्वतंत्र योजना स्विकारुन त्यासाठी १९८२-८३ मध्ये रु. ८०.५५ लक्ष व १९८४-८५ मध्ये रु. ८९.१० लक्ष तरतूद या योजनेसाठी केलेली आहे. डोंगरी भागातील गावांमध्ये हाती घेतलेल्या रस्त्यांच्या कामांची यादी पुढीलप्रमाणे आहे.

डोंगरी भागातील रस्ते (८७) तक्ता नं २४.

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	झालेला खर्च [रू. लाखात]
१	२	३	४
	अ] सार्वजनिक बांधकाम दक्षिण विभाग		
मुळशी	१] माले-शेडाणी-घुसळ खांब रस्त्याचे काम	खडीकरण व २२ मो-या	१५.५२
	२] माळखेड-खामगाव रस्त्याचे काम	खडीकरण व मो-या	२.००
	३] एन.डी.ए.-बहुली रस्त्याचे काम	रस्ता सुधारणा	९.२३
वेल्हे	१] पाबगोत धानेप-वेल्हेग रस्त्याचे काम	खडीकरण, एच.पी. ड्रेन व एक कॉजवेग	६.४९
	२] वेल्हे-भट्टी केळद रस्त्याचे काम	खडीकरण-मो-या	५.६७
	३] नसरापूर वेल्हे रस्त्याचे मजबूतीकरण करून डांबरीकरण करणे	डांबरीकरण	१८.३६
पुरंधर	१] वीर सासवड कोंढावे रस्त्याची सुधारणा	रस्ता सुधारणा	१८.८५
भोर	१] भोर-पसुरे पांगारी रस्त्याची सुधारणा	खडीकरण व मो -या	८.८७
	२] भाटघर-हरणस-भुतोंडे रस्त्याचे मजबुतीकरण करून डांबरीकरण करणे	डांबरीकरण	१८.३६
मावळ	१] लोणावेळे आंबवणे रस्त्याची सुधारणा करणे भाग २ कि.मी. १९/४२५ ते ३५/११	सुधारणा	१.०८
	ब] सार्व जनिक बांधकाम पुणे विभाग		
आंबेगाव	१] भीमाशंकर मुंबई रस्ता	८.५ कि.मी. रस्ता खडीकरण	२.१०
मावळ	१] मुंबई भीमाशंकर	१.५ कि.मी. रस्ता ६ मो-या	–
	२] वडेश्वर-खांड रस्ता	२२ कि.मी. रस्ता ५४ मो-या	७.३६
जुन्नर	१] जुन्नर घोडेगाव रस्त्याचे खडीकरण कि.मी. २३/४०० ते ३३/२००	९.६ कि.मी. रस्ता ८ मो-या	७.४६
	२] जुन्नर घोडेगाव रस्त्याचे खडीकरण १४/४०० ते २३/४००	९.०० कि.मी.	४.२१

१	२	३	४
जुन्नर	३] ओझर-ओतूर ब्राहमणकडा रस्त्याची सुधारणा	१२.६० कि.मी. रस्ता	१.३१
खेड	१] चाकण-गडद वांद्रे रस्ता	९.०० कि.मी. रस्ता व १ लाहान पूल ३८ मो-या	१८.१५

अतिरिक्त तरतुदीतून १९८३-८४ व १९८४-८५ या वर्षात केलेलेल्हि कामे.

शासनाने पुणे जिल्हयाला १९८३-८४ साठी रु. ११८.०० लक्ष व १९८४-८५ साठी रु. २००.०० लक्षांची अतिरिक्त तरतूद मंजूर केली. या जादा मिळालेल्या तरतुदीतूनही जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने जिल्हयाच्या प्रत्येक तालुक्यात रस्ते विकासाची नवीन कामे घेण्यास प्राधान्य दिलेले आहे. या कार्यक्रमात प्रामुख्याने एक ते दोन कि.मी. लांबीचे रस्ते छोटया मो-या, साकव, होडया इत्यादि योजना घेतलेल्याआ आहेत. १९८३-८४ व १९८४-८५ या दोन वर्षात मंजूर केलेल्या कामांची यादी पुढीलप्रमाणे आहे.

अतिरिक्त तरतुदीतील कामे – तक्ता – २५

तालुका	कामाचे नांव	कामाचा प्रकार	झालेला खर्च
१	२	३	४
	अ] सार्वजनिक बांधकाम दक्षिण विभाग		
भोर	साळवडे येथे साकव बांधणे	साकव	०.६६
	२] सारोळे न्हावी रस्ता	२ कि.मी. डांबरीकरण	०.५५
	३] टापरेवाडी ते वाठार रस्ता	खडीकरण व गटर्स	०.६७
	४] भोर आंबाडे रस्ता ७/० ते १०/०	खडीकरण	०.७६
	५] हातवे तांभाड रस्ता ३/० ते ९/०	खडीकरण	१.०५
	६] भोर आंबाडे रस्ता ७/० ते १०/०	डांबरीकरण	
	७] कासुर्डी हातवे तांभाड रस्ता	२ पूल	०.७१
	८] आंबेघर-आंबवडे चिखलगाव रस्ता	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी व २ कि.मी खडीकरण	१.१९
	९] —"—	२ कि.मी. डांबरीकरण	०.१३

अतिरिक्त तरतुदीतील कामे - पुढे चालू (८९)

१	२	३	४
वेल्हे	१] कुसगाव कुसखिंड ते ससरापूर रस्ता	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी व ३ कि.मी. खडीकरण	०.२१
	२] तांभाड चिरमोडी रस्त्यास च्या जोडणारा आसणी जोडरस्ता	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी व ३ कि.मी. खडीकरण १ मोरी	०.६६
	३] पाल खरीव खिंडीला जोडणारा पायदरी रस्ता	गटारी व १ कि.मी रस्ता व खडीकरण	०.४९
	४] रूळे गावठाण रस्ता	रस्त्याच्या कडेला गटारी १ कि.मी खडीकरण, २ मो-या	०.१०
	५] पाल गावाजवळ गुजवणी नदीवर पूल बांधणे	एक पूल	०.३८
	६] तांभाड चिरमोडी रस्त्यास जोडणारा आसणी मंजाई जोड रस्त्याचे काम ०/० ते १/०	१कि.मीखडीकरण १ मोरी व गटारी	०.३२
	७] आसनी मंजाई जोडरस्ता	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी १ कि.मी खडीकरण, १ मोरी, ३ रोड डॅम.	०.८२
पुरंधर	१] भिंदवणे घाट ते कुंजीर स्थळ रस्ता	१.८ कि.मी.खडीकरण १.८ कि.मी.डांबरीकरण, व साईड वाटर	०.८५
	२] नाझरे प्रकल्पाखाली जेजूरी ते पांडेश्वर रस्त्यावर क-हा नदीवर कॉजवे बांधणे	कॉजवे	०.२९
	३] मांढर ते दवणेवाडी रस्त्यावर कॉजवे बांधणे	रोड-डॅम-१	०.२९
	४] उरूळीकांचन जेजूरी रस्त्यावी क-हा नदीवर कॉजवे बांधणे	२ कॉजवे	०.७०
	५] सासवड-सुपा रस्ता करणे	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी ५ कि.मी.खडीकरण	०.५४
	६] भिंदवणेघाट ते हडपसर निरा मार्गाचे मजबूतीकरण	---""-----	०.८५
	७] भिंदवणेघाट ते हडपसर निरा मार्गाचे डांबरीकरण	४ कि.मी. डांबरीकरण	०.२२

अतिरिक्त तरतुदीतील कामे (१०) पुढे चालू

१	२	३	४
हवेली	१] तळवडे[रुपीनगर] रस्ता तयार करणे.	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी, २.४ कि.मी मातीकाम	०.८५
	२] सातारा रोड गुजरवाडी निंबाळकरवाडी ॲप्रोचरोड	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी, २.७५ कि.मी खडीकरण, १ कॉजवे, ५ मो-या	१.०३
	३] सोलापूर रस्ता ते मांजरी गाव ॲप्रोच रस्ता	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी व १.५ कि.मी खडीकरण	०.४५
	४] फुरसुंगी ते गायकवाडवाडी रस्ता.	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी, ०.७० कि.मी. खडीकरण व ७ मो-या	०.०७
	५] एन.डी.ए. बहुली रस्त्याच्या जोडणारा आहिरे ते खाडीवाडी रस्ता तयार करणे.	रस्त्याच्या बाजूच्या गटारी व ३ कि.मी. खडीकरण	०.४२
	६] थेऊर ते काकडेवाडी रस्ता	१ कि.मी. खडीकरण व गटर्स	०.४६
	७] नांदेड-धायरी ते आंबेगाव रस्ता[०/० ते ५/०]	साईड गटर्स, १ कॉजवे ४ मो-या, २ रोड डॅम	०.८२
	८] नांदेड धायरी न-हे आंबेगाव रस्ता धायरी ते आंबेगाव ५/०० ते ७/००	साईड गटर्स २.५ कि.मी खडीकरण, ४ मो-या १ रोड डॅम	०.५२
	९] मुलानवस्ती ते होळकरवाडी रस्ता	जोडरस्ता	०.२०
मुळशी	१] भादस-सांभवे शेंडाणी रस्ता	साईड गटर्स ३.५ खडीकरण ६ मो-या	१.२४
खेड	१] आळंदी देवाची येथील इंद्रायणी नदीवर साकव बांधणे	१ साकव	१.२४

ब] सार्वजनिक बांधकाम-पुणे विभाग

जुन्नर	१] मोरवाडी-निमगाव सावा रस्ता ०/० ते ३/०	ग्रामीण रस्ता	२.००
	२] मोरवाडी-निमगाव सावा रस्ता ३/० ते ६/०	----"----	२.००

अतिरिक्त प्रस्तावित कामे- (९१)

१	२	३	४
जुन्नर	३] वाटखळे येथे मोरी बांधणे	मोरी	१.५०
खेड	१] साबुर्डी वेताळे-कडूस रस्त्यावर वेताळे गावाजवळ पूल	पूल	१.७५
	२] पाईट-कडूस रस्त्यावर मो-या	मोरी	२.२५
मावळ	१] पुणे मुंबई रस्ता ते टाकवे खु. रस्ता	ग्रामीण रस्ता	०.३५
	२] पुणे मुंबई रस्ता ते मोहितेवाडी रस्ता	--"--	०.६०
	३] पुणे मुंबई रस्ता ते ब्राह्मणवाडी रस्ता	--"--	०.३५
	४] काळे कॉलनी ते चिखलसे रस्ता	--"--	०.६४
	५] काळे कॉलनी ते महागाव रस्ता	--"--	१.६५
	६] पुणे मुंबई रस्ता ते सोमाटणे	--"-	१.१५
	७] पाथरगाव पिंपळोली बोरज रस्ता	--"--	१.००
आंबेगाव	१] लोणी गावाजवळ ओढ्यावर पूल	पूल १	१.५०
	२] औसरी खु. ते मंचर रस्ता	ग्रामीण रस्ता	१.००
	३] पारूंडे महाळुंगे रस्ता [घोडेगाव ,जुन्नर रस्त्यापासून]	--"--	०.५०
	४] तळेघर ते जांभोरी रस्ता	--"--	०.५०
	५] पेठ पारगाव रस्ता	२ मो-या	०.५०

प्रकरण-६ समाज व सामुहिक सेवा

७.१ सामान्य शिक्षण

सामान्य शिक्षणाच्या प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक अशा तीन पातळ्या गणल्या आहेत. ३० सप्टेंबर १९८३ अखेर प्रत्येक पातळीवर किती विद्यार्थी शिकत होते ते सोबत जोडलेल्या तक्ता क्र. २६ वर दर्शविले आहे.

प्राथमिक शिक्षण मोफत देण्याची जबाबदारी शासनाने स्विकारलेली आहे. आहे. प्रत्येक गावात शाळा सुरु करणे हे शासनाचे धोरण असून ज्या गावात शाळा नाही अशा ठिकाणी नवीन शाळा उघडून शिक्षणाची सोय करणे ही योजना जिल्हयात राबविली गेली. या योजनेद्वारे ३१ डिसेंबर १९८४ अखेर ३४ नवीन शाळा उघडण्यात आल्या.

शिक्षणाच्या कार्यक्रमात पुस्तकपेढया, शाळेच्या इमारती, विद्यार्थ्यांची होणारी वाढ व त्याकरिता जादा तुकडया उघडणे, मध्यन्तरी शाळा सोडून गेलेल्या विद्यार्थ्यांकरिता बाहय शिक्षण कार्यक्रम इत्यादि अंगे महत्वाची आहेत. याशिवाय विद्यावेतन व शुल्क सवलतीच्या योजना राबविल्या जातात. अशा काही योजनांची त्रोटक माहिती पुढीलप्रमाणे आहे.

प्राथमिक शाळेत पुस्तक पेढया

दुर्बल घटकातील विशेषत: हरिजन, गिरीजन, विमुक्त जाती व भटक्या जाती जमातीच्या विद्यार्थ्यांना विनामुल्य पुस्तकांचे वाटप करण्यात येते. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्राथमिक शिक्षण पूर्ण करण्यास मदत झालेली आहे.

प्राथमिक शाळेच्या इमारतीसाठी जिल्हा परिषदांना अनुदाने.

प्राथमिक शाळांना इमारती असणे जरुरीचे आहे. या योजनेनुसार १६"x२०" खोली व ८"x२०" चीः पडवी यासाठी रु. २१,०००/- प्रत्येक खोलीस किंवा प्रत्यक्ष खर्चाच्या ८० टक्के यापैकी जी रक्कम कमी असेल तेवढे अनुदान देण्यात येते, या योजनेनुसार पुणे जिल्हयातील अनुदानावर बांधलेल्या प्राथमिक शाळांच्या इमारतींची तालुकानिहाय संख्या सोबत जोडलेल्या तक्ता क्र. २७ वर दर्शविली आहे.

अशासकीय माध्यमिक शाळांचा विकास व विस्तार [जादा वर्ग]

दरवर्षी विद्यार्थी संख्या वाढल्याने अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये जादा तुकडया उघडल्या जातात. जादा तुकडयांसाठी नेमण्यात येणाऱ्या शिक्षकांचा पगार, भत्ते यासाठी योजनेतून खर्च करण्यात येतो. हया योजनेमुळे दरवर्षी सरासरी ६०००|६५०० विद्यार्थ्यांची पुढील शिक्षणाची सोय झालेली आहे.

नवीन तुकडयांसाठी प्रत्येकी रू. १०,०००/- इतकी तरतूद अस्थापनेसाठी करण्यात येते. पुणे जिल्हयात गेल्या १० वर्षात सोबत दिलेल्या तक्ता क्र. २८ प्रमाणे जादा वर्ग उघडण्यात आलेले आहेत.

९ ते १४ वयोगटातील मुलांसाठी आकृतिबंध बाहयशिक्षण कार्यक्रम

९ ते १४ वयोगटातील जी मुले घरगुती अडचणीमुळे शाळेत जात नाहीत अथवा शाळा सोडून घरी रहातात अशा मुलामुलींसाठी इयत्ता ४ थी पर्यन्तचा अभ्यासक्रम अंशकालीन वर्गाद्वारे पूर्ण करण्यात येतो, प्रत्येक वर्गामध्ये ३० विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यात येते व वर्ग चालविणा-या शिक्षकांस वार्षिक रू. ५००/- मानधन व साहित्य खरेदी करण्यासाठी रू. ५००/- तरतूद करण्यात येते.

तक्ता क्र. २८

पुणे जिल्ह्यात विविध पातळीवर शिक्षण घेत असलेले विद्यार्थी दि. ३०.९.८३ अखेर

अ.क्र.	शैक्षणिक पातळी	विद्यार्थी संख्या
१	२	३
१.	प्राथमिक [इयत्ता १ ली ते ४ थी]	४,३४,५४७
२.	माध्यमिक	
	[अ] इयत्ता ५ वी ते ७ वी	२,६५,२०७
	ब] इयत्ता ८ वी ते १० वी	१,५६,७१२
३.	उच्चतर-माध्यमिक	
	इयत्ता ११ वी ते १२ वी	१४,६०९
	एकूण	८,७१,०७५

तक्ता क्रमांक २७

पुणे जिल्ह्यातील वर्ष व तालुकानिहाय अनुदानावर बांधलेल्या प्राथमिक शाळांच्या इमारतींची [खोल्यांची] संख्या

अ. नं.	तहसिल [पंचायत समिती]	वर्ष											
		७४–७५	७५–७६	७६–७७	७७–७८	७८–७९	७९–८०	८०–८१	८१–८२	८२–८३	८३–८४	८४–८५	एकूण
१.	हवेली	२	७	२	१	३	४	–	१	–	–	१	२१
२.	खेड	२	२	४	३[२]	१४[१०]	२०[४]	–	१०[४]	९[४]	३[२]	२[१]	६९ [२७]
३.	आंबेगाव	२	३	३	५[४]	२०[१०]	१४[७]	–	९[३]	११[८]	३[२]	२[१]	७२ [४५]
४.	जुन्नर	२	३	२	६[४]	२०[१६]	१९[७]	–	१७[१०]	१०[७]	४[२]	२[१]	८५[४०]
५]	शिरूर	२	१३	२	१	४	१५	–	४	–	–	१	४२
६]	दौंड	१	–	२	१	३	१०	–	१	–	१	१	२०
७]	इंदापूर	२	२	३	३	३	११	–	३	–	–	–	२७
८]	बारामती	२	–	२	१७	४	१४	–	२	१	–	–	४२
९]	पुरंधर	२	–	२	१	४	१	–	३	६	–	–	१९
१०]	भोर	२	–	३	१	४	६	–	–	५	–	१	२२
११]	वेल्हे	–	–	३	१	–	–	–	–	–	–	–	४
१२]	मुळशी	७	३	१	३	८	–	१	–	१	–	–	२४
१३]	मावळ	–	–	३	१	–	–	–	२	१	–	–	७
	जिल्हा एकूण	२६	३३	३२	४४[१०]	८७[४६]	१३४[१८]	१	५२[१५]	४४[१९]	११[६]	१०[३]	४५४[११९]

कंसातील अंक आदिवासी उपयोजनेची संख्या दर्शवितात.

तक्ता क्रमांक २८

अशासकीय माध्यमिक शाळामध्ये १.४.१९७४ ते ३१.३. १९८४ अखेर वर्षनिहाय व तालुका निहाय जादा उघडलेल्या तुकडया

अ.नं.	तालुका	वर्षनिहाय जादा उघडलेल्या तुकडया (इयत्ता ५ वी ते ७ वी)										
		१९७४-७५	१९७५-७६	१९७६-७७	१९७७-७८	१९७८-७९	१९७९-८०	१९८०-८१	१९८१-८२	१९८२-८३	१९८३-८४	एकूण
१.	हवेली	३२	१७	२१	१३	२९	४७	२४	२७	२२	२१	२५३
२.	खेड	१०	०५	३	३	१०	१५	१६	७	८	९	८६
३.	आंबेगाव	८	७	१०	३	१३	२१	८	९	७	११	९७
४.	जुन्नर	१७	१५	९	५	१२	१८	२१	२१	१३	१७	१४८
५.	शिरुर	९	६	१	२	११	१५	१३	१३	११	११	९२
६.	दौंड	६	—	३	२	१३	१५	८	१०	६	८	७१
७.	इंदापूर	१३	१५	६	१०	१५	१२	९	१२	१०	९	१११
८.	बारामती	१५	२४	१३	४	१९	१९	१४	१४	११	१२	१५०
९.	पुरंधर	७	९	६	३	२०	२४	१२	१६	९	१२	११८
१०.	भोर	२	४	१	५	३	२	९	१०	१२	४	५२
११.	वेल्हे	—	—	—	—	२	२	१	२	१	३	११
१२.	मुळशी	—	२	—	—	३	४	३	३	३	५	२३
१३.	मावळ	६	६	५	६	४	५	९	१०	२	६	६०
	जिल्हा एकूण	१२५	११०	७८	५६	१५५	१९९	१५२	१५४	११५	१२८	१२७२

७.२ तांत्रिक शिक्षण

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळाची स्थापना झाल्यापासून "औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था" जिल्हा पातळीवरील योजना राबविली जाऊ लागली. जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळ अस्तित्वात येण्यापूर्वी म्हणजे दिनांक ३१.३.१९७४ पूर्वी पुणे जिल्हयात औंध व उरळीकांचन येथे २ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था होत्या. औंध येथील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था स्वातंत्र्यपूर्वी काळात सुरु झाली होती. उरुळीकांचन येथील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था सन १९६६ मध्ये सुरु झाली. त्यावेळी दोन्ही संस्थेत १४४० प्रशिक्षणार्थी शिक्षण घेत होते. पुणे जिल्हयात ग्रामीण भागातील विद्यार्थी औद्योगिक शिक्षणाकडे जास्त प्रमाणात असल्याने त्यांची संस्थेत राहण्याची सोय नव्हती. त्याकरिता जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळाने वसतीगृहाचीगर गरज लक्षात घेवून/ए सन १९७६-७७ ते १९८२-८३ पर्यंत एकूण रुपये ३४.०० लाख खर्चाचे वसतीगृह बांधकामाची तरतूद वार्षिक आराखडयात केली. त्यामुळे ४५० विद्यार्थ्यांची सोय झालेली आहे.

१९७७ साली आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात माणिकडोह तालुका जुन्नर येथे ६४ विद्यार्थ्यांची सोय असलेली औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था सुरु करण्यात आली सन १९७८ साली लोणावळा ता. वडगाव मावळ [८१५२ प्रशिक्षणार्थी] व माळेगाव ता.बारामती [१५२ प्रशिक्षणार्थी] पिंपरी-चिंचवड ता.हवेली [१६८ प्रशिक्षणार्थी] अशा ३ नवीन संस्था सुरु झाल्याने ४७२ विद्यार्थ्यांची सोय करण्यात आली. १९८१ मध्ये इंदापूर, माळेगाव व पिंपरी-चिंचवड येथे दुसरी पाळी सुरु करण्यात जादा ३६४ प्रशिक्षणार्थींची सोय करण्यात आली. तसेच माणिकडोह येथे ४८ जागा वाढविण्यात आल्या.

१९८३ मध्ये १२४ विद्यार्थ्यांची सोय असलेली औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था भोर येथे सुरु करण्यात आली. अशाप्रकारे आज जिल्हयात ८ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था प्रशिक्षणाचे काम करित आहेत, या सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून २९ तांत्रिक व ५ व्यापारी व्यवसायाचे अभ्यासक्रम शिकविले जातात. १ वर्ष मुदतीचे ९ व्यवसाय असून २ वर्षे मुदतीचे २५ व्यवसाय आहेत. ३१ मार्च १९८४ रोजी अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये विविध व्यवसायानुसार प्रवेश क्षमता दर्शविणारा तक्ता क्र. २९ मध्ये माहिती दिली आहे.

सन १९५५ पासून पुणे जिल्हयामध्ये एक शासकीय तांत्रिक विद्यालय होते. या संस्थेत पुण्यातील नूतन मराठी विद्यालय, गरवारे व मॉडर्न हायस्कूल मधील ८ वी ते ११ वी पर्यन्तचे विद्यार्थी तांत्रिक विषयाकरिता शिक्षण घेतात. जेजूरी येथे १९८४-८५ पासून नविन औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र सुरु झाले आहे.

१०+२+३ या शैक्षणिक आकृतीबंधाच्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे २ पातळीवर उच्चस्तर माध्यमिक शिक्षणाची सोय सन १९७९ पासून सुरु करण्यात आली. या योजनेमध्ये उच्च माध्यमिक विद्यार्थ्यांना एक भाषा व एक वैकल्पिक विषयाऐवजी २०० गुणांचा एक व्यवसायिक विषय निवडण्यास संमती दिली जाते. त्या व्यवसायिक विषयाचे उच्च शिक्षण घेऊन विद्यार्थ्यांनी स्वत:चा व्यवसाय करावा या हेतूने हा अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आलेला आहे. असे २० विविध व्यवसायिक विषयांचे प्रशिक्षण देण्यात येते.

स्थापत्य अभियांत्रिकी अभ्यासक्रम

या अभ्यास क्रमाची सोय इंदापूर येथे असून एक वर्षाचा अभ्यासक्रम आहे. बांधकाम खात्यातील कनिष्ट अभियंता या पदासाठी किंवा पर्यवेक्षक या पदावरील नोकरीसाठी या अभ्यासक्रमाचा उपयोग होतो.

प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पध्दती [Advanced Vocational Training System)

ही योजना आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना [International Labour Organisation] व युनायटेड नेशन्स डेव्हलपमेण्ट प्रोग्रॅम [United Nations Development Programme] यांच्या सहकार्याने औंध प्रशिक्षण संस्था औंध येथे १९७७ सालापासून सुरु करण्यात आली आहे. या योजनेत औद्योगिक क्षेत्रातील कामगारांना अल्पावधित प्रशिक्षण देऊन त्यांच्या ज्ञानात व कौशल्यात वृध्दि करून ते अद्यावत करण्यात येते त्यांच्या कामाचा दर्जात सुधारणा केली जाते व तसेच उत्पादकताही वाढविली जाते.

खालील प्रशिक्षण व्यवसाय या योजनेतील कामगारांना संस्थेत शिकविले जातात.

१] Techonological Cell
२] Tool & Die making
३] Machine Tool maintenance (Mechanic)
४] —"— Electrical
५] Introduction Engineering Techonology Inspection

ही योजना सुरु झाल्यापासून अंदाजे २००० हून जास्त कामगारांनी या योजनेचा लाभ घेतला आहे. या योजनेमधील यंत्र सामुग्री व जागेची त्रुटी भरून काढणे व आवश्यकतेनुसार नवीन व्यवसाय सुरु करणेबाबत ही योजना आहे. या योजनेखाली प्रशिक्षीत झालेल्या कामगारांची माहिती सोबत तक्ता क्र. ३० मध्ये दिली आहे.

उद्योजकता प्रशिक्षण कार्यक्रम

औंध प्रशिक्षण संस्थेतून उत्तीर्ण झालेल्या सर्वच प्रशिक्षणार्थ्यांना कारखान्यात नोकऱ्या उपलब्ध होत नाहीत. काहींना पुढे कारखान्यात शिकाऊ उमेदवारी कायद्याखाली प्रशिक्षण मिळते. प्रशिक्षण पूर्ण केलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांचे व्यवसायिक कौशल्य वाढावे, प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव त्यांना मिळावा व त्याच

बरोबर निरनिराळ्या आर्थिक सवलतीचा फायदा प्रशिक्ष्यार्थ्यांना देऊन उजोजक होण्याची स्वयंरोजगार शोधण्याची त्यांची जिद्द वाढविण्याचे जाणीवपूर्वक प्रयत्न केले जातात.

शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण योजना
==============================

ही योजना १९६१ अॅप्रेंटिस अॅक्ट प्रमाणे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था औंध व पिंपरी चिंचवड यांचेमार्फत राबविली जाते. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील प्रशिक्षण पूर्ण झालेल्या प्रशिक्ष्यार्थ्यांना पुणे आणि त्याच्या परिसरातील औद्योगिक कारखान्यातून निरनिराळ्या व्यवसायाकरिता १ ते ३ वर्षापर्यंत शिकाऊ उमेदवार म्हणून प्रशिक्षण दिले जाते.

तक्ता क्र. २९

पुणे जिल्ह्यातील शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थात शिकविल्या जाणाऱ्या व्यवसायाची यादी व प्रवेश क्षमता दर्शविणारा तक्ता.

टघक अ.क्र.	व्यवसायाचे नांव	औंध	भोर	इंदापूर	माणिक डोह	पिंपरी चिंचवड	लोणावळा	माळेगांव
१	२	३	४	५	६	७	८	९
[एक वर्ष मुदतीचे]								
१]	लोहार	३२	—	—	—	३२	—	—
२]	संधाता	४८	१२	२४	—	२४	२४	२४
३]	पत्रे कारागिर	३२	१६	—	—	३२	—	—
४]	तारयंत्रीकार	३२	—	३२	—	३२	३२	—
५]	सुतार	३२	१६	—	३२	१६	—	—
६]	यांत्रिक डिझेल	३२	१६	—	—	—	१६	३२
७]	यांत्रिक कर्षित्र	—	—	—	—	—	—	—
८]	नळ कारागिर	१६	—	—	—	३२	—	—
९]	बिनतारी यंत्रचालक	३२	—	—	—	—	—	—
१९	दोन वर्ष मुदतीचे							
१]	विद्युत विलेपक	१६	—	—	—	—	—	—
२]	विजतंत्री	८०	१६	१६	—	—	१६	३२
३]	यांत्रिक उपकरण	३२	—	—	—	—	—	—
४]	टूल अँन्ड. डायमेकर	३२	—	—	—	—	—	—
५]	यांत्रिक प्रशितन व वातनुकुलीकरण	३२	—	—	—	—	—	—
६]	आरेखक यांत्रिकी	३२	—	—	—	३२	३२	३२
७]	आरेखक स्थापत्य	३२	—	—	—	१६	—	१६
८]	सर्वेक्षक	३२	—	—	—	१६	—	—
९]	यांत्रिक रेडिओ दूरचित्रवाणी	३२	—	—	—	—	—	—
१०]	इलेक्ट्रानिक्स	३२	—	—	—	—	—	—

तक्ता २९ – पुढे चालू – (१०९)

१	२	३	४	५	६	७	८	९
११.	जोडारी	१४४	१६	६४	३२	–	३२	३२
१२.	कातारी	८४	–	२४	–	–	–	–
१३.	यंत्रकारागिर [घर्षक]	७२	–	–	–	–	–	–
१४.	यंत्रकारागीर	१२०	–	–	–	–	–	–
१५.	घड्याळजी	३२	–	–	–	–	–	–
१६.	यांत्रिक मोटारगाडी	३२	१६	–	–	–	१६	३२
१७.	बांधकाम कारागीर	३२	–	–	–	–	–	–
१८.	बंधकार	१६	–	–	–	१६	–	–
१९.	तारतंत्री	३२	१६	१६	३२	–	१६	३२
२०.	रंगारी	३२	–	–	–	–	–	–
२१.	हस्तजुळाई व कच्चे मुद्रित वाचन	३२	–	–	–	–	–	–
२२.	मुद्रणयंत्रचालक	३२	–	–	–	–	–	–
२३.	कर्तन व शिवण यंत्र	३२	–	–	–	–	–	–
२४.	लघुलेखन[इंग्रजी]	३२	–	–	–	–	–	–
२५.	लघुलेखन[मराठी]	३२	–	–	–	–	–	–
	एकूण	१३९६	१२४	१७६	९६	२४८	१८४	२३२

(१०२) तक्ता क्र. ३०

प्रगत व्यवसायिक प्रशिक्षण पध्दती खाली प्रशिक्षीत झालेल्या कामगाराची माहिती

अ. नं.	व्यवसायाचे नांव	प्रशिक्षित झालेल्या कामगारांची संख्या एप्रिल १९८१ ते ३१.१२.८४		
		१.४.८१ ते ३१.३.८२	१.४.८२ ते ३१.३.८३	१.४.८३ ते ३१.३.८४
१]	टेक्नॉलॉजिकल प्रमोशन सेल. स्टेज १	९०	६२	७४
	स्टेज २	८७	७९	९८
२]	टूल ॲन्ड डायमेकिंग	४६	–	–
	अ] जिग बोअरिंग मशिन	३	४४	५७
	ब] टूल मेकर्स मायक्रोस्कोप	३	४३	३२
	क] हिट ट्रिटमेंट	३	४३	३२
	ड] जनरल टूल ॲन्ड डायमेकिंग	३	४३	४५
३]	मशिन टूल मेंटेनन्स [मेकॅनिकल]	६७	४५	२२
	अ] टेस्टींग ऑफ मशिन टूल	१२	४८	६७
	ब] रिपेअरींग ॲन्ड ओव्हर हॉलिंग	–	५०	३५०
	क] प्रिव्हेंटिव्ह मेंटेनन्स	–	– ५८	४६
	ड] असेम्ब्ली टेकनिशिअन	–	४५	३७
४]	मशिन टूल मेंटेनन्स [इलेक्ट्रिकल]	७७	४४	८५
५]	इंडक्शन टू ईंजि. टेक्नॉलॉजी	–	८३	५७
६]	मेट्रालॉजी ॲन्ड इंजिनिअरींग इन्सपेक्शन	–	७३	४१
७]	प्लॅस्टीक मोल्ड प्रोसेसिंग	–	–	१३
८]	हॅड्रॉलिकस ॲन्ड न्युमॅटिक्स	–	–	१८
	एकूण	३९१	७६२	७७४

स्पेशल टेलर मेड कोर्सेस

अ. नं.	व्यवसायाचे नांव	१.४.८१ ते ३१.३.८२	१.४.८२ ते ३१.३.८३	१.४.८३ ते ३१.३.८४
१]	टूल ॲन्ड कटर ग्राईडर	–	३१	२०
२]	मेटल कटिंग प्रोसेस	–	२५	–
३]	बेसिक मेंटेनन्स फॉर ट्रेडसमन	१५	७९	३३
४]	डिझाईन ऑफ जिग्ज ॲन्ड फिक्चर्स	–	१६	–
५]	क्वॉलिटी कन्ट्रोल फॉर इन्स्पेक्शन	–	४	१०
६]	जॉब इन्स्पेक्शन	–	३१	२३
७]	वेल्डींग	–	–	३९
८]	शीट मेटल वर्क्स	–	–	११
	एकूण	१५	१८६	१३६

आरोग्य सेवा विषयक योजना

आरोग्य सेवा हा कार्यक्रम किमान गरजा विषयक कार्यक्रमाखाली ५ व्या पंचवार्षिक योजनेपासून अंतर्भूत केला गेलेला आहे. जिल्ह्यात आरोग्यसेवा ह्या प्राथमिक आरोग्य केंद्र, उपकेंद्रे, ग्रामीण हॉस्पिटल, फिरते दवाखाने ह्या विविध कक्षेतून उपलब्ध करुन दिलेली आहे. पुणे जिल्ह्यात आरोग्य सेवा व वैद्यकिय शिक्षण यावर झालेला वर्ष-निहाय [स्थानिक व राज्य] खर्च सोबत तक्ता क्र. ३१ मध्ये दिला आहे.

१] प्राथमिक आरोग्य केंद्रे

बिगर आदिवासी क्षेत्रामध्ये दर ३०,००० लोकसंख्येमागे एक व आदिवासी व डोंगराळ भागात दर २०,००० लोकसंख्येमागे एक प्राथमिक आरोग्य केंद्र असावे असे शासनाचे धोरण आहे. पुणे जिल्ह्यात १९७४ पूर्वी २४ प्राथमिक आरोग्य केंद्रे होती. सन १९८२-८३ मध्ये पुरंधर तालुक्यातील वील्हा येथे एक व इंदापूर तालुक्यातील भिगवण येथे एक अशी दोन प्राथमिक आरोग्य केंद्रे सुरु करण्यात आली.

सन १९८३-८४ मध्ये बिगर आदिवासी क्षेत्रात पाईटता. ता. खेड, येलसे ता. मावळ नसरापूर ता. भोर, आदिवासी क्षेत्रात तळेघर ता. आंबेगाव व इंगळून ता. जुन्नर अशी ५ प्राथमिक आरोग्य केंद्रे सुरु करण्यात आली.

मापदंडानुसार पुणे जिल्ह्यात आदिवासी क्षेत्रामध्ये ६ व बिगर आदिवासी क्षेत्रामध्ये ७२ प्राथमिक आरोग्य केंद्राची गरज होती. ३१ मार्च १९८४ रोजी आदिवासी क्षेत्रामध्ये ५ प्राथमिक आरोग्य केंद्रे व बिगर आदिवासी क्षेत्रात २६ प्राथमिक आरोग्य केंद्रे होती. मापदंडानुसार असणारी तफावत भरुन काढण्यासाठी शासनाने १९८४-८५ मध्ये ४७ नवीन प्राथमिक आरोग्य केंद्रे मंजूर केली. त्यामुळे मार्च १९८५ अखेर पुणे जिल्ह्यात एकूण ७८ प्राथमिक आरोग्य केंद्राद्वारे आरोग्य सेवा उपलब्ध झाल्या. या बाबतची माहिती सोबतच्या तक्ता क्र. ३२ व ३३ मध्ये दिली आहे.

प्राथमिक आरोग्य केंद्र/उपकेंद्र/ग्रामीण रुग्णालये या संस्थेच्या स्वतंत्र इमारती असाव्यात व आरोग्य सेवांच्या सुविधामध्ये वाढ व्हावी या दृष्टीकोनातून बांधकामाचा कार्यक्रम जिल्हा नियोजन विकास मंडळाने प्राधान्याने हाती घेतला.

प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या संख्येत वाढ होण्यासाठी सध्याच्या प्राथमिक आरोग्य पथकापैकी काहींचा दर्जा उंचावून तेथे प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या सुविधा निर्माण करण्याच्या दृष्टीने जिल्ह्यात तीन ठिकाणी प्राथमिक आरोग्य पथके सुरु करण्यात आली. बिगर आदिवासी क्षेत्रामध्ये दर ५००० लोकसंख्येमागे एक याप्रमाणे व आदिवासी क्षेत्रामध्ये दर ३००० लोकसंख्येमागे एक उपकेंद्र असावे असा शासनाचा मापदंड आहे. उपकेंद्र हे प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या कक्षेत असून एका उपकेंद्राच्या परि-सरात ५ ते ७ गावे मोडतात.

प्राथमिक आरोग्य केंद्रातील वैद्यकिय अधिकारी आठवडयातून ठराविक दिवशी उपकेंद्राना रुग्ण उपचारासाठी भेटी देतात. दर ४ प्राथमिक आरोग्य केंद्रामागे एक

ग्रामीण वा कुटीर रुग्णालय असावे अशी शासनाची योजना आहे. हा कार्यक्रम सध्या अस्तित्वात असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्राना ग्रामीण रुग्णालयाचा दर्जा देऊन किंवा नव्याने कुटीर रुग्णालयांची स्थापना करणे याद्वारे राबविला जातो. ह्यामध्ये नव्याने भोर येथे सन १९७८-७९ मध्ये ग्रामीण रुग्णालय मंजूर होऊन इमारतीकरिता रु. २.२२ लाख खर्च झालेला आहे. वडगाव मावळ येथील रुग्णालय सुरु असून बांधकामाचे अंदाजपत्रक शासनाने मंजूर केले असून बांधकामास सुरुवात झाली आहे. भोर, इंदापूर व निमगाव केतकी येथील प्राथमिक आरोग्य केंद्राचा दर्जा वाढविण्यात आला आहे.

प्राथमिक आरोग्य पथके

येथे उपचारही केले जातात. तथापी रोगप्रतिबंधक व आरोग्यविषयक सेवा उपलब्ध करुन देण्यावर भर दिलेला असतो. पुणे जिल्ह्यातील शिरुर तालुक्यातील करंजावणे येथे व इंदापूर तालुक्यातील निरवांगी येथे प्रत्येकी एक याप्रमाणे दोन नविन प्राथमिक आरोग्यपथके स्थापन झालेली आहेत. फिरत्या आरोग्य पथकांमध्ये धरणाच्या आतील भागात लाँचद्वारे खालील निर्दिष्ट केलेल्या धरणात आरोग्य सेवा उपलब्ध करुन दिली आहे.

	धरणाचे नांव	तालुका
१]	भाटघर	भोर
२]	मुळशी	मुळशी
३]	पानशेत	वेल्हा

ग्रामीण फिरत्या दवाखान्यांची स्थापना

डोंगराळ भागात दळणवळणाअभावी ज्या ठिकाणी आजारी माणसास दवाखान्यात जाणे जिकीरीचे होते म्हणून वैद्यकिय मदत किमान ५ कि.मी. अंतरावर मिळावी या हेतूने ग्रामीण फिरत्या दवाखान्यांची स्थापना ही योजना पुणे जिल्ह्यात राबविली जाते. आंबवडे तालुका मुळशी व पासली ता. वेल्हा येथे प्रत्येकी एक वैद्यकिय अधिकारी, एक नर्स मिडवाईफ, परिचर व जीप ड्रायव्हर या कर्मचाऱ्यासह दोन दवाखाने आरोग्य सेवा देत आहेत. औषधे, पेट्रोल व जिप दुरुस्तीसाठी प्रत्येक दवाखान्यास रुपये १०,०००/- ची तरतूद करण्यात येते.

कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाकरिता जादा प्रोत्साहनात्मक अनुदान :

मर्यादित कुटुंबामुळे आरोग्य उत्तम ठेवण्यास मदत होते. मर्यादित कुटुंब ठेवण्याकरिता कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाखाली शस्त्रक्रियांसाठी प्रोत्साहनार्थ जादा अनुदान देण्याची तरतूद पुरेशी करण्यात येते. यामुळे दिलेले कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रियेचे उद्दिष्ट व साध्य यांची आकडेवारी तक्ता क्र. ३४ मध्ये दिली आहे.

(१७७)

तक्ता क्रमांक ३१

पुणे जिल्ह्यात आरोग्य सेवा या शीर्षाखाली विविध योजनांवर झालेला वर्षनिहाय खर्च दर्शविणारा तक्ता :.

[खर्च रुपये लाखात]

अ.क्र.	वर्ष	खर्च
१]	१९७४–७५	३.१३
२]	१९७५–७६	७.१८
३]	१९७६–७७	८.७८
४]	१९७७–७८	२७.३३
५]	१९७८–७९	२७.०७
६]	१९७९–८०	३१.३९
७]	१९८०–८१	४४.१६
८]	१९८१–८२	३३.०९
९]	१९८२–८३	६४.९९
१०]	१९८३–८४	१००.९७
	एकूण	३,४८.०९

तक्ता क्रमांक ३१

पुणे जिल्ह्यात ३१ डिसेम्बर १९८४ अखेर अस्तित्वात असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्र व त्याखालील उपकेंद्राची संख्या दर्शविणारा तक्ता.

अ. नं.	तालुका	लोकसंख्या १९८१ च्या जनगणनेनुसार	प्राथमिक आरोग्य केंद्राची संख्या	त्याखालील उपकेंद्राची संख्या
१	२	३	४	५
१]	जुन्नर	२. ४६. ४२५	९	४०
२]	आंबेगाव	१. ६०, ७४६	६	३१
३]	खेड	२. ३१, ८८६	८	५२
४]	मावळ	१. ८७, ७९९	५	१८
५]	मुळशी	१. २९, २५८	४	१५
६]	भोर	१. २९. २५८	४	१६
७]	वेल्हा	४५, ३७९	२	१०
८]	हवेली	६, ५५, ४३९	१०	४०
९]	पुरंधर	१. ६१, ४०९	५	२२
१०]	बारामती	२. ५७, ५११	७	२६
११]	इंदापूर	२. २७, ६७५	७	२५
१२]	दौंड	१, ८८, ६०२	५	२६
१३]	शिरुर	१. ८२, ८३५	६	२३
	एकूण	२८, ०४, २२२	७८	३४४

तक्ता क्रमांक ३३

पुणे जिल्हयात वर्षनिहाय व तालुकानिहाय अस्तित्वात असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्राची संख्या दर्शविणारा तक्ता.

अ.क्र.	तालुका	वर्षनिहाय अस्तित्वात असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्राची संख्या				
		१९७४	१९८२-८३	१९८३-८४	१९८४-८५ (डिसेंबर ८४)	एकूण
१]	जुन्नर	३	-	१	५	९
२]	आंबेगाव	३	-	१	२	६
३]	खेड	३	-	१	४	८
४]	मावळ	१	-	१	३	५
५]	मुळशी	१	-	-	३	४
६]	भोर	१	-	१	२	४
७]	वेल्हा	१	-	-	१	२
८]	हवेली	३	-	-	७	१०
९]	पुरंधर	१	१	-	३	५
१०]	बारामती	२	-	-	५	७
११]	इंदापूर	१	१	-	५	७
१२]	दौंड	२	-	-	३	५
१३]	शिरुर	२	-	-	४	६
	जिल्हा एकूण	२४	२	५	४७	७८

तक्ता क्रमांक ३४

पुणे जिल्ह्यात कुटुंब कल्याण कार्यक्रमांखाली ७४–७५ ते ८३–८४ अखेर वर्ष निहाय दिलेले उद्दिष्टे व केलेल्या शस्त्रक्रिया

अ.क्र.	वर्ष	कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रियेसाठी दिलेले उद्दीष्ट	साध्य		
			पुरुष शस्त्रक्रिया	स्त्री शस्त्रक्रिया	एकूण
१]	१९७४–७५	१४०८८	२, २००	१०, ५१६	१२, ७१६
२]	१९७५–७६	२१४३८	११, ६६३	२०, ६१०	३२, २७३
३]	१९७६–७७	५१८४८	१४, ६३८	२५, ९९९	४०, ६३७
४]	१९७७–७८	१७२८१	१६४	५, १६६	५, ३३०
५]	१९७८–७९	१५१९८	२५८	६, ६०८	६, ८६६
६]	१९७९–८०	८४७५	३, २८७	९, २९१	१२, ५७८
७]	१९८०–८१	१०८२८	३, ६४१	१३, ६८७	१७, ३२८
८]	१९८१–८२	२२४४२	१०, ९७६	१५, ४९६	२६, ४७२
९]	१९८२–८३	३२५६२	१४, ४९८	१९, ७३७	३४२३५
१०]	१९८३–८४	३४३९१	४, ३९४	२५, १८०	२९, ५७४
	एकूण	२२८५५१	६५, ७१९	१, ५२, २९०	२, १८, ००९

७.४ स्वच्छता व पाणीपुरवठा

पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी शासनाच्या आदेशानुसार जिल्हयातील कठीण गावांची यादी तयार करण्यात आलेली आहे. ही यादी १९८१ मध्ये प्रसिध्द करण्यात आलेली आहे. या यादीत जिल्हयातील १३५० गावे, वाडया/वस्त्या यांचा समावेश आहे. यापैकी ६३३ गावे केंद्र शासनाच्या निकषाप्रमाणे असून उरलेली ७१७ गावे, वाडया/वस्त्या राज्य शासनाच्या निकषाप्रमाणे आहेत. कठिण गावात पाणी पुरवठा करण्याचा कार्यक्रम १९८०-८१ ते १९८४-८५ या ५ वर्षाच्या काळाकरिता कालबध्द कार्यक्रम तयार करण्यात आला व या कामासाठी "जिल्हा पाणी पुरवठा समिती" स्थापन करण्यात आलेली असून, जिल्हाधिकारी अध्यक्ष आहेत. व कार्यकारी अभियंता, लघुपाटबंधारे विभाग, जिल्हा परिषद हे सचिव म्हणून काम पहातात. कठिण गावात कमीत कमी खर्चाने पिण्याच्या पाण्याची सोय करावी यासाठी कोणत्या उपायाने [उदा. विंधन विहिर, नळाने पाणी पुरवठा, स्टोअरेज टॅन्क, नविन विहिर] पाणी पुरवठा करावा याबाबत सर्वेक्षण करून कार्यक्रम राबविण्यास सुरवात केली.

जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाने पाणी पुरवठा योजनेस अग्रक्रम देऊन सन १९८२-८३ पासून दरवर्षी साधारणतः तीन कोटी रुपये तरतूद वार्षिक आराखडयात सूचविली आहे. "नळाने पाणी पुरवठा करावयाच्या योजना" जिल्हा पाणी पुरवठा समन्वय समितीने सूचविलेनंतर लोकप्रतिनिधींनी ज्या कामांना अग्रक्रम सूचविला आहे. अशा योजना मंजूर करून घेणे त्या योजना वेळेवर पूर्ण करणे याबाबत. जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळाने पाठपुरावा केला. आतापर्यंत १०३४ गावांचा पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यात आलेला आहे. सोबत जोडलेला तक्ता क्र. ३५ पहावा २१८ गावातील पिण्याच्या पाण्याच्या संबंधिची/नळपाणी पुरवठा योजनेसंबंधीची कामे प्रगतीपथावर आहेत. ९८ गावांच्या सर्वेक्षणाची कामे हाती घेण्यात आली असून अंदाजपत्रके, नकाशे तयार करणे व मंजूरीसाठी शासनाकडे पाठविणे ही कामे त्वरीत पूर्ण करण्यात येतील.

दुष्काळ सादृश्य परिस्थितीत येल्या दोन वर्षात पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न तात्पुरत्या/व एतदर्थ नळयोजना तयार करून सोडविण्यात आला. या योजनांची दुरुस्ती व देखभाल यासाठी व योजना [illegible] करण्यासाठी, अंदाजपत्रके मंजूरीसाठी शासनाकडे पाठविली. यामुळे अकठिण गावातील पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्नसुध्दा काही प्रमाणात सुटलेला आहे. या योजनेद्वारे पाणी पुरवठा केलेल्या गावांची संख्या व खर्च सोबत तक्ता क्रमांक. ३५ व ३७ मध्ये दर्शविला आहे.

विंधन विहिरीद्वारे पाणीपुरवठा करणे हा महत्वाकांक्षी कार्यक्रम पुणे जिल्हयात हाती घेण्यात आला असून आतापर्यंत ७५३ गावात विंधन विहिरी घेण्यात आल्या आहेत. या विहिरीवरील पंपाची दुरुस्ती व देखभाल करण्यासाठी जिल्हा

विंधन विहिरीद्वारे पाणीपुरवठा करणे हा महत्वाकांक्षी कार्यक्रम पुणे जिल्हयात हाती घेण्यात आला असून आतापर्यंत ७५३ गावात विंधन विहिरी घेण्यात आल्या आहेत. या विहिरीवरील पंपाची दुरुस्ती व देखभाल करण्यासाठी जिल्हा परिषदेकडे एक स्वतंत्र यंत्रणा निर्माण करण्यात आली असून गटपातळीवर एका पंप ऑपरेटरची नेमणूक करण्यात आलेली आलेली आहे.

शासकीय पाणी पुरवठा योजना

पुणे शहर व पुणे शहरास संलग्न असलेल्या लष्कर व खडकी कॅन्टोन्मेंट विभागात शासकीय पाणीपुरवठा योजना राबविली जाते. या योजनेत प्रामुख्याने भुयारी गटार योजना, पंप मशिनरी खरेदी, भुयारी विद्युतीकरण [पाणी पुरवठा योजनेसाठी] योजनेचा विस्तार व सुधारणा या कामांचा समावेश होतो.

नगरपालिका क्षेत्रातही पाणीपुरवठा व जलनिस्सारणाची कामे हाती घेण्यात आली आहेत.

तक्ता क्रमांक ३५

पुणे जिल्ह्यातील कठिण गावांत कोणत्या उपायाने पाणी पुरवठा केला ही माहिती दर्शविणारा तक्ता

[स्थिती ३१.१२.१९८४ अखेर]

अ.क्र.	तालुका	कठीण गावे संख्या	कोणत्या योजनेद्वारे पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविला				
			नविन विहिरी	विंधन विहिर	नळपाणी पुरवठा योजना	स्टोअरेज टँक	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८
१]	आंबेगाव	१२६	१९	९४	१२	–	१२५
२]	जुन्नर	१६०	१०	११३	८	–	१३१
३]	भोर	९६	१५	२७	१३	–	५५
४]	वेल्हे	६१	६	१९	८	–	३३
५]	इंदापूर	७४	१२	५१	१६	–	७९
६]	दौंड	५९	२	४०	४	–	४६
७]	बारामती	११५	८	६५	२८	–	१०१
८]	पुरंधर	१०५	६	६२	६	–	७४
९]	मावळ	५८	८	१३	७	–	२८
१०]	खेड	१९६	२३	१२३	८	–	१५४
११]	हवेली	१२१	१	३५	२४	–	६०
१२]	शिरुर	१४१	९	९९	९	–	११७
१३]	मुळशी	६०	५	१२	१४	–	३१
	एकूण	१३७२	१२४	७५३	१५७	–	१०३४

तक्ता क्रमांक ३६

एतदर्थ व तात्पुरत्या नळपाणी पुरवठा योजनेद्वारे पाणी पुरवठा केलेल्या गावांची तालुकानिहाय संख्या व योजना पूर्ण करण्यासाठी झालेला तालुकानिहाय खर्च दर्शविणारा तक्ता

[रु. लाखात]

अ.क्र.	तालुका	एतदर्थ योजनेमार्फत पाणीपुरवठा केलेल्या गावांची संख्या व योजनेवर केलेला खर्च						तात्पुरत्या नळपाणी पुरवठा योजनेद्वारे पाणीपुरवठा केलेल्या गावांची संख्या व योजनेवर केलेला खर्च						एकूण					
		१९८१-८२		१९८२-८३		१९८३-८४		१९८१-८२		१९८२-८३		१९८३-८४		१९८१-८२		१९८२-८३		१९८३-८४	
		संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च	संख्या	खर्च
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
१]	आंबेगाव	–	–	५	०.८६	–	–	–	–	–	–	२	१.७०	–	–	५	०.८६८	२	१.७०
२]	जुन्नर	–	–	५	१.१२	–	–	–	–	–	–	३	१.११	–	–	५	१.१२	३	१.११
३]	भोर	–	–	५	३.३८	–	–	–	–	३	४.०८	५	६.७३	–	–	८	७.४६	५	६.७३
४]	वेल्हे	–	–	१	0.83	–	–	–	–	–	–	१	0.92	–	–	१	०.४३	१	०.१२
५]	इंदापूर	–	–	१	२.९३	–	–	–	–	–	–	१	१.६५	–	–	१	२.९३	१	१.६५
६]	दौंड	–	–	५	२.४८	–	–	–	–	१	२.२८	–	–	–	–	६	४.७६	–	–
७]	बारामती	–	–	७	३.०१	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	७	३.०१	–	–
८]	पुरंधर	–	–	३	१.९२	–	–	–	–	१	१.६४	३	४.०४	–	–	४	२.५६	३	४.०४
९]	मावळ	–	–	६	४.१६	–	–	–	–	३	३.८८	–	–	–	–	९	८.०४	–	–
१०]	खेड	–	–	४	१.४७					१	०.९४	१	०.८७	–	–	५	२.४१	१	०.८७
११]	हवेली	–	–	१	२.५२	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	१	२.५२	–	–
१२]	शिरूर	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	३	२.६७	–	–	–	–	३	२.६७
१३]	मुळशी	–	–	३	१.३१	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	३	१.३१	–	–
	जिल्हा एकूण	–	–	४६	२५.५९	–	–	–	–	९	११.८२	१९	१८.८९	–	–	५५	३७.४१	१९	१८.८९

तक्ता क्र. ३८

पाणी पुरवठा व स्वच्छता संबंधीत उपाययोजनांवर केलेला वर्षवार खर्च

अ. क्र.	तपशील	खर्च [रूपये लाखात]									
		१९७४-७५	७४-७६	७६-७७	७७-७८	७८-७९	७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४
१]	शासकीय पाणी पुरवठा व स्वच्छता	०.०३	१०.५१	३८.८७	८०.४६	७५.७५	५५.९५	३२.४४	३२.४४	२७.१२	२२.१५
२]	नागरी पाणी पुरवठा व स्वच्छता										
	अ] परिसर अभियांत्रिकी बांधकाम विभाग	२.९२	१८.९०	३.६६	२५.९९	३२.४१	२०.०४	१४.२५	१५.५७	१०.२०	३०.५०
	ब] परिसर अभियांत्रिकी विकास विभाग	२.६६	३.६६	८.०९	१४.५८	९.७८	१२.५०	११.४३	३४.३१	४.५०	२०.००
३]	ग्रामीण पाणी पुरवठा										
	अ) परि. अभि. बांधकाम	१२.०१	१४.१०	६.६२	४.१२	७.०८	१०.८५	१५.००	३५.३०	४१.८०	४६.७९
	ब) ---"--- विकास	८.३२	६.९१	१७.००	१७.५१	२२.६६	१२.१४	३५.९१	८६.२७	६२.४४	६३.४०
	क) जिल्हा परिषद	१.७६	०.६४	४.२१	०.२५	१.०४	—	६.६०	८.०२	६.९८	३३.६१
४]	विहिरी बांधणे [साधे उपाय]	१.६७	२.८०	०.९२	०.९०	४.१५	४.००	४.००	३.७९	४.९७	६.०१
५]	जि. एस. डी. ए. चा नलिका विहिरी खणण्याचा कार्यक्रम	१.६०	३.६१	४.००	५.४७	७.५४	२८.८३	२७.६४	७२.३७	५०.९४	९०.६१
	एकूण	३०.९७	६१.१३	८३.३७	१४९.२८	१६०.४१	१४४.३१	१४७.२७	२८८.०७	२०८.९५	३१३.०७

७.५

गृहनिर्माण

बेघर भूमीहिन शेतमजूरांकरिता घरकुले बांधणे ही योजना २० कलमी कार्यक्रमा-अंतर्गत असून पात्र बेघर भूमिहिन शेतमजूरांच्या गणनेचे काम पुणे जिल्हयात सन १९७२ व १९७९ साली घेण्यात आले होते. त्यानुसार पुणे जिल्हयात सन १९७२ मध्ये ७१.९२ व १९७९ मध्ये ३५०५ बेघर भूमीहिन शेतमजूर असल्याचे आढळून आले. सन १९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर अशा कुटुंबांना घरकुले बांधून देण्यात आली. त्याबाबत सोबत तक्ता क्र. ३८ व ३९मध्ये माहिती दिली आहे. त्यानंतर पुन्हा १९८३ मध्ये पात्र भूमीहिन बेघर शेतमजूरांची गणना करण्यात आली असून त्याची तालुकानिहाय संख्या सोबत तक्ता क्र. ४० मध्ये दर्शविली आहे.

झोपडयावंर कौले घालणे

ग्रामीण भागातील बहुतांश घरांची छपरे गवती असतात. अशा छपरांचे ऊन पाऊस आग इत्यादिपासून संरक्षण व्हावे म्हणून गवती छपराऐवजी मंगलोरी कौले घालणेची योजना जिल्हा परिषेमार्फत राबविण्यात येते. ज्या व्यक्तिचे मासिक उत्पन्न रु. २००/- पेक्षा कमी आहे अशा व्यक्तिला प्राधान्याने कर्ज मंजूर करण्यात येते. आदिवासी लोकाना ५० टक्के कर्ज व ५० टक्के अनुदान मिळते. बिगर आदिवासी लोकांना ७५ टक्के कर्ज व २५ टक्के अनुदान दिले जाते. सदरचे कर्ज व्याजमुक्त असते. कर्ज वसुली दर सहामाहीस एक हप्ता याप्रमाणे ५ वर्षात कर्जाची रक्कम वसुल केली जाते. त्यामुळे या कुटुंबांना त्याचा आर्थिक भार फारच कमी येतो. या योजनेचा ११८ आदिवासी कुटुंबांनी व बिगर आदिवासी क्षेत्रात ३६३ लाभार्थींनी फायदा घेतला असून आतापर्यन्त त्यासाठी रु. ३.५३ लाख खर्च झाला आहे.

गलिच्छ वस्तींची सुधारणा

पुणे महानगरपालिका हद्दीतील झोपडपट्टीमध्ये मूलभूत आवश्यक सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी महानगरपालिका व क्षेत्रविकास मंडळ यांच्यामार्फत गलिच्छ वस्तीतील सुधारणा कार्यक्रम सन १९७६-७७ पासून हाती घेण्यात आला आहे. झोपड पट्टयामध्ये रस्ते, विद्युतीकरण, पाणीपुरवठा, नळकोंढाळी, गटारे योजना, स्वच्छतागृहे बांधणे या सोयी दिल्या जातात. हा कार्यक्रम पुणे महानगरपालिका हद्दीतील झोपडपट्टयामध्ये राबविला गेला असून त्याची वर्षवार माहिती सोबत तक्ता क्र. ४१ मध्ये दिली आहे. सन १९८४-८५ मध्ये जानेवारी १९८५ अखेर ही योजना ४० झोपड-पट्टयामध्ये राबविली जात असून १३,९०० लाभधारकांनी योजनेचा लाभ घेतला

तक्ता क्रमांक ३८

ग्रामीण भागातील [क वर्ग नगरपालिकेसह] पात्र बेघर, भूमीहिन शेतमजूरांच्या घेतलेल्या १९७२ व १९७९ गणनेनुसार तालुकानिहाय संख्या व ७४-७५ ते ८३-८४ अखेर बांधण्यात आलेल्या घरकुलांची संख्या.

अ.क्र.	तालुका	गणनेनुसार पात्र बेघर भूमीहिन शेत मजूरांची संख्या			७४-७५ ते ८३-८४ अखेर बांधण्यात आलेली घरकुले.
		१९७२	१९७९	एकूण	
१]	जुन्नर	३१९	१०१	४२०	४२०
२]	आंबेगाव	२३२	१६०	३९२	३९२
३]	खेड	३३८	१५४	४९२	४९२
४]	शिरूर	५६८	७३५	१३०३	१३०३
५]	हवेली	३२२	१०३३	१३५५	१२७९
६]	मावळ	१०१२	७२	१०८४	१०८४
७]	मुळशी	१९५	१८४	३७९	३७९
८]	वेल्हे	१६९	३६	२०५	२०५
९]	भोर	२३०	२१४	४४४	४४४
१०]	बारामती	१५६०	३८६	१९४६	१९४६
११]	दौंड	७७२	७०	८४२	८४२
१२]	इंदापूर	१२४४	१७४	१४१८	१४१८
१३]	पुरंधर	२३१	१८६	४१७	४१७
	एकूण	७१९२	३५०५	१०६२१	१०६२१

तक्ता क्रमांक ३९

ग्रामीण भागातील बेघर, भूमीहिन शेतमजूरांसाठी घरकुल योजना

पुणे जिल्ह्यात १९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर बांधलेल्या घरकुलांची तालुकानिहाय संख्या व वर्ष निहाय खर्च दर्शविणारी माहिती

अ.क्र.	तालुका	वर्षनिहाय व किमंतीनुसार बांधलेल्या घरकुलांची संख्या, व वर्ष निहाय खर्च										
		१९७४–७५ [रु. १५०/–	१९७५–७६ [रु. ३२०/–]	१९७६–७७ [रु. ३५०/–]	१९७७–७८ रु. १५०/–	१९७८–७९ रु. १५००/–	१९७९–८० रु. १५००/–	१९८०–८१ रु. २०००/–	१९८१–८२ रु. २०००/–	१९८२–८३ रु. २०००/–	१९८३–८४ रु. २७००/–	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१]	जुन्नर	९१	१८६	४२	–	–	६६	२६	९	–	–	४२०
२]	आंबेगाव	७०	१२७	३५	–	–	१५०	१०	–	–	–	३९२
३]	खेड	६०	८०	१९८	–	–	११०	२०	२४	–	–	४९२
४]	शिरूर	१००	२७८	१९०	–	–	२२०	–	–	५१५	–	१३०३
५]	हवेली	१००	–	११	१९६	–	४२६	३४०	८४	–	१२२	१२७९
६]	मावळ	१०९	८४६	५७	–	–	६५	७	–	–	–	१०८४
७]	मुळशी	६०	१०१	३४	–	–	१८४	–	–	–	–	३७९
८]	वेल्हे	६०	७५	३४	–	–	३६	–	–	–	–	२०५
९]	भोर	६२	५५	११३	–	–	१६४	५०	–	–	–	४४४
१०]	बारामती	१०५	२६३	१८	६७४	१००	७००	८६	–	–	–	१९४६
११]	दौंड	६६	४७६	२३०	–	–	७०	–	–	–	–	८४२
१२]	इंदापूर	१००	५१	१३५	४०८	–	७११	१३	–	–	–	१४१८
१३]	पुरंधर	८४	१२७	२०	–	–	७४	११२	–	–	–	४१७
	जिल्हा एकूण	१०६७	२६६५	१११७	१२७८	९००	२९७६	६६४	११७	५१५	१२२	१०८२७
	पुर्नबांधणी केलेली घरकुले	–	–	–	–	–	–	२११	६९६	३४१	५०	१२८७
	बांधकामावर झालेला एकूण खर्च [रु.लाखात]	१.५०	४.९०	१.९४	९.५८	१.५०	४४.७०	१६.६९	१५.१६	१४.८१	३.९६	११४.७

तक्ता क्रमांक ४०

सन १९८३ साली घेण्यात आलेल्या गणनेनुसार पात्र बेघर भूमीहिन शेतमजूरांची संख्या

अ. नं.	तालुका	पात्र भूमीहीन, बेघर शेतमजूरांची संख्या		
		ग्रामीण	"क" वर्ग नगरपालिका	एकूण
१] ज	जुन्नर	१६८	२४	१९२
२]	आंबेगाव	३०३	–	३०३
३]	खेड	६८४	–	६८४
४]	शिरुर	३६२	२५१	६१३
५]	हवेली	७२४	–	७२४
६]	मावळ	३०	–	३०
७]	मुळशी	२१२	–	२१२
८]	वेल्हे	३६	–	३६
९]	भोर	१३४	–	१३४
१०]	बारामती	९२८	–	९२८
११]	दौंड	२४७	–	२४७
१२]	इंदापूर	८७८	१८	८९६
१३]	पुरंधर	१२६	–	१२६
जिल्हा एकूण		४८३२	२९३	५१२५

तक्ता क्रमांक ४१

पुणे महानगरपालिका हद्दीतील गलिच्छ वस्तींची सुधारणा या योजनेखाली लाभ मिळालेल्या गलिच्छ वस्तींची वर्षनिहाय संख्या व खर्च

अ. क्र.	वर्ष	गलिच्छ वस्तींची संख्या	सुधारणेसाठी केलेला खर्च [रुपये लाखात]
१]	१९७६–७७	७	०.५०
२]	१९७७–७८	१०	४२.५०
३]	१९७८–७९	७	२९९९९
४]	१९७९–८०	६	३५.२१
५]	१९८०–८१	१५	०.३५
६]	१९८१–८२	२४	५४.७६
७]	१९८२–८३	३०	४७.००
८]	१९८३–८४	३२	१६५.७०

आर्थिक दृष्टया दुर्बल घटकांसाठी गृहनिर्माण योजना

आर्थिक दृष्टया दुर्बल घटकांसाठी घरे बांधण्याची योजना पुणे जिल्हयात गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास मंडळामार्फत राबविली जाते. ह्या योजनेमध्ये भूखंड विकसीत करण्याकरिता बरीच मोठी रक्कम लागते. त्यामुळेच योजना पैशयाअभावी रेंगाळते हवेली तालुक्यातील वडगाव शेरी येथी ही योजना घेण्यात आली असून या योजनेत २३४ गाळ्यांचे काम पूर्ण झालेले आहे. या योजनेतील भूखंड विकसीत करण्यासाठी जिल्हा नियोजन विकास मंडळाने सन १९८३-८४ मध्ये रुपये ८.७६ लाख निधी उपलब्ध करुन दिला.

७.६ रोजगार हमी योजना

ग्रामीण भागात शारिरिक दृष्टया तंदुरुस्त असलेल्यांना रोजगार हमी योजनेतील कामे प्रामुख्याने जोडरस्ते, ग्रामरस्ते, ॲप्रोच रस्ते, पाझर तलाव. नाला बंडिंग कंटूर बंडिंग, वनखात्यातील कामे इत्यादि कामे घेतली जातात. पुणे जिल्हयातील डोंगराळ व दुर्गम भागात रस्त्याची मागणी अधिक प्रमाणात आहे. यासाठी रोजगार हमी योजनेखालील रस्त्यांची कामे करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम खात्याकडे एक विभाग/चार उपविभाग उघडण्यात आलेले आहेत. पुणे जिल्हयात ग्रामीण भागात कामे वेळेनुसार व मागणीनुसार व्हावीत यासाठी तालुका पातळी वर तालुका समन्वय समिती स्थापन करण्यात आलेली आहे. तालुका समन्वय समितीचे अध्यक्ष संबंधित तालुक्यातील आमदार असतात. व सदर अध्यक्ष जिल्हा नियोजन विकास मंडळाचे सदस्य आहेत. जिल्हा नियोजन विकास मंडळाने ग्रामीण भागात रोजगार उपलब्ध होईल या दृष्टीकोनातून रोजगार हमीची कामे हाती घेतलेली आहेत. रोजगार निर्मिती बरोबरच विकासाची व दळणवळणाची वाढ झालेली आहे.

पुणे जिल्हयात योजना सुरु झाल्यापासून वर्षनिहाय हाती घेतलेल्या कामांची संख्या व रोजगार मिळालेल्या व्यक्तिंची संख्या व केलेल्या खर्चाचा तपशिल सोबत तक्ता क्रमांक ७२ मध्ये दर्शविला आहे.

तक्ता क्रमांक ४२

पुणे जिल्हयात रोजगार हमी योजनेवर सन १९७४–७५ ते १९८३–८४ अखेर वर्षनिहाय झालेला खर्च, चालू कामे व सरासरी रोजगार उपलब्ध झालेल्या व्यक्तिंची संख्या दर्शविणारा तक्ता.

[रुपये लाखात]

अ.क्र.	वर्ष	खर्च	हाती घेतलेल्या कामांची संख्या	सरासरी रोजगार मिळालेल्या व्यक्तिंची संख्या
१]	१९७४–७५	१५.२१	१२३	५७,८२८
२]	१९७५–७६	११९.८६	२२६	२७,८९४
३]	१९७६–७७	१५१.१५	४०८	२९,५८६
४]	१९७७–७८	१७१.१७	२१३	१३,२७६
५]	१९७८–७९	२२६.८४	२७५	३३,८८०
६]	१९७९–८०	३०९.०८	३०३	३३,४८०
७]	१९८०–८१	२४४.५०	१५३	१३,४०२
८]	१९८१–८२	२१९.९४	१४२	१२,९९३
९]	१९८२–८३	४५२.३७	६७७	२३,०००
१०]	१९८३–८४	७०३.०२	७३६	२९.११७
		२६१३.१४	३२५६	२,७४,४५६

६.७ मागासवर्ग कल्याण :-

आश्रमशाळा समूह :- अती दुर्गम व डोंगराळ भागात राहाणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या लोकांच्या आर्थीक, शैक्षणिक व सामाजिक विकासाठी आश्रमशाळा समूह ही योजना सन १९७२-७३ पासून सुरु करण्यात आली. सुरुवातीला संस्थेच्या स्वत:च्या इमारती नव्हत्या ही गोष्ट लक्षात घेऊन जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळामार्फत संस्थेकरिता इमारत बांधण्याची योजना १९७७-७८ पासून सुरु केली याबाबतची माहिती सोबत तक्ता क्र ४३ मध्ये दिली आहे. पुणे जिल्ह्यात १] खिरेश्वर २] खटकाळे ३] सोनावळे ४] अंजनावळे [तालुका जुन्नर] ५] गोहे ६] तेरुंगण ७] असाणे [तालुका आंबेगाव] व ८] टोकावडे [तालुका खेड] येथे आश्रमशाळा आहेत. आदिवासी भागातील सादृश्य भौगोलिक परिस्थिती असलेल्या व जेथे अनुसूचित जमातीचे प्रमाणही बऱ्यापैकी आहे. अशा ठिकाणीसुध्दा आश्रम शाळा पध्दतीवर शाळा सुरु करण्याकरिता जिल्हा नियोजन मंडळाने खास प्रयत्न करुन वडेश्वर ता. मावळ, कोहिंडे ता. खेड, सोमतवाडी ता. जुन्नर व पांगारी व कुरुंजी ता. भोर अशा ५ आश्रमशाळा सुरु केलेल्या आहेत. आश्रमशाळा समूहाबाबत सोबत तक्ता क्र. ४३ मध्ये माहिती दिली आहे. आश्रमशाळा इमारत बांधकामावर झालेला खर्च तक्ता क्र. ४४ मध्ये दिला आहे.

या प्रत्येक आश्रमशाळांना जोडून बालवाडया उघडण्यात आलेल्या आहेत. सदर बालवाडया आदिवासींच्या मुलांना लहानपणापासून शिक्षणाविषयी गोडी निर्माण व्हावी याकरीता उघडण्यात आलेल्या आहेत.

मागासवर्गीयांच्या शासकीय वसती गृहासाठी इमारत बांधणे

मागासवर्गीय समाजातील मुलांसाठी शैक्षणिक वातावरण निर्माण करुन त्यांनी शैक्षणिक प्रगती करावी ह्या हेतूने मागासवर्गीय मुलामुलींसाठी, शासकीय वसतीगृहाकरिता इमारती बांधण्याचा कार्यक्रम जिल्हा नियोजन आणि विकास मंडळाने प्राधान्याने सुरु केला. सध्या पुणे जिल्ह्यात ९ शासकीय वसतीगृहे असून त्यापैकी ४ वसतीगृहे भाडयाच्या जागेत आहेत. ९ वसतीगृहापैकी ५ शासकीय वसतीगृहे मुलांसाठी असून ४ शासकीय वसतीगृहे मुलींसाठी आहेत. पुणे जिल्ह्यात अस्तित्वात असलेल्या वसतीगृहांची माहिती सोबत तक्ता क्र ४५ मध्ये दिली आहे.

मागासवर्गीयांचे शासकीय वसतीगृहात, प्रवेश देताना अनु. जाती, अनु. जमाती व विमुक्त आणि भटक्या जमातीच्या विद्यार्थ्यांना एकत्रित ८० टक्के व त्यातील २० टक्के जागा आर्थिकदृष्टया, मागासवर्गीया विद्यार्थ्यांना दिल्या जातात. ८० टक्के जागा खालील टक्केवारीने भरल्या जातात.

मागासवर्गीयांचे शासकीय वसतीगृह तपशील

	अनु. जाती.	अनु. जमाती	विमुक्त आणि भटक्या जमाती
पुणे शहर	५४	३२	१४
तालुका पातळी वरील वसतीगृहासाठी	६२	२०	१८

मागासवर्गीय व आर्थिकदृष्टया मागासवर्गीयांचे वसतीगृहात ५० टक्के जागा मागासवर्गीयांचे व ५० टक्के जागा आर्थिक दृष्टया मागासवर्गीयांना दिल्या जातात.

आदिवासी वसतीगृहात फक्त आदिवासी विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

शासकीय वसतीगृहाशिवाय स्वयंस्फूर्त संस्थामार्फत शासकीय अनुदानावर वसतीगृहे चालविली जातात. विद्यार्थ्यांची जेवणाची व राहण्याची सोय या संस्थेतून मोफत करण्यात येते. पुणे जिल्ह्यात स्वयंस्फूर्त संस्थामार्फत शासकीय अनुदानावर चालविली जाणारी वसतीगृहे ८८ आहेत. त्यापैकी १२ वसतीगृहे मुलींची आहेत. सध्या मुलांच्या वसतीगृहामध्ये प्रत्येक विद्यार्थ्यास दरमहा रु. ९५/- व मुलींसाठी रु. १००/- अनुदान दिले जाते.

तक्ता क्रमांक ४३

पुणे जिल्ह्यात अस्तित्वात असलेल्या आश्रमशाळेत असलेले वर्ग, विद्यार्थी व शिक्षक संख्या दर्शविणारा तक्ता

अ.क्र.	तालुका	आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील शासकीय आश्रमशाळांचे नांव	आदिवासी उपयोजना क्षेत्राबाहेरील आश्रमशाळाचे नांव	सुरु झाल्याचे वर्ष	वर्ग	विद्यार्थी संख्या	शिक्षक संख्या
१	२	३	४	५	६	७	८
१]	जुंन्नर	१] शासकीय आश्रमशाळा खिरेश्वर	–	जानेवारी १९७३	१ ली ते १० वी	३८०	१३
		२] शासकीय आश्रमशाळा अंजनावळे	–	जून १९७३	१ ली ते १० वी	३८०	१५
		३] शासकीय आश्रमशाळा सोनावळे	–	ऑगस्ट १९७३	१ ली ते ७ वी	२११	१०
		४] शासकीय आश्रमशाळा खटकाळे	–	जानेवारी १९८१	१ ली ते ५ वी	२१४	८
			१] शासकीय आश्रमशाळा सोमंतवाडी	जानेवारी १९८१	१ ली ते ५ वी	९५	६
२]	आंबेगाव	१] शासकीय आश्रमशाळा गोहे	–	ऑक्टोबर १९७२	१ ली ते १० वी	४००	११
		२] शासकीय आश्रमशाळा तेरुंगण	–	जून १९७२	१ ली ते १० वी	३५०	१२
		३] शासकीय आश्रमशाळा असाणे	–	नोव्हेंबर १९७८	१ ली ते ७ वी	१९६	९

१	२	३	४	५	६	७	८
३]	खेड	१] शासकीय आश्रमशाळा टोकावडे	–	जानेवारी १९७४	१ ली ते ७ वी	२३८	९
			१] शासकीय आश्रमशाळा कोहिंडे	ऑगस्ट १९७५	१ ली ते ८ वी	२७०	१०
३]	भोर		१] शासकीय आश्रमशाळा पांगारी	ऑक्टोबर १९७३	१ ली ते ७ वी	२३४	८
			२] शासकीय आश्रमशाळा कुरुंजी	ऑक्टोबर १९७६	१ ली ते ६ वी	१२४	८
४]	मावळ		१] शासकीय आश्रमशाळा वडेश्वर	डिसेंबर १९७५	१ ली ते ९ वी	२९१	१३

तक्ता क्रमांक ४४

पुणे जिल्ह्यात १९७४-७५ ते १९८३-८४ अखेर आश्रमशाळा इमारतीच्या बांधकामावर केलेला खर्च

अ.क्र.	तालुका	बांधकामं केलेल्या आश्रमशाळेचे नांव	बांधकामासाठी झालेला एकूण खर्च [रु. लाखात]	इमारतीची संख्या	वर्ष
१]	आंबेगाव	शासकीय आश्रमशाळा १] गोहे	३.२६	११	१९७७-७८
२]	जुन्नर	शासकीय आश्रमशाळा खिरेश्वर	५.९०	११	१९७७-७८
३]	मावळ	शासकीय आश्रमशाळा, वडेश्वर	२१.३५	३	फेब्रुवारी १९८१ पासून काम सुरु

तक्ता क्रमांक २५

पुणे जिल्ह्यातील शासकीय वसतिगृहात असलेल्या विद्यार्थ्यांची मंजूर संख्या व क्षमता दर्शविणारा तक्ता.

अ.क्र.	तालुका	शासकीय वसतीगृहाचे नांव	विद्यार्थी मंजूर संख्या	विद्यार्थी क्षमता	इमारत स्वत:च्या मालकीची आहे/नाही	
१]	पुणे शहर	१] संत ज्ञानेश्वर वसतीगृह	१२०	१२०	आहे	मुलांचे
		२] बी.सी.एच [Backward class Hostel] कोरेगावपार्क जुने	७५	५०	आहे	—"—
		३] बी.सी.एच्. कोरेगावपार्क नविन	५०	४०	आहे	—"—
		४] बी.सी.एच्. येरवडा	१५०	१००	आहे	—"—
		५] संत जनाबाई वसतीगृह	१००	१२०	आहे	मुलींचे
२]	बारामती	१] बी.सी.एच्. बारामती	७५	६५	नाही	मुलांचे
३]	जुन्नर	१] बी.सी. आणि ई.बी.सी. जुन्नर	८०	५०	नाही	मुलींचे
४]	इंदापूर	१] बी.सी. ॲण्ड ई.बी.सी. इंदापूर	८०	३०	नाही	मुलींचे
५]	आंबेगाव	१] आदिवासी मुलांचे वसतिगृह घोडेगाव	७५	७५	नाही	मुलांचे
			८०५	६५०	×	×

बी.सी. ॲण्ड ई.बी.सी. = मागासवर्गीय व आर्थिकदृष्टया मागासवर्गीयांसाठी

७.८ पोषण कार्यक्रम

एकात्मिक बालविकास योजना

आदिवासी क्षेत्रातील मुलांचे आरोग्य निकृष्ठ प्रकारचे असल्याचे आढळले, त्यामुळे शासनाने ही योजना जुन्नर तालुक्यात सन १९७८-७९ साली मंजूर होऊन ती सन १९७९-८० मध्ये कार्यान्वित झाली. पुढे सन १९८२-८३ पासून ही योजना खेड व आंबेगाव या तालुक्यातही सुरु करण्यात आली. या कार्यक्रमात ६ महिने ते ६ वर्षे वयोगटातील मुले, गरोदर स्त्रिया व लेकुरवाळ्या माता यांना पुरक आहार पुरविण्यात येतो. याबाबतची माहिती सोबत तक्ता क्र. ४६ मध्ये दिली आहे. हाच कार्यक्रम पुणे शहरातील गलिच्छ वस्त्यांमध्येही राबविण्यात येतो. याबाबतची खर्च व लाभधारकांची माहिती सोबत तक्ता क्र. ४७ मध्ये दिली आहे.

शालेय आहार कार्यक्रम

ग्रामीण भागातील ६ ते ११ वयोगटातील मुलांची शारीरिक व बौध्दिक वाढ करणे व मुलांची कुपोषणाची समस्या सोडविणे या उद्देशाने हा कार्यक्रम हाती घेण्यात आलेला आहे. ६ ते ११ वयोगटातील म्हणजेच इयत्ता १ ली ते ४ मधील विद्यार्थ्यांना या योजनेखाली महिन्यातून २० दिवस पौष्टीक आहार देण्यात येतो. शासनाच्या नविन धोरणानुसार पौष्टीक आहाराऐवजी २०० मि. लि. दूध देण्यात येते.

तक्ता क्रमांक ४६

आदिवासी क्षेत्रात एकात्मिक बालविकास योजना सुरु झाल्यापासून १९८३-८४ अखेर वर्षवार खर्च व लाभधारक संख्या दर्शविणारा तक्ता

[रुपये लाखात]

अ.क्र.	वर्ष	खर्च	लाभधारक मासिक सरासरी	
			६ वर्षाखालील मुले	गरोदर स्त्रिया व लेकुरवाळ्या माता.
१]	१९७९-८०	१.१८	२,१४४	२९०
२]	१९८०-८१	१.६०	३,८४५	६४४
३]	१९८१-८२	२.७०	३,३७१	६०६
४]	१९८२-८३	२.५०	३,७९४	७७७
५]	१९८३-८४	३.४७	३,७३६	७६९

तक्ता क्रमांक ४७

एकात्मिक बालविकास योजनेसह शहरातील गलिच्छ वस्त्यांमध्ये खास पोषण कार्यक्रम-या कार्यक्रमाखालील वर्षवार खर्च व लाभधारकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता.

[खर्च रुपये लाखात]

अ.क्र.	वर्ष	खर्च	लाभधारक मासिक संख्या	केंद्रे [संख्या]
१]	१९७६-७७	२.८१	६,२००	—
२]	१९७७-७८	५.४९	१०,०००	५०
३]	१९७८-७९	६.६०	२३,०००	११५
४]	१९७९-८०	३.७८	२८,०००	१३६
५]	१९८०-८१	६.००	१२,२००	६१
६]	१९८१-८२	८.४६	१२,२००	६९
७]	१९८२-८३	१२.१३	१४,२००	७१
८]	१९८३-८४	१४.०३	१४,०००	७१